

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ TEFTİŞİ PLANLAMASI VE EKONOMİSİ
BİLİM DALI**

**KADIN SINIF ÖĞRETMENLERİNİN BİREYLEŞMESİ
ŞAMAN ÖĞRETMENLER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYSUN KALE

KOCAELİ 2018

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ TEFTİŞİ PLANLAMASI VE EKONOMİSİ
BİLİM DALI**

**KADIN SINIF ÖĞRETMENLERİNİN BİREYLEŞMESİ
ŞAMAN ÖĞRETMENLER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYSUN KALE

DANIŞMAN: PROF. DR. NURAY SUNGUR OAKLEY

KOCAELİ 2018

TC. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ TEFTİŞİ PLANLAMASI
VE EKONOMİSİ BİLİM DALI

KADIN SINIF ÖĞRETMENLERİNİN BİREYLEŞMESİ
ŞAMAN ÖĞRETMENLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

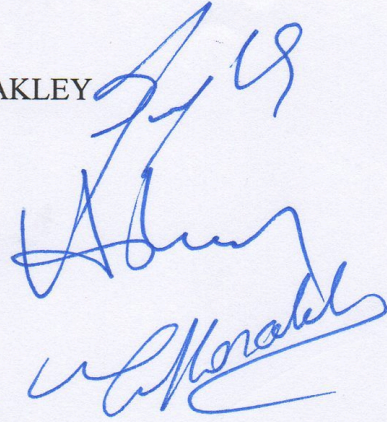
Tezi Hazırlayan: Aysun KALE

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No: 10.01.2018/01

Jüri Başkanı: Prof.Dr. Nuray SUNGUR OAKLEY

Jüri Üyesi: Doç.Dr.Engin Arslan ARGUN

Jüri Üyesi: Yrd.Doç.Dr. Tuğba KONAKLI

ÖNSÖZ

Araştırmam süresince bilgisi ve tecrübesi ile bana ışık tutan bendeki beni bana bulduran danışmanım ve değerli hocam Prof. Dr. Nuray SUNGUR OAKLEY'e, Varlığı ile bana nefes olan biricik kızım Türküsü'ya, tez çalışmam süresince yardımlarını esirgemeyen eşim Bayram KALE'ye ve dünyaya gelmeme aracı olan canım aileme, yaşam öykülerini anlatarak bu çalışmayı yapmamda bana kaynak kişi olarak yardım eden sınıf öğretmenlerine sevgilerimi sunar teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	ix
TABLOLAR.....	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ.....	6
1.2.ARAŞTIRMANIN AMACI.....	7
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	7
1.4. VARSAYIMLAR	7
1.5. SINIRLILIKLAR.....	8
1.6.TANIMLAR	8

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. JUNG PSİKOLOJİSİNDE KİŞİLİĞİN YAPISI VE ARKETİP KAVRAMI	10
.....	10
2.1.1 Psişe	10
2.1.2 Bilinç.....	10
2.1.2.1.Ego	11
2.1.3.Kişisel Bilinçdışı	12
2.1.3.1. Kompleksler.....	12
2.1.4. Ortak bilinçdışı.....	12
2.1.4.1. Arketipler	14
2.1.4.2. Persona.....	14
2.1.4.3.Anima ile Animus	15
2.1.4.4. Gölge.....	16
2.1.4.5.Özben	17
2.2.ARKETİP İLE İLGİLİ KAVRAMLAR.....	18
2.2.1.Arketip Kavramı	18
2.2.2.Arketip Çeşitleri ve Özellikleri	19
2.3.DÖNGÜ.....	27

2.4. BİREYLEŞME	28
2.5.ŞAMAN ARKETİPİ	31

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

3.1.YÖNTEM.....	42
3.1.1.Araştırmanın Modeli	42
3.1.2.Araştırmanın Evreni.....	42
3.1.3.Araştırmanın Örneklemi	43
3.1.4.Veritoplama Aracı	43
3.1.4.1.Veritoplama Araçlarının Geçerliliği ve Güvenirliği.....	46
3.1.4.2. Veritoplama Araçlarının Uygulanması.....	46
3.1.5.Verilerin Analizi	47

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR VE YORUM

4.1. KADIN SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ARKETİPLERİ.....	48
4.2. KADIN SINIF ÖĞRETMENLERİNİN BİREYLEŞME ÖYKÜLERİNİN ORTAK YÖNLERİ.....	58
4.3. KADIN SINIF ÖĞRETMENLERİNİN BİREYLEŞMESİNİN EĐĐTİM ORTAMINAKOLLEKTİFETKİSİ.....	69
4.4 BİREY OLMUŞ ÖĞRETMENDE ŞAM BİLGELİĞİ.....	75
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	84
KAYNAKÇA.....	87
ÖZGEÇMİŞ.....	90
EKLER.....	91

ÖZET

Evrensel ve yerel kültürel mirasın iletilmesinde aracı rolü ve bireylerin tüm potansiyellerini gerçekleştirebilmelerini sağlamaya yönelik çabası nedeniyle, bütün toplumlarda diğer mesleklerden farklı bir yere sahip olan öğretmenlik, son derecede özveri isteyen bir meslek, bir yaşam biçimidir.

Öğretmen sonsuz olasılıklar evreni içinde defalarca aynı tip öğrenciler, aynı tip idareciler, aynı tip dersler, aynı tip müfettişler ile karşılaşır. Öğretmenlerin bir kısmı tüm sorunların tek bir çözümü varmış gibi statükocu davrandığı, değişen dünya düzenine rağmen, öğretmenlik mesleğinde yıllarını geçirmiş olsa da aynı konuyu aynı şekilde hiçbir yenilik katmadan anlattığı, öğrencilerin topluma uyumlu birer vatandaş haline getirmek ya da sosyalleştirmek adına tek tipleşirmeyi seçtiği, öğrencileriyle sürekli bir etkileşim halinde olduğundan öğrencilerinin kişilik özelliklerini etkilediğini göz ardı ettiği halde bazı öğretmenlerin olumlayıcı ve yaratıcı davranan yapısı ile sorunların tek bir çözümü olmadığını, sonsuz olasılıklar dünyasında olduğumuzu fark etmiş, aynı dersi anlatmanın binlerce farklı yolu olduğunu keşfetmiş olduğu gözlenmiştir. Bu belirsizlikler ve sonsuz olasılıklar evreninde olumlayıcı ve yaratıcı davranmayı seçen öğretmen, kişisel gelişimini önemseyip kendi yaşamındaki tüm sorunlara çeşitli cevaplar ararken bir yandan da kendi öz benliğini bulma mücadelesine girmiştir. Jung insanların bu öz benliğini bulma mücadelesini, kolektif bilinçdışının yapısal unsurları olan ve yine Jung'un arketip olarak adlandırdığı "gölge, anima, animus, yüce birey vb." ile yüzleşmesi ve onlarla uzlaşmak şartıyla kendisini gerçekleştirmesi yani Bireyleşmesi olarak tanımlamıştır. Ünlü mitoloji uzmanı Joseph Campbell ise kişinin bu uzun ve serüven dolu öz benini bulma mücadelesini "Kahramanın Sonsuz Yolcuğu" olarak nitelendirmiş, bu serüven dolu yolculuğun 1. Yola çıkış, 2.Erginlenme ve 3. Dönüş olarak evreler halinde her bireyde ortak bir döngü de seyrettiğini vurgulamıştır.

Bu araştırmada kadın sınıf öğretmenlerinin bireyleşme yolculukları mercek altına alınmış, etkin olarak ortaya çıkan ortak arketiplerini incelenmiş, öğretmenlerin bireyleşmelerinin eğitim öğretim ortamına yansımaları tespit edilmiş ve bu verilerden yola çıkarak öğretmenlerin bireyleşme yolculuklarında kendileri dönüşürken

karşılıklı etkileşim içinde oldukları öğrencilerinin ve dolayısıyla da toplumun da dönüşmesinde katkıları olan önemli bir dinamik olduklarına vurgu yapılmıştır.

Kadın sınıf öğretmenlerinin bu macera dolu bireyleşme yolculuğu bir anlamda manevi bir bütünlük yolculuğudur. Erginlenme yolculuğuna çıkmış kadın sınıf öğretmenlerin kendilerinin ve öğrencilerinin psikolojileri ve kişilikleri üzerinde olumlu etkiler yarattıkları düşünüldüğünden, bir bakıma topluma şifa dağıttıkları varsayılarak öğretmenin Şaman bir yönü olduğuna atıfta bulunulmuştur. “Şaman konusu Batı ve Amerika kıtası araştırmacılarının da yazılarına konu olmuştur. Ancak ne yazık ki konu büyücü, sihirbaz, sözde şifacı, tinselci rahip kadınları da kapsadığından, genişletilmiş, şamanlık müessesesi eski dinlerin içinde aranmış, ölü medeniyetlerden Mayaların Asteklerin kültürleri de bu bağlamda araştırılmıştır. (Bayat, 2010: s.1) Toplumbilimci ise şamanın, rahibin ya da büyücünün toplumsal işlevi ile ilgilidir: büyü işlemlerinin kökeni, bunların toplumun eklemlenip yapılanmasındaki rolleri, dinsel önderlerle siyasal önderler arasındaki ilişkiler ve benzeri sorunları inceler. (Eliade, 1994: s.9) Bu araştırmada şamanlık kurumu toplumbilim açısından ele alınarak kısmen de olsa toplumları yaşatma ve ileri götürme misyonu çerçevesinde değerlendirilerek “batı bilim dünyasının kurguladığı geniş eksenli şaman (büyücü, falcı, otacı) problemine değinilmemiş şamanın toplumsal işlevi üzerinde durulmuştur.

Araştırmanın örneklemini Kocaeli ili Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı resmi eğitim kurumlarında görev yapan veya emekli olmuş 1960-1965 yılları arasında doğmuş kadın sınıf öğretmenleri arasından ölçüt örnekleme yöntemi ile seçilmiş olan 10 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır.

Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma, kadın sınıf öğretmenlerinin ailelerinin ve kendilerinin sahip olduğu başlıca özelliklerinden yola çıkılarak yapıldığı için nitel araştırma desenlerinden görüngenü bilim deseni kullanılmıştır. Araştırmada gerekli verilerin elde edilmesi için iki ayrı veri toplama aracı kullanılmıştır. Bunlardan birincisi kadın sınıf öğretmenlerine uygulanmış olan Arketip Ölçeği, ikincisi ise yarı yapılandırılmış görüşme formlarıdır. Nitel araştırma verilerinin çözümlenmesi için betimsel çözümlenme kullanılmıştır.

Araştırmada kadın sınıf öğretmenlerinde ortak olan arketipler; Aşık, Bakıcı, Bilge, Büyücü, Savaşçı olmak üzere 5 bölümde ele alınmıştır. Bu arketiplerin getirdiği kadın öğretmenlerin kişilik özellikleri Şaman arketipi ile ilişkilendirilmiştir. Kadın sınıf öğretmenlerinin önsezileri güçlü, duyarlı, özgür, cesur, girişimci, doyum ölçütü kendi vicdanları olan, iç denetimi yüksek, bireysel istekleri ile toplumsal kurallar arasında dengeyi kurmuş, planlı çalışan, sabırlı, uzlaştırmacı, titiz, olayların birbirleri ile ilişkisini kavramış, evrendeki olay ve olguları bir bütünlük içinde değerlendiren, iyi iletişim kuran, şefkatli, insanların duygularına karşı duyarlı, ilişkilerinde titiz, insanlara karşı kibar ve sevgiyi ön planda tutan, çevrenin sorunlarına duyarlı, insanlar tarafından saygı gören ve alınan kararlarda fikirleri önemsenen, çatışmaları çözmeye usta, toplumsal birleştiriciliği olan, hoşgörülü, zorluklar karşısında yılmayan, öğrencilerinin sorunlarıyla içten ve samimi olarak ilgilenen, yaşadıkları anı verimli kullanan sevgi odaklı insanlar oldukları gözlenmiştir.

Mesleğinin ilk yıllarında takdir edilmeyi, bilgiyi aktarmayı, öğrencilerinin hangi konuyu daha iyi bildiği, hangi yarışmada ne derece aldığı, müfettişlerin vereceği notları önemserken hayatının ilerleyen yıllarında kişiliğinde gerçekleşen dönüşüm, eğitim hayatında da yansımış, mesleğini son yıllarında yaptığı işte takdir edilmekten çok kendi vicdanına cevap verebilmeyi, öğrencilerini her yönüyle kabul eden, toplumsallaştırmak adına hepsini bir çizgiye çekmekten çok öğrencinin doğasını bozmadan her öğrenciyi kendi kişisel özellikleri ve yetenekleri doğrultusunda değerlendiren, her insanın içindeki potansiyeli fark edip onu açığa çıkarması için destekleyen, sevecen, hoşgörülü, sabırlı bir eğitim anlayışına doğru evrildiği sonucu çıkarılmıştır. Bireyleşen öğretmen öğretmenliği bir meslek olarak görmekten çok toplumsal bir sorumluluk olarak değerlendirmeye başlamış ve tutum ve davranışlarını, yaşam biçimini bu yöne doğru dönüştürmüştür.

Erginlenmiş öğretmen usta öğretmendir. Bireyleşmiş öğretmen; içindeki dengeleri oturtmuş kendisi ile barışık, güçlü ve zayıf yönlerinin farkında, ne yaptığından ve ne istediğinden emin tutarlı, kendinin ve etrafındaki tüm olayların görünen ve görünmeyen yönlerini sezebilen, sezgileri gelişmiş, evreni sonsuz olasılıklar içinde bir bütün olarak değerlendirme yeteneğine sahip bütünleşmiş

kişidir. Toplumun baskısını, müfettişlerin ve okul müdürünün statükocu yargılamalarını çok fazla önemsemeyen, doğru bildiğini yapmaktan geri kalmayan, özgür, cesur, girişimci, yaptığı her işi kişisel doyum içinde özenle ve güzel yapan kişidir. Bilgisi varoluşunun bir parçası haline gelmiştir. Bireyleşmiş öğretmen kendisinden emindir. Varoluşundan getirdiği sezgilerini, duyularını, düşüncelerini bir şaman ustalığıyla bir arada harmanlayıp kullanabilen öğrencileri ile her çalışmasını adeta bir sanat eserine dönüştüren öğrencilerine nefes olan kişidir.

Anahtar Sözcükler: Öğretmen, Eğitim, Arketip, Aşama Arketipi(Döngü)
Bireyleşme, Şaman.

ABSTRACT

SUMMARY

Because of the mediating role in communicating the universal and local cultural heritage and the effort to ensure that individuals can realize their full potential, teaching is a profession, a way of life that requires extreme self-sacrifice in all societies.

The teacher meets the same types of students, same type of administrators, same types of lessons, same types of inspectors repeatedly in the universe possibilities universe. Some of the teachers chose the status quo as if they had a status quo as if all the problems had a single solution and that they had spent years in the profession of teaching despite the changing world order and added the same thing in the same way without adding any innovations, It has been observed that with the positive and creative behavior of some teachers, they have discovered that there are thousands of different ways of telling the same lesson that we realized we are in a world of infinite possibilities that the problems are not a single solution, while they ignore the fact that their students interact with their students constantly. These uncertainties and infinite possibilities, the teacher who chooses to be positive and creative in the universe, is concerned with the personal development, and while seeking various answers to all the problems in his life, he has also entered into a struggle for finding his own self. The Jung people defined this struggle for self-identification as a process of self-fulfillment, that is to say, individualization, with the structural elements of collective consciousness, and again confronting and compromising with the "shadow, anima, animus, supreme individual, etc." Jung called archetype. Joseph Campbell, a famous mythologist, described this struggle to find this long and adventurous self-inflicted self as "The Infinite Way of the Hero", and that this adventurous journey had a common loop in each individual in stages as 1st Yola exit, 2nd Yr and 3rd turn He emphasized

In this study, it was investigated the common archetypes of the female classroom teachers who were divided into the societies, and the reflection of the individual archetypes of the teachers in the education and learning environment were determined and the students who were interacting with each other during the transformation of the teachers themselves, it is emphasized that they are a dynamic.

This journey of adventurous individuation of female classroom teachers is a journey of spiritual integrity in a sense. It was pointed out that the teacher is a shaman's side, assuming that female teachers who have emerged on an adolescent journey have healed themselves and their students with positive influences on their psychology and personalities. "The subject of shamans has been the subject of the writers of Western and American researchers. Unfortunately, the cultures of the Mayes of the Mayans were searched in this context from the dead civilizations, which were expanded, shamanist works were searched in ancient religions because they included wizards, magicians, so-called healers and spiritual priestly women. (Bayat s 15) In this research, the shamanism institution was partly addressed within the framework of keeping the souls alive and moving the societies alive and advancing them. "The problem of the broad-axis female shaman (magician, fortune-teller, Otacı ..) focusing on the phenomenon of healing mental health, livelihood and advancing societies.

The sample of the research is composed of 10 class teachers selected randomly among female teachers who were employed in the official education institutions of the Ministry of National Education of Kocaeli province or who were born between 1960 and 1965 who were retired.

Qualitative research method was used in the research. The research was based on the qualities of female teachers' parents and their main characteristics, so the qualitative research design was based on hermeneutic phenemology. Two separate data collection tools were used to obtain the necessary data in the study. The first is the Archetypical Scale, which is applied to the female classroom teachers, and the second is the semi-structured interview forms. Descriptive analysis has been used to analyze qualitative research data.

Archetypes common to female classroom teachers in the study; Love, Caregiver, Wise, Wizard, Warrior. The personality traits of female teachers brought by these archetypes were associated with the shaman archetype. It is necessary for female classroom teachers to understand the relationship between the individual and the events in a way that has a strong, sensitive, free, courageous, entrepreneurial, enthusiastic, self-conscious self-conscience, high level of internal supervision, a balance between individual desires and social norms, who are good at communicating, comprehending events and phenomena in the whole, who are good

communication, compassionate, sensitive to the emotions of the people, meticulous in their relations, polite and loving to the people, and sensitive to the problems of the environment, respected by the people, it is observed that they are people who are social unity, tolerant, do not face with difficulties, are interested in students' problems sincerely and sincerely, and have a love-oriented people who use their moments efficiently.

In the first years of his profession he was able to respond to his own conscience rather than to be appreciated in the last years of his profession, transferring knowledge, knowing what his subjects know better, in what competition he took the notes that the inspectors would give, tolerant, patient education that recognizes every direction, draws a line from everybody in order to socialize, evaluates each student in the direction of his personal qualities and abilities, recognizes the potential within each person and supports him or her to open it, without disturbing the nature of the student. The individual teacher has begun to consider teaching as a profession a social responsibility and transforms his attitudes and behaviors towards this direction.

Adult teacher teaches master. Individualized teacher; a person who is aware of his strengths and weaknesses, who are aware of his strengths and weaknesses, who are confident of what he does and what he is doing, who has the ability to assess the visible and invisible aspects of himself and all the events around him, the intuition developed, the ability to evaluate the universe as a whole in infinite possibilities. and the schoolmaster is someone who does not care too much about the status quo judgments, does what he knows correctly, is free, bold, entrepreneurial, and makes every work he does carefully and nicely in personal satisfaction. Knowledge has become a part of existence. The individualized teacher is absorbed in himself. He is the one who blends his students who can blend his senses, his senses, his thoughts together with a shamanic mastery, and his students who turn every work into a work of art.

Key Words: Teacher, Education, Archetype, Stage Archetype (Cycle)
Individualization, Shaman

TABLÖLAR

Tablo 1. Arketiplerin özellikleri, erdem, tabu ve görevleri.....	21
Tablo 2. Arketip ölçek faktörü.....	44
Tablo 3. Kadın sınıf öğretmenlerinin arketipleri ve kişilik özellikleri.....	55
Tablo 4. Kadın sınıf öğretmenlerinin bireyleşme öykülerinin benzer yönleri.....	66
Döngü şeması.....	69

GİRİŞ

Evrensel ve yerel kültürel mirasın iletilmesinde aracı rolü ve bireylerin tüm potansiyellerini gerçekleştirebilmelerini sağlamaya yönelik çabası nedeniyle, bütün toplumlarda diğer mesleklerden farklı bir yere sahip olan öğretmenlik, aşırı derecede özveri isteyen kutsal bir meslektir.

Öğretmenler misyonları gereği sadece okullarda değil yaşamın her alanında insanlara esin kaynağı olmaktadır. Onun işi yardım etmek, yol göstermek, örnek olmak ve yüreklendirmek olmaktadır (Oktay, 2010: s.26).

Mesleğini icra ederken toplumun ona yüklemiş olduğu bu sorumluluğun bilincinde olarak öğretmen mesleki anlamda sürekli araştıran, kendini geliştiren, gelişen çağın özelliklerine ayak uyduran gelişen değişen dönüşen bir yapı sergilemek durumundadır.

Öğretmen kendisini tek başına varoluşuyla, bilgisiyle, çok aktif oluşuyla ya da sadece sanat yönüyle ele almamalı tüm bu yönleri kendi içinde bir dengede olmalıdır.

Bilgisini canlı tutup geliştiren, varoluşundaki aklı, inancı, değerleri ve heyecanları göz ardı etmeyen, önemseyip geliştiren kişi, usta öğretmendir. (Cüceloğlu, 2016: s.79)

Erginlenmiş öğretmen, usta öğretmendir. Bireyleşmiş öğretmen; içindeki dengeleri oturtmuş kendisi ile barışık, güçlü ve zayıf yönlerinin farkında, ne yaptığından ve ne istediğinden emin tutarlı, kendinin ve etrafındaki tüm olayların görünen ve görünmeyen yönlerini sezebilen, sezgileri gelişmiş, evreni bir sonsuz olasılıklar içinde bir bütün olarak değerlendirme yeteneğine sahip bütünleşmiş kişidir. Toplumun baskısını müfettişlerin ve okul müdürünün statükocu yargılamalarını çok fazla önemsemez, doğru bildiğini yapmaktan geri kalmaz, özgür, cesur, girişimci, yaptığı her işi kişisel doyum içinde özenle ve güzel yapan kişidir. Bilgisi varoluşunun bir parçası haline gelmiştir. Bireyleşmiş öğretmen kendisinden emindir. Varoluşundan getirdiği sezgilerini, duyularını, düşüncelerini bir şaman

ustalığıyla bir arada harmanlayıp kullanabilen öğrencileri ile her çalışmasını adeta bir sanat eserine dönüştüren öğrencilerine nefes olan kişidir.

Bireyleşme süreci Jung'un kolektif bilinçdışı olarak tanımladığı yapısal öğelerle bilincin etkileşimi sonucunda doğan ruhsal gelişim aşamasıdır. Bu sürecin amacı ruhsal bütünlüğe ulaşmaktır. Bu çaba bir anlamda bilincin aşamasını genişletip bilinçdışını açığa kavuşturmak, onunla bütünleşmek demektir. Bir başka deyişle insanın kendi ruhsal yapısının en karanlık köşelerine kadar bilincine varabilmesidir (Gökeri, 1979: s.16).

Birey yaşama ayrışmamış bir bütün olarak başlar. Sonra tıpkı bir tohumun bitkiye dönüşmesi gibi, bireyde tam ayrışmış, dengeli ve bölünmemiş bir kişiliğe dönüşür. Bu kişinin kendi kendini ya da tam özünü benini gerçekleştirme çabası arketip bir olaydır. Yani insanda yaratılıştan vardır. Hangi yolda kendini bulacağını, kişinin amacını nasıl gerçekleştireceği kişiden kişiye değişse de bu birlik arketipinin etkisinden kimse kaçamaz. (Nordby ve Hall, 2006: s. 10)

Bireyleşme özerk yaratılıştan gelen bir süreçtir. Yani var olabilmesi için dış uyarana ihtiyacı yoktur. Vücut nasıl büyüyecekse bireyin kişiliği de öyle bireyleşecektir. Ancak vücudun sağlıklı büyüebilmesi için nasıl doğru besine ve harekete ihtiyacı varsa, kişiliğinde sağlıklı bireyleşebilmek için doğru yaşantılara ve eğitime gereksinimi vardır.

Erginlenme; macera çağrısına cevap verip, büyülü eşiği aşan kahramanı yeni bir dünya beklemektedir. Kimi masal ve mitlerde ejderhalar devler ve korkunç yaratıkların, kahramanın cesaretini gücünü ve zekâsını sındığı bu dünya, onu erginleyen, geleceğe hazırlayan sınavlarla doludur. Campbell bu durumu şöyle açıklar: Eşik aşıldıktan sonra, kahraman bir dizi sınavdan geçmek üzere tuhaf biçimde akışkan, belirsiz biçimlerin düş dünyasına doğru ilerler (Campbell, 2000: s.88). Herkesin aşması gereken eşikler vardır. Bu bir arketiptir (Campbell, 2007: s.64).

Arketip: ilk örnek, Platon'un ideası. Herkeste görülen, kalıtımla gelen, önceden var olan bir düşünme kavrayış biçimidir (Kasapoğlu, 2006: s.43). Arketip dış gerçekliklerle ilişkili, ruhsal içerikler. Kendi başına varoluş birimleri, özerk güç

ve çekim kaynakları. Kavranılamayan gizemli bir güçle doldurulan ruhsal içeriklerin insan ve doğayla ilgili her tür sorunda başvurduğu, yardımlaştığı ya da çatıştığı dışlaştırılmış güçler (Jung, 2005: s.17).

Şaman; Güncel etnolojik bir eğilime göre, Şamanizm toplumun ve kurumların tümünü ilgilendiren toplumsal bir olgudur (Perin, 2011: s.9). En ilkellerinden en uygar olanlarına kadar dinler, yalnızca mananın değişik uygulamalarından ibaret oldular; mana belirli bir çerçevesi olmayan ama her tür çerçeveye oturmaya hazır, tanımlanamayan fakat söyleme aktarılamaması nedeniyle tam da bu yetersizlikle nitelenen, her yere yayılmış gizemli bir güçtür (Eliade, 2017: s.1).

Her zaman aynı esrarlı sahne söz konusudur: "Tamamen farklı" bir şeyin, bizim dünyamıza ait olmayan bir gerçeğin, "doğal", "dindışı" dünyamızın ayrılmaz parçası olan nesnelere içinde açığa çıkması (Eliade, 1991: s.7).

Hem dinsel, hem de simgesel ekonomik, siyasal, estetik, bir olgudur. Bu açıdan bakıldığında Şaman, özel nedenlerle ve daime açıklık getirilmesi gereken bağlamlarda, aynı anda eldeki kaynaklardan yararlanan bir yönetici, hastalıkları tedavi eden bir uzman, zeki bir psikolog, yetkin bir sanatçı işlevi üstlenir (Perin, 2011: s.10).

Şamanizme ruh bilimci olarak yaklaşan kişi onu her şeyden önce bunalım, hatta gerileme içindeki bir psişenin kendini dışa vurulmaması olarak tanımlamaya eğilim gösterecek, onu kimi norm dışı sapkın psişik davranışlarla karşılaştırmak ya da histeriye ya da sara ya benzer ruh hastalıklarından saymaktan bile geri kalmayacaktır (Eliade, 1994: s.9).

Toplumbilimci ise, şamanın, rahibin ya da büyücünün toplumsal işlevi ile ilgilidir (Eliade, 1994: s.10).

Şaman insanların başına gelen talihsizliklerin nedenlerini açıklamakla, bu sıkıntılarının önüne geçmekle ya da acılarını yatıştırmakla yükümlü kişidir (Perin, 2011: s.11).

Şamanizmin bilimsel arka planında biyoakustik, biyokimya bilim dallarının yanında nöroloji ve kuantum fiziği de yer alıyor olabilir mi? Son dönemde disiplinler arası bilimler olan kuantum biyoloji ve nörokuantolojinin çalışma alanları hakkında çok sayıda makale yayımlanmıştır. Bu bilimsel makaleler kuantum fiziği prensipleri (kuantum dolanıklık, kuantum sıçraması vb.) ile beyin aktiviteleri arasındaki ilişkileri konu almıştır. Bugüne kadar görmezden gelinen veya üzerinde durulmayan beyin ve zihin kaynaklı fenomenlerin gizemi kuantum fiziği – nöroloji ilişkisi ile çözülmeye çalışılmaktadır. Şamanların da deneyimlerinde zihin kapasitelerini fazlasıyla kullandıklarını düşündüğümüzde eğer varsa kuantum fiziği – zihin – bilinç ilişkisini iyi anlamak gerekmektedir. O zaman şamanizm bir mistizm olmaktan çıkıp bilimsel bir veri sınıfına konulabilecektir (E.Ö Barış, 2016)

Bu araştırmada kadın sınıf öğretmenlerinin bireyleşme yolculukları mercek altına alınmış, etkin olarak ortaya çıkan ortak arketiplerini incelenmiş, öğretmenlerin bireyleşmelerinin eğitim öğretim ortamına yansımaları tespit edilmiş ve bu verilerden yola çıkarak öğretmenlerin bireyleşme yolculuklarında kendileri dönüşürken karşılıklı etkileşim içinde oldukları öğrencilerinin ve dolayısıyla da toplumun da dönüşmesinde katkıları olan önemli bir dinamik olduklarına vurgu yapılmıştır.

Kadın sınıf öğretmenlerinin bu macera dolu bireyleşme yolculuğu bir anlamda manevi bir bütünlük yolculuğudur. Erginlenme yolculuğuna çıkmış kadın sınıf öğretmenlerinin kendilerinin ve öğrencilerinin psikolojileri ve kişilikleri üzerinde olumlu etkiler yarattıkları düşünüldüğünden, bir bakıma topluma şifa dağıttıkları varsayılarak öğretmenin Şaman bir yönü olduğuna atıfta bulunulmuştur. “Şaman konusu Batı ve Amerika kıtası araştırmacılarının da yazılarına konu olmuştur. Ancak ne yazık ki konu büyücü, sihirbaz, sözde şifacı, tinselci rahip kadınları da kapsadığından, genişletilmiş, şamanlık müessesesi eski dinlerin içinde aranmış, ölü medeniyetlerden Mayaların Asteklerin kültürleri de bu bağlamda araştırılmıştır. (Bayat, 2010: s.1) Toplumbilimci ise şamanın, rahibin ya da büyücünün toplumsal işlevi ile ilgilidir: büyü işlemlerinin kökeni, bunların toplumun eklemlenip yapılanmasındaki rolleri, dinsel önderlerle siyasal önderler arasındaki ilişkiler ve benzeri sorunları inceler. (Eliade, 1994: s.9) Bu araştırmada şamanlık kurumu toplumbilim açısından ele alınarak kısmen de olsa toplumları yaşatma ve ileri

götürme misyonu çerçevesinde değerlendirilerek “batı bilim dünyasının kurguladığı geniş eksenli şaman (büyücü, falcı, otacı) problemine değinilmemiş şamanın toplumsal işlevi üzerinde durulmuştur.

Araştırmanın örneklemini Kocaeli ili Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı resmi eğitim kurumlarında görev yapan veya emekli olmuş 1960-1965 yılları arasında doğmuş kadın sınıf öğretmenleri arasından ölçüt örnekleme yöntemi ile seçilmiş olan 10 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır.

Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma, kadın sınıf öğretmenlerinin ailelerinin ve kendilerinin sahip olduğu başlıca özelliklerinden yola çıkılarak yapıldığı için nitel araştırma desenlerinden görüngenü bilim deseni kullanılmıştır. Araştırmada gerekli verilerin elde edilmesi için iki ayrı veri toplama aracı kullanılmıştır. Bunlardan birincisi kadın sınıf öğretmenlerine uygulanmış olan Arketip Ölçeği, ikincisi ise yarı yapılandırılmış görüşme formlarıdır. Nitel araştırma verilerinin çözümlenmesi için betimsel çözümlene kullanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Bu bölümde kuramsal bilgiler ile giriş yapılmış, araştırmanın; problemi, alt problemleri, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve tanımları üzerinde durulmuştur.

1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Öğretmen sonsuz olasılıklar evreni içinde defalarca aynı tip öğrenciler, aynı tip idareciler, aynı tip dersler, aynı tip müfettişler ile karşılaşmaktadır. Böyle bir tablo içinde mesleğini icra etmede bazı öğretmenlerin tüm sorunların tek bir çözümü varmış gibi statükocu davranmakta, değişen dünya düzeni ve kavrayış biçimlerine rağmen sorunlara dar bir çerçeveden bakmakta, öğretmenlik mesleğinde yıllarını geçirmiş olsa da aynı konuyu aynı şekilde hiçbir yenilik katmadan anlatmakta, öğrencileri topluma uyumlu birer vatandaş haline getirmek ya da sosyalleştirmek, adına bireysel ayrılıkları önemsemeyip tornadan çıkmış gibi tek tipleştirmeye çalışmakta, her çocuktan aynı tekniği kullanarak aynı düzeyde öğrenmesini beklemektedir. Bazı öğretmenler ise olumlayıcı ve yaratıcı davranan yapısı ile sorunların tek bir çözümü olmadığını sonsuz olasılıklar dünyasında olduğumuzu fark etmiş aynı dersi anlatmanın binlerce farklı yolu olduğunu keşfetmiştir. Bu belirsizlikler ve sonsuz olasılıklar evreninde olumlayıcı ve yaratıcı davranmayı seçen öğretmen kişisel gelişimini önemseyip kendi yaşamındaki tüm sorunlara çeşitli cevaplar ararken bir yandan da kendi öz benliğini bulma mücadelesine girmiştir.

Bu araştırma, öğretmenlik mesleğini seçmiş insanların birçoğunun, bu mesleği gelecek kaygısı devlet garantisi vb. gibi nedenlerle seçtiğini dile getirdiğinden, mesleğini icra ederken bir yandan kendisinin kişisel bir manevi dönüşüm yolculuğunda olduğunu göz ardı ettiği, kendi dönüşümlerinin toplumu dönüştürmede en önemli etken olduğunu fark etmeyip mesleklerini sadece bilgiyi en iyi aktarma veya başarıyı sayısal verilerle ölçme olarak sınırlı tuttukları, kendilerini

kaynak olarak kullanmadıkları gözlemlendiği için, bu önemli eksiklik üzerine farkındalık yaratma ihtiyacından doğmuştur.

Bu araştırmada kadın sınıf öğretmenlerinin bireyleşme yolculuklarında dinamik olan arketiplerine bakılarak, erginlenme yolculuklarının ortak yanları belirlenip, erginlemelerinin sınıftaki eğitim ortamı üzerine etkisi olup olmadığına belirlenerek öğretmen ve şaman arketipi arasında ilişki olup olmadığına bakılacaktır.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmada, Türkiye’de resmi ilkokullarda çalışan kadın sınıf öğretmenlerin ortak arketiplerini incelemek bireyleşme aşamalarını sergilemek birey olmuş öğretmen ile şaman bilgeliği arasındaki benzerliğe bakılarak bireyleşmenin eğitim ortamına kolektif katkısını açıklamaktır. Elde edilen bulgular ışığında yeni araştırmalara ışık tutmak, araştırmacılara çeşitli öneriler getirmek amaçlanmaktadır.

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bu araştırma, Öğretmenin mesleki gelişiminin öğretmenin erginlenme sürecinden, kişisel gelişiminden ayrı düşünülmemeyeceğine ışık tutması açısından önemlidir.

Bu çalışma kadın öğretmenlerin bireyleşme sürecinin sınıftaki eğitim ortamına olumlu olumsuz etkilerini ortaya koyarak, öğretmenlere yüklenen bireysel ayrılıkları fark etmek, öğrencilerin kişisel gelişimine destek olmak, öğrenciye rehberlik etmek görevini yerine getirmeleri konusunda farkındalık yaratarak alan, yazına katkıda bulunacağı için önemlidir.

1.4. VARSAYIMLAR

Çalışma grubuna katılan kadın sınıf öğretmenleri ile araştırmacı arasında araştırmanın sonuçlarını etkileyecek bir iletişim olmamıştır.

Araştırmaya dâhil olan kadın öğretmenleri; sorulara tarafsız ve samimiyetle cevap vermişlerdir.

1.5. SINIRLILIKLAR

Bu araştırma, Kocaeli ili resmi okullarda görev yapan kadın sınıf öğretmenleri ile yapılan araştırma envanterleri ve kadın sınıf öğretmenleri ile yapılan görüşmelerle sınırlıdır.

Araştırma, çalışma grubuna katılan 10 kadın sınıf öğretmeni ile sınırlıdır.

Araştırma, çalışma grubuna katılan kadın sınıf öğretmenlerinin araştırmacıya aktardıkları duygu düşünce ve deneyimleri ile sınırlıdır.

1.6. TANIMLAR

Bu araştırmada kullanılan bazı kavramların tanımları şöyledir:

Öğretmen; evrensel ve yerel kültürel mirasın iletilmesinde aracı rolü ve bireylerin tüm potansiyellerini gerçekleştirebilmelerini sağlamaya yönelik çabası nedeniyle, bütün toplumlarda diğer mesleklerden farklı bir yere sahip olan öğretmenlik, son derecede özveri isteyen kutsal bir meslektir.

Öğretmenler misyonları gereği sadece okullarda değil yaşamın her alanında insanlara esin kaynağı olmaktadır. Onun işi yardım etmek, yol göstermek, örnek olmak ve yüreklendirmek olmaktadır (Oktay, 2010: s.26).

Eğitim; bireyin ve toplumun gelişmesini sağlayan, ekonomik kalkınmayı destekleyen, kültürel değerleri koruyup geliştirerek gelecek nesillere aktarılmasını sağlayan ertelenemez ve vazgeçilemez çok önemli bir süreçtir (Karaaslan, 2005: s.32). Bilen ve bildiğini kullanan, üreten, yaratıcı ve eleştirel düşünen, demokratik değerlere sahip birey yetiştirmek eğitimin hedefi haline gelmiştir. Bu hedef aynı zamanda evrensel bilincin oluşmasını sağlayacak bireyler için vazgeçilmez niteliklerdir (Oktay, 2010: s.3).

Arketip; ilk örnek, Platon'un ideası. Herkeste görülen, kalıtımla gelen, önceden var olan bir düşünme kavrayış biçimidir (Kasapoğlu, 2006: s.43). Arketip dış gerçekliklerle ilişkili, ruhsal içerikler. Kendi başına varoluş birimleri, özerk güç ve çekim kaynakları. Kavranılamayan gizemli bir güçle doldurulan ruhsal içeriklerin

insan ve doğayla ilgili her tür sorunda başvurduğu, yardımlaştığı ya da çatıştığı dışlaştırılmış güçler (Jung, 2005: s.17).

Döngü; kişinin anne karnından ayrılıp hayatın zorluklarıyla karşılaşması sonucu geçtiği eşiklerin, kendini tanımak üzere yaptığı içsel yolculukların, verdiği mücadelelerin, aldığı risklerin sonucunda kazandığı ödül yani erginlenme ve sevgi huzur sağlık barışa ulaşarak tekrar başladığı noktaya dönmesi sürecidir. Ayrılış, iniş, inisiyasyon (erginlenme), dönüş aşamalarından oluşur.

Hepimiz hayata masum olarak başlar, yetim olarak acılarla karşılaşırız. Gezinler olarak kendimizi ararız. Fedakar olarak çevremize yardım ederiz. Bunları savaşçı ve büyücü arketipleri ile yapmaya çalışırız. Döngüde geri dönüş, masum olarak mutluluk hazinesine ulaşmaya varır (Pearson, 2003: s.27).

Bireyleşme; bir insanın bilincinin diğer insanlarınkinden farklılaşması sürecine bireyleşme denir. Bireyleşmenin amacı, bir insanın kendini tanıması, bir başka deyişle bilinç alanını genişletmesidir. Bir insanın gelişmesinde bilinçlenme ve bireyleşme birlikte rol oynar. Bilinçlenmenin arttığı oranda bireyleşme de gelişir.

Şaman; güncel etnolojik bir eğilime göre, Şamanizm toplumun ve kuruların tümünü ilgilendiren toplumsal bir olgudur. Hem dinsel, hem de simgesel ekonomik, siyasal, estetik, bir olgudur. Bu açıdan bakıldığında Şaman, özel nedenlerle ve daima açıklık getirilmesi gereken bağlamlarda, aynı anda, eldeki kaynaklardan yararlanan bir yönetici, hastalıkları tedavi eden bir uzman, zeki bir psikolog, yetkin bir sanatçı işlevi üstlenir (Perin, 2011: s.10).

Şaman insanların başına gelen talihsizliklerin nedenlerini açıklamakla, bu sıkıntıların önüne geçmekle ya da acılarını yatıştırmakla yükümlü kişidir (Perin, 2011: s.11).

İKİNCİ BÖLÜM KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. JUNG PSİKOLOJİSİNDE KİŞİLİĞİN YAPISI VE ARKETİP KAVRAMI

“İnsan kişiliği kavramı bütünüyle üç soru dizisine yanıt arar: insan kişiliğini oluşturan öğeler nelerdir: bütünü oluşturan bu parçaların birbirleriyle ve dış dünya ile etkileşimi nasıldır., kişiliği etkileştiren enerji kaynakları nelerdir ve enerji tülü parçalar arasında nasıl dağıtılmıştır, kişilik nereden kaynaklanır ve bireyin yaşamı boyunca ne gibi değişikliklere uğrar (Nordby ve Hall, 2006: s.27).

Jung psikolojisi bütün soruları yanıtlamaya çalıştığından geniş kapsamlı bir kişilik kuramı sayılabilir.

2.1.1 Psişe

Jung psikolojisinde kişilik bir bütün olarak psişe sözcüğü ile ifade edilir.

Psişe, bilinçli ve bilinçsiz bütün duygu ve davranışları kapsamaktadır. Bireyi içinde bulunduğu toplumsal ve fiziksel çevreye göre ayarlayan ve uyumunu sağlayan bir klavuz gibi iş görür (Hall, 2006: s.28).

Psişe her şeyden önce bir bütündür. Birçok kuramda insan deneyimler yoluyla öğrenen, üst üste yığılan nesnelere birleştirilerek bütün oluşturmaya çalışan bir canlıdır. Jung'a göre se insan; bütün olmaya çalışan bir canlı olmaktan ziyade bir bütün olarak doğar ve yapması gereken tek şey yaşamı boyunca, yaradılıştan sahip olduğu bütünlüğü elinden geldiğince farkına varıp uyum sağlamaktır. İnsan bütünlüğünü ayrı, özerk ve çatışan sistemlere parçalanmasına karşı korumalıdır. Parçalanmış bir kişilik bozuk kişiliktir.

2.1.2 Bilinç

Bilinç, bireyin zihninde doğrudan doğruya bildiği tek bölümdür. Zihnin dört işlevi vardır. Düşünme, duyma, duyuyla algılama ve sezme. Çocuklar zihinlerinin bu

dört işlevini de aynı oranda kullanmaktadırlar. Ancak zamanla birini diğerlerine oranla daha fazla kullanmaya başlar bu da karakterler arasındaki temel ayrılıkları oluşturur.

Zihnin duyma, düşünme, duyuyla algılama ve sezme işlevine ek olarak olarak bilinçli zihnin yönelimini etkileyen iki davranış daha vardır bunlar; içe dönük olma ve dışa dönük olma dır. Dışa dönük davranış bilinci dışa nesnel dünyaya yöneltir, içe dönük davranışta bilinci içe, öznel dünyaya çevirir.

“Kişinin bilincinin başka kimselerinkinden ayırıştırın, bireyleştiren süreç, individuasyon (bireyleşme) sürecidir. Jung bireyleşme deyimini şöyle tanımlar: bireyleşme, kişiyi psikolojik bakımdan başkalarından ayrı, bölünmez bir birim, ya da bir bütün haline getiren süreçtir (Hall, 2006: s.29).

Bireyleşme kişinin kendisini tam olarak ya da olabildiğince bilmesi kendisinin farkına varmasıdır. Bu bir anlamda kişiliğin gelişmesidir. Jung kişiliğin gelişmesinde bireyleşme ile bilincin el ele gittiğini savunur. Bilinç ne kadar genişlerse bireyleşme o denli gerçekleşir. Bireyleşebilmek için kişinin kendinden ve çevresindeki dünyada haberdar olması gerekmektedir. Bilincin bireyleşme süreci sonucu Jung’un ego dediği bir öge daha ortaya çıkar.

2.1.2.1.Ego

Ego, bilinçli algılar, anılar, düşünceler ve duygulardan oluşmaktadır. Ego, psişenin bütünü içinde küçük bir yeri kaplar. Ancak anıların, düşlerin, duyguların varlığını kabul edip bilince çıkarma işlevini gerçekleştirdiği için bireyleşmede oldukça önemli bir yere sahiptir. Ego günlük yaşamda karşılaştığımız birçok olayı süzer ve gerekli kısmını bilinçte tutar. Bir anlamda süzgeç görevi görerek bilincin açık olmasına yardımcı olur. Günlük yaşamada insan birçok olay ile karşılaşır bunlar ego tarafından süzülme gereksiz birçok fikir bilinçte birikir ve insan bu düşüncelerin altında ezilir.

“Ego, psişik gereçleri seçime ve tasfiyeye tabi tutarak bireysel kişiliğin sürekli tutarlılık niteliğini koruyabildiği için kişiliğe kimlik ve süreklilik verir (Nordbay, 2006: s.30).” Kişiliğin oturmasında, bireyleşmede ego çok önemlidir. Ego,

geçmiş yaşantıların bilince çıkmasına izin verdiği sürece kişi bireyleşme yolculuğunu tamamlayabilir. Bireyleşme ile ego paralel bir ilişki halindedir.

“Çok güçlü yaşantılar egonun kapılarını zorlarken, zayıf yaşantılar kolayca geri çevrilebilmektedir (Hall, 2006: s.31).” Kişi dışa dönükse ego coşkusal yaşantıların bilince çıkmasına izin verir, içe dönük bir yapıya sahipse de duygulardan çok düşüncelerin bilince çıkmasına izin verir. Endişe yaratan fikirler ve anılar bilince kabul edilmeyebilir. Bilince çıkarılacak malzemenin türü ve yoğunluğu kişinin bireyleşme ile doğru orantılıdır. Büyük çapta bireyleşmiş kişilerin egosu daha çok şeyin bilince çıkmasına izin verir.

2.1.3. Kişisel Bilinçdışı

“Yaşanan herhangi bir yaşantı var oluşunu yitirmez, dolayısıyla psişeden kaybolmaz. Jung’un Kişisel Bilinçdışı dediği yerde depolanır (Hall ve Nordbay, 2006: s.32).” Kişisel bilinçaltındaki ögeler aslında bir zamanlar olan ancak tedirginlik veren bir düşünce, çözülmeden kalmış bir sorun, bilinçte çatışmalar, kaygılar bastırılmış ve önemsenmemiş yaşantılardır.

Ego ile kişisel bilinç dışı arasında iki yönlü bir geçirgenlik vardır. Ego kendisini rahatsız edecek yaşantıları kişisel bilinçaltında depo eder, bireyleşme sürecinde ise buradaki öğeleri bilince çıkarıp onlarla baş etmeyi öğrenir.

2.1.3.1. Kompleksler

“Kişisel bilinçdışının ilginç ve önemli özelliklerinden biri, içerik gruplarının bir küme veya bir burç oluşturacak biçime bir araya gelebilmesidir. Jung bunlara kompleks (karmaşa) demiştir. (Hall vd 2006: s.33) “

Bilinçdışında, yaşanmış anılardan, hissedilen duygulardan düşüncelerden oluşmuş birbiri ile ilişkili gruplar vardır. Bu gruplar (kompleksler) kişilikle direk ilişkili küçük birer kişilik gibi çalışır. Düşüncelerimizi ve davranışlarımızı etkilerler. Kompleksler kişiye sahip olduğunda kişide nörotik durumlar ortaya çıkar.

2.1.4. Ortak bilinçdışı

Bilinçli zihin ve ego ile bastırılan kişisel gereçlerin deposu olarak tanımlanan bilinçdışı zihin genellikle kişisel yaşantılardan kaynaklanıyor diye düşünürken, ortak bilinç dışı kavramını ilk ortaya atan kişi Jung olmuştur. “Jung; evrim ve kalıtımın, bedenin temel planını sağladığı gibi, psişenin de temel planını sağladığını kanıtlamıştı. Ortak bilinçdışının bulunması psikoloji tarihinde dönüm noktasıydı (Hall ve Nordbay, 2006: s.35).”

Zihin, kalıtım yoluyla, beyin aracılığı ile yaşamı boyunca karşılaşacağı olaylara nasıl tepki geliştireceğini hatta nasıl yaşantılarla karşılaşacağını belirleyen özellikler taşır. Bir anlamda bireyin yaşantısı evrim yoluyla önceden tasarlanmıştır. Yani birey aslında geçmişi ile bağlantılı bir şekilde dünyaya gelir. Yani bilinçaltında sadece kendi yaşantılarından oluşmuş nüveler taşımak yanında kendi neslin geçmişi ile ilgili bağlantılar yaşantılar da taşır. “Psişenin uzun organik bir evrim süreci kapsamına alınması, Jung’un üstün başarılarından (Hall vd 2006: s.35).”

Ortak bilinçdışı; varoluşun kişisel yaşantıya bağlı olmaması nedeniyle, kişisel bilinçdışından ayrılan bir parçadır. Kişisel bilinçdışı, bir zamanlar bilinçte olan içeriklerden, ortak bilinçdışı ise bireyin ömründe hiçbir zaman bilince çıkmamış içeriklerden oluşur.

Ortak bilinçdışı Jung’un ilk imgeler diye adlandırdığı saklı imgeler hazinesidir. “İlkten anladığı şey başlangıçta var olan idi. Dolayısıyla ilk imge ruhun başlangıçtaki gelişi ile ilgilidir. Bu imgeler atalarının geçmişinden insana kalıtım yoluyla geçmektedir (Hall vd 2006: s.35).”

Bu genetik geçişi insan birebir hatırlamaz ancak dünyadaki olaylara tepki veriş biçimini ve davranış eğilimlerini bu imgeler belirler. Lamarck’a göre insanlar eski kuşakların deneyimle öğrendiği şeyleri kuşaklara aktarır. Böylece yeni kuşaklar bazı bilgileri yeniden öğrenmeye gerek duymadan içgüdüsel olarak bilir. Bunlar gizil güçler olarak da açıklanmaktadır. Yani atalarının alışkanlıkları yeni kuşakların içgüdülerini oluşturur.

Ortak bilinçdışının evrimi vücut evrimi ile açıklanabilir. “Beyin zihnin başlıca organı olduğuna göre ortak bilinçdışı da doğrudan doğruya beynin evrimine bağlıdır (Hall, 2006: s.36).”

Ortak bilinçdışının içeriği, bireyin doğduğu günden itibaren kişisel davranışları için önceden biçimlenmiş kalıplarda belirir. İçine doğduğu dünyanın biçimi, gerçek görüntü halinde yaradılıştan vardır . Var olan bu görüntüler kendini dünyadaki uygun yaşantılarla karşılaşıncaya gösterir ve kişinin bilincine çıkar ve bilinçli yaşantı haline gelir.

Yaşantılar ne kadar zengin olursa saklı olan imgelerin bilince çıkma olasılığı da o kadar artar. Ortak bilinçaltında var olan bütün bu gizil güçler saklı imgeler ancak zengin bir yaşantıyla zengin uyarıcıları olan eğitim ortamı ile bilince çıkarılabilir ki bu da bireyin her yönü ile gelişmesini ve bütünlenmesini sağlar.

2.1.4.1. Arketipler

“Ortak bilinçdışı arketiplerden oluşmaktadır. Arketip, ilk örnektir. Prototip sözcüğü ile eş anlamlıdır (Hall, 2006: s.38).”

Jung’a göre arketip kavramı kişinin tecrübe ve davranış modelleri belirleyen ve bilinçaltında bulunan dinamik yapılardır (Adıbelli, 2011: s.219).

Bazı arketipler kişiliğimizin yapısında ve davranış biçimlerimizde çok önemli yer tutar. Bunlar persona, anima, animus ve öz-ben arketipleridir. Arketipler evrenseldir. Herkes aynı temel arketip imgelerine kalıtım yoluyla sahiptir.

Arketipler Komplekslerin çekirdeğini oluşturur. Kendisi ile ilgili yaşantıları adeta mıknaş ile bir araya toplayarak kompleksleri oluşturur. Yaşantıların üst üste eklenmesi ile güçlenen kompleksler bilince sızabilir.

2.1.4.2. Persona

Bir anlamda uyum sağlama arketipi olan persona, kişiler arası ilişkilerimizde duruma göre taktığımız maskeleri ifade eder. Persona kişinin sağ kalabilmesini sağlar. Sevmediğimiz kişilerle bile iyi geçinmemize olanak sunar. Toplum yaşamının temelidir.

Persona çeşit çeşittir. Kişiye toplum içinde var olabilme uyum yeteneği verdiği gibi yalnız kaldığında da özel ilgi alanları ile daha doyumlu bir şekilde ilgilenebilmesini sağlar. Persona ruhsal açıdan denge içinde olmamızı sağlar. Bir tip

personaya çok fazla bağı kalmak kişinin öteki yaşantılarını bir kenara itmesi ve kendine yabancılaşmasına sebep olur. İş yerindeki yöneticilik rolünü ok fazla benimsemiş bir kişi gerektiğinde eş, gerektiğinde baba, gerektiğinde kişisel ilgilerinin gerektirdiği personaya bürünemezse gerçek kimliğinden kopmalar yaşayabilir ve çevresine ve kendine rahatsızlık veren bir duruma geçebilir. Tek bir personaya bağı kalması kendisinden beklenen rolleri yerine getirmesine engel olacağından zamanla yalnızlaşabilir, aşağılık kompleksine girebilir.

2.1.4.3.Anima ile Animus

Bir anlamda kişiliğin iç yüzüdür. Erkeklerde anima, kadınlarda animus olarak adlandırılan bu öğeler, erkeklerde kadınsı yanı, kadınlarda erkeksi yanı temsil etmektedir. “erkek ile kadın sadece biyolojik anlamda hem erkek, hem de dişi cinsiyet hormonu salgılamakla kalmaz, aynı zamanda davranış ve duygularla da psikolojik belirtilere neden olur.

Erkek, anima arketipini, kadın ise animus arketipini kuşaklar boyu karşı cinsiyetle bir arada sürekli ilişki içinde olduğu için geliştirmiştir. “ kuşaklar boyu birlikte yaşayan ve etkileşimde bulunan her bir cinsiyet karşı cinsin özelliklerini almış böylece karşı cinsi ve tepkilerini daha iyi anlayabilmiştir (Nordby, 2006: s.43).”

Eğer kişiliğin dengeli ve uyumlu olmasını istiyorsak erkeğin animasının kadının ise animusunun bilinç öte ve davranışta kendini ifade etmesine izin vermek gerekmektedir. Animusunu bastıran kadın dış yaşamında aşırı derecede dişi davranışa da içte erkeğin dışta görülen burnunun dikine gitme ve inatçılık gibi özelliklerinin olduğunu görürüz. Animasını bastıran animası ile barışmamış erkekte dışta ne kadar erkeksi görünümlü erkeksi hareketli olsa da içte aşırı derecede duygusal ve uysal bir karakteri olduğunu görürüz.

Anima ve animus genellikle gelişmeden kalır. Bireyleri içinde yaşadığı toplum erkekleri dişi özellikleri ile kadınların da erkeksi özellikleri ile eleştirerek ve dolayısıyla topluma uyum sağlamaya çalışan bireyin personası, bireyde bu yönlerin gelişmesine izin vermez.

2.1.4.4. Gölge

Bireylerin özellikle kendi cinsi ile ilişkilerinde iyi ya da kötü ne varsa hepsini içine alan en gelişmiş gizil yandır. İnsanın bir anlamda hayvansı yapısını da içerir. Bireylerin sosyalleşebilmesi içinde buldukları toplumda uyum içinde yaşayabilmesi için gölge yanlarının eğitilmesi gerekmektedir. Bu da güçlü bir persona geliştirerek olur. “Yaradılışının hayvani yanına ortadan kaldıran kişi uygarlaşabilir ancak bu kendiliğindenlik, yaratıcılık, güçlü coşkular ve derin nüfuz için gerekli itici güçte azalma pahasına olur (Nordby, 2006: s.46).”

Uygarlaşan insan içgüdüsel yapısının bilgeliğinden kendini koparmıştır. Gölgesiz yaşam sığ ve ruhsuz olmaya eğilimlidir. Bu bakımdan gölge önemli bir arketiptir. Kişinin yaratıcı yönü içgüdüleri burada saklıdır ve gölge kolay kolay ortadan kalkmak istemez ayak diredir. Ego ile gölge uyum içinde olduğu zaman kişi kendini dengede ve mutlu hisseder. Ego içgüdüden gelen güçlerin yolunu açar bilinç genişler, zihin etkinleşir. Çok yaratıcı kişilerin içgüdülerinin çok gelişmiş olmasına şaşmamak gerekir. Gölgenin bir de kötü veya insana yakışmaz yanı vardır ki bu da çok güçlüdür. Kolay kolay ortada kalkmaz fakat bilinçaltında tutabilir. Ancak kişi bir krizle karşılaştığında kendini tekrar gün ışığına çıkarır. Gölge temel ve normal içgüdüleri içerir ve sağ kalabilmeyi sağlayan gerçekçi görüş ve uygun tepkiler kaynağıdır. Gölge arketipi insanın kişiliğine dinamizm ve canlılık katar.

Bilinç dışını kişisel bilinç dışı ve kolektif bilinç dışı olarak iki gruba ayıran Jung, gölge arketipini kişinin kendi içindeki varlığını kabul etmediği dış benliğin karanlık yanı olarak tanımlamaktadır. Bastırılan bu karanlık yanın dış dünyada somut bir bireye yansıtılmasının mümkün olduğunu belirten Jung, gölge arketipini “kişisel gölge” ve “ortak gölge” olarak ayırmakta ve ortak gölgenin kolektif bilinç dışına ait olduğunu ve rüyalar aracılığıyla bilinç yüzeyine çıktığını belirtmektedir (Aras, 2014: s.84).

Jung, insanın kendi cinsiyetini temsil eden ve kendi cinsinden olan kişilerle ilişkilerini düzenleyen arketipe gölge adını vermiştir. Gölge ısrarcıdır. Ego ve gölge işbirliği yaptıklarında kişi kendi yaşamını dolu hisseder. Gölgenin reddedilmesi kişiliğin sönük kalmasına neden olur. Jung, bastırılmış eğilimlerin bilincine varmanın, kişiliğin gölge tarafından resmedilen, en az istenir yönlerini itiraf etmenin bizi onlardan kurtaramadığını işaret eder (Taianova, 2015: s.113).

Hem kişisel hem de ortak bilinçdışında yaşayan bastırılmış kişiliğe gölge adı verilmiştir. Kişisel yönden bakıldığında bilinçdışının kendisi; engellediğimiz her şeyi yapmak isteyen, olamadığımız her şey olmak isteyenidir. Tüm insanlarda var olan bir yönü; doğal yanımızı temsil etmesi bakımından da ortaktır. Arketip figürlerinden biri olan gölge kompleksinin temelinde düşman, yırtıcı hayvan, yabancı arketipi vardır (Jung, 2005: s.74).

Gölge arketipi, bireyin cinsiyetini temsil eder ve kendi cinsinden kişilerle olan etkileşimine yön verir. Gölge bir anlamda, kişinin hayvansı eğilimlerini ifade etmektedir. Gölgeyi kontrol altına alamayan kişiler, sosyal yaşama uyumda güçlük çekebilirler. Buna karşılık, gölgeyi tamamen bastırılmış kişilerse, belki toplumun onayını alırlar fakat yaratıcılıklarını, spontanlıklarını ve iç görülerini köreltmüş olurlar. Öyleyse, kişinin gölgesiyle uyum sağlaması, onunla barışık olması gerekir (Taianova, 2015: s.62).

2.1.4.5.Özben

Özben, ortak bilinçdışının merkezindeki arketiptir. Düzen, teşkilat, birleştirme arketipidir. Birey kendisi ve içinde yaşadığı toplum ile uyumlu ve dengeli ilişkiler içindeyse özben işini iyi yapıyor demektir. “her kişinin son amacı, özbenliğin, kendi kendinin bilincine varmasını başarmaktır (Nordby, 2006: s.49).”

Kişinin öz beninin tanınması kendi gerçeğinin farkına varmasının tek yoludur. Ancak birçok insan kendi özbeninin tanımadan kendini gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Oysa bu çok zor sürekli disiplin azimli çaba, yüksek sorumluluk ve bilgelik isteyen bir uğraştır. “bilinç dışının bilinç yüzeyine çıkararak, insan kendi yaradılışı le daha büyük uyum içinde yaşar. Bunların kaynağının kendi bilinç dışında bulunduğu farkında olduğundan daha az sinirlenir, daha az tedirgin olur.

Bilinçdışı yanını tanımayan kişi bilinç bilinçdışındaki bastırılmış öğeleri, başkalarına yansıtır. Onları kendine bulduğunun farkında olmadığı kusurlarla suçlar, eleştirir ve mahkûm eder oysa gerçekte kendi bilinçdışını yansıtmaktadır. Kişinin özbeninin bilincine varması bu yansımaları açığa çıkarır. Böylece eleştirmek alaya almak, kendine kurban aramak zorunda değildir artık. Kişilerle olan ilişkileri düzelir, ister onlarla olsun ister kendiyle, uyum halinde yaşar. Özben yaşamın amacıdır. Çünkü bireylik dediğimiz o yazgısal bir aradalık'ın en tam ifadesidir (Nordby, 2006: s.50).”

2.2.ARKETİP İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

2.2.1.Arketip Kavramı

Arketip, duygusal yönü güçlü, kalıtımla gelen evrensel bir düşünme biçimidir. Herkesin sahip olduğu, önceden var olan bir düşünme kavrayış biçimidir. İmgeler yoluyla fark edilirler. İnsanlığın en eski mirasını oluştururlar (Kasapoğlu, 2006: s.45).

Arketip, dış gerçekliklerle ilişkili, ruhsal içerikler olup; kendi başına varoluş birimleri, özerk güç ve çekim kaynaklarıdır. Kavranılamayan gizemli bir güçle doldurulan ruhsal içeriklerin insan ve doğayla ilgili her tür sorunda başvurduğu, yardımlaştığı ya da çatıştığı dışlaştırılmış güçlerdir (Jung, 2005: s.28).

Jung, arketiplerin basitçe listeleyip, ezberleyebileceğimiz belli gruplara ayrılmadığını ve sabit bir sayısının olmadığını söylemiştir. Bunlar iç içedir ve gerektiğinde birbiri içinde kolaylıkla eriyebilirler ve mantıkları geleneksel türde değildir. Çoğu arketip öykü karakteridir. Kahraman bunların başlıcasıdır. O mana-güç kişiliğidir, kötü ejderhaları yenen kişidir. Kahramana yolculuğunda, yaşlı bilge adam rehberlik eder, o animusun bir biçimidir.

Arketip, dış gerçekliklerle ilişkili, ruhsal içeriklerdir. Kendi başına varoluş birimleri, özerk güç ve çekim kaynaklarıdır. Kavranılamayan gizemli bir güçle doldurulan ruhsal içeriklerin insan ve doğayla ilgili her tür sorunda başvurduğu, yardımlaştığı ya da çatıştığı dışlaştırılmış güçlerdir. Arketip, biçimsel bir unsurdur. Kalıtım yoluyla aktarılanlar, tasvirler değil, biçimlerdir. Biçimsel olan içgüdülere tekabül eder (Jung, 2005: s.34).

Arketipler kültürün üstünde, daha evrenseldir. Yeni her çevre arketipsel gelişimi etkiler. Çevrede aktif olan arketipler, ortamdaki kişiyi de bu alanda gelişmeye teşvik eder. İnsanlar dünyaya kendi hakim arketiplerinin görüş noktasından bakarlar (Pearson, 2003: s.332).

Arketipin sembolizmi bilinç tarafından algılanan ve her arketip için farklı olan özel şekillerde görünmesidir. Arketiplerin farklı yönleri ayrıca farklı şekillerde de görünürler. Bu yüzden, örneğin; bir arketipin korkunç yönü ve hayat-veren, zarif yönü farklı şekillerde ortaya çıkar. Fakat diğer tarafta bir arketipin korkunçluğu, örneğin; Korkunç Anne, farklı sembollerle ifade edilir. Arketipin yapısı; dinamizmi, sembolizmi ve duyu içeriğini kapsayan ve merkezi ve manevi birleştiricisi arketipin kendisi olan organizmanın karmaşık ağıdır.

Arketip özellikle, insan davranışını bilinçdışı belirler; fakat kurallara göre ve bireyin tecrübesinden bağımsız olarak, gerçeğiyle tecelli eder. Erich Neumann/Sembolik şekiller, arketipsel simgeler gibi, insan zihninin gelişmesi sırasında ona tanınmış zamanda işlemeye başlayan ve bilincin yapısını belirli kalıplara göre ayarlayan bir eğilimdir.

Bu sebepten dolayı Jung der ki “arketipler, bilinçdışı oluşurlar ve muhtemelen bilincin yapısal baskın karakterlerini genel anlamda oluştururlar. Doymuş bir çözeltilinin içindeki kristal bir kafesin varlığıyla karşılaştırılabilirler.” Başka bir deyişle “arketip” bilinci aşan çekirdeksel bir olgudur ve onun “sonsuz varlığı” görünmezdir. Fakat bu sadece manyetik bir alan olarak hareket etmekle kalmayıp içgüdüler tarafından oluşturulmuş davranış model sayesinde kişiliğin bilinçdışı davranışını da yönetir; ayrıca maddeyi sembolik şekillere dönüştürerek bilinçte önsezi modeli olarak da çalışır.

Arketip yararlıdır; çünkü bize, şimdiye kadar kolektif bilinçdışının bileşenleri söz konusu olduğunda arkaik, ezeli tipleri yani en eski zamanlardan beri var olan evrensel imajlardan söz ettiğimizi söylemektedir (Talianova, 2015: s.61).

2.2.2. Arketip Çeşitleri ve Özellikleri

Arketip bilincin ortaya çıkmasından önce var olan kavrayış biçimleridir ve sezgini doğuştan gelme koşullarıdır. İçgüdülerin kendine özgü belirli bir hayat sürmeye zorlamaları gibi arketipler de sezgi ve kavrayışı insana özgü biçimlere zorlarlar. Ortak bilinçdışı kişisel bilinçdışının daha da derinde olan yönüdür. Arketipler kalıtsal bir nitelik taşır ve bireye atalarından aktarılırlar. Gizil imgeler topluluğundan oluşurlar. Bu imgeler vaktiyle atalarının geliştirmiş olduğu tepkilere benzerlik göstermesine sebep olan eğilimler ve gizil güçlerdir. Örneğin, bir insanın yılan korkması için yılan görmesi gerekmez. Yılan korkma eğilimi atalarımızın kuşaklar boyu deneyimlerinin bir sonucu olarak bireye aktarılır ve davranışları dolaylı olarak etkiler. Çünkü içine doğduğu dünyanın genel bir imgesi, doğduğu anda insanın içinde vardır. Birey dış dünyadaki imgelerin karşılığı olan nesnelere tanıdıkça, bu imgeler bilinçli gerçeğe dönüşürler. Bu açıdan bakıldığında insan “boş bir sahife” olarak dünyaya gelmez. Aksine içine doğduğu dünyanın bilgisini içeren gizil imgelere (arketip) sahip olarak var olur ve yaşadığı dünyada yabancılaşmaz.

Arketipler, bir insanın geçmiş yaşantılarının ürünü olan bellek imgeleri gibi canlı görüntüler değildir. Örneğin anne arketipi bir annenin fotoğrafı değildir. Şayet bir benzetme yapmak gerekirse, arketipler, banyo edilmesi gereken negatif filmleri andırırlar. Gerçek dünyada bir karşılığı bulunduğu bu belirsiz imgeler canlı varlıklara dönüşürler ve kişiliği etkilerler. Sınırsızdırlar. Yeryüzündeki olay, nesne ve olgular kadar çokturlar. Fakat Analitik Psikolojide en çok sözü edilen arketipler persona, anima, animus, gölge, kendilik, ihtiyar bilge adam, yüce ana ve kahraman (aşama) arketipidir. (Gürses, İ.)

Carl Gustav Jung'a göre her şeyin, (buna eşyalar ve hayvanlar dâhil) bir arketipi olmakla birlikte, bu çalışmada on iki temel arketipten ve özelliklerinden bahsedilecektir.

İnsan yaşamının asıl gâilesi, kendi tedavisidir. Kendi eksikliklerini tamamlamak, çatışmalarını çözmek, zedelenmişliklerinin ızdırabını azaltmak, dünyayı tamam etme eylemi (Jung, 2003: s.9). İlk imgeler yani arketipler, insanı insan kılan özellikleridir. İnsanın çekirdeğinde vardır (Jung, 2005: s.17).

ARKETİP	ÖZELLİKLERİ	ERDEM	TABU	GÖREV
MASUM	<p>Saf, naif, inançlı, çocuksu, gelenekçi, alçak gönüllü, sakın, sade,</p> <p>Yenilenme, dua etmek, başkalarından öğrenmek, eğlenmek, iyimserlik, sağduyu eksikliği Güvenilir, saf, erdemli, iyimser, mutlu, olumlu, yaşamdan ümitli, alçakgönüllü ve sakın olmak masum arketipinin belirgin niteliklerindendir (Mark ve Pearson, 2001: s.53) (Batey, 2008: s.41).</p>	İman	Olumsuzluk, kesin inançlılık terkedilme korkusu	Mutlu olmak, olumlu olmak mutluluğa erişme
YETİM	Sıradan adam, azimli, erdemli, gerçekçi, emekçi sınıfı, kaderci, güçsüz takım, özgürlük hareketlerine katılmak, daha etkili yaşamının yollarını	Halden anlama	Düşük beklenti, kurban zihniyeti toyluk cezalandırılm	Zorluğa dayanma, halden anlama güvenlik içinde olma

	öğrenmek		a korkusu	Kendini incinmekten korumak
SAVAŞÇI	Kahraman, cesur, inançlı, gurur, asil kurtarıcı. Rekabetçi uğraşlar, vakar, hedefler saptayıp onlara ulaşmak, itibar, başarı, adalet, disiplin, kendini öne sürme, iş koliklik, mükemmeliyetçilik, risk	Cesaret	Kontrolsüz duygular, acımasızlık, aç gözlülük, yenilgi, kaybetme	Muzaffer olmak, doğruyu yapıp yanlıştan kaçınmak, değerimizi kanıtlamamıza yardım eder
BAKICI (FEDAKAR)	Şefkat, cömertlik, koruyuculuk, özveri Çocuklara, yaşlılara, hastalara bakmak, gönüllü hizmet, yardım çalışmaları, diğergamlık, toyluk, yüzeysellik koruyuculuğu, yardımseverliği, şefkatli ve cömert oluşu, özverili, fedakâr, iyiliksever, dostane, faydası dokunan ve güvenilir, empati kurabilir olması gibi nitelikler yer alır (Batey,2008,38).	İyilik Almakta n çok vermek	Kişisel hırs, tembellik, geleneklere ve kurallara uyma bencilik	İyi olmak, başkalarına şefkatle bakmak cömertlik gösterme, Cömertçe yaşamımıza yardım eder
ARAŞTIRICI	Kaşif, maceraperest, isteği, kendisini ve çevresini	Üretmek	Realiteye ilgisiz	Yeni bakış açıları,

MACI	gözlemesi, sürekli hareket halinde ve gezgin olması, maceracı olması, yerinde duramaması, öncü ve bağımsız olması, toplum kurallarına uymaması, potansiyelini ortaya koyma isteği, heyecanlı olması, daha iyi bir dünya arayışı, bireysel olması ve özgürlüğe düşkünlüğü kaşif arketipinin genel nitelikleridir	Keşfetmek	Hayalperest	çözüm yolları keşfetmek
AŞIK	içten, romantik, şefkatli, baştan çıkarıcı, kaprisli işe, bilgiye aşık Tanrı, insan, doğa, hayvan aşkı nitelikleri içten, romantik, şehvetli ve özellikle tutkulu olmasıdır. (Batey,2008,38) .	Sevmek	Aşırı tutku	Yaratılanı sevmek Yaradandan ötürü
YIKICI	Asi, isyankar, karşı çıkan, yerleşmiş inanç Gücü kullanma, korkusuzluk nitelikleri isyankâr, devrimci, yıkıcı, bölücü, acımasız, putları yıkan, baskıcı yapıları geçersiz kılan, karşıt kültüre ve liberal değerlere sahip olan	İnanç	Kırmak, dökmek Acımasızlık Gücü kaybetme korkusu	Gerektiği yerde 'hayır' diyebilme gerektiğini gösterme

	kişilik nitelikleridir (Batey,2008,40) .			
YARATICI	Yenilikçi, sanatsallık, güzellik, estetik kendi kurallarını oluşturma Yaratıcı arketipi sanatçı, yenilikçi, girişimci ve hayalci kişiliği yansıtır. Yaratıcı genellikle kendi kişisel değerlerini estetik bir zevkle iletmeyi tercih eder (Faber ve Mayer,2009,309).	Üretmek	Düşük beklenti, kendi kurallarını uygulama	Estetiği güzelliği sanatı göstermek
KURAL KOYUCU	Güce ve kontrole şiddetli eğilim, lider, patron, yüksek etki gücü otoriter, yönetici ve güçlü olma isteğidir. Kral, yüksek etki gücüne sahip, inatçı	Liderlik	Üstünlük taslama Güç kullanma eğilimi	Düzeni sağlamak Etkilemek
BÜYÜCÜ	Sihirbaz, fizikçi, kimyacı, simyacı, öğretmen, bilim adamı, doğal güç, şifa, dönüşüm. Değişim için katalizör olmak, liderlik etmek, kararlar	Dürüstlük, Bütünlük	Sıkıcı, anlayışı kıt, Sıradan olmak, realiteye ilgisiz, hayal aleminde	Dönüştürücü olmak, Bilinçli yaşamak Yaşamımızı

	<p>vermek, şaman</p> <p>Yaşamını bilinçli olarak yaratmak, vizyon, karizma, ezoterik yaklaşımlar sihirbaz, büyücü, şaman, iyileştirici, cadı ve kahin şeklinde görülebileceği gibi, Hollywood filmlerinde olduğu gibi daha çok çatlak profesör tiplemesinde görülen fizik veya kimya bilimleri ile ilgilenen hayalperest kişiler de olabilmektedir. Sihirbaz doğal güçlerle, dönüşüm ve başkalaşımlarla çok ilgilidir (Batey,2008,40).</p>		<p>üstünlük kurma</p>	<p>dönüştürmemize yardım eder.</p>
BİLGE	<p>Bilgi, tecrübe, aydınlanma, uzman, danışman, kendini beğenir, bilimsel felsefi ve akıllı, rehber</p> <p>Bilgelik yolu, kendini yadsımakla başlar, önce başkası Felsefik, yansıtmacı ve bilgilendirici olması; gerçeği araştırması, bilgiyi paylaşması ve objektif olması bilge arketipinin genel niteliklerindedir (Batey,2008,41) (Faber ve</p>	Bilgi	<p>Bilgisiyle karşısındaki kendine bağımlı kılma, hükmetme</p>	<p>İnsanlara yol göstermek</p>

	Mayer,2009,309).			
ŞAKACI	Eğlence, zevk, oyuncu, yaramaz, komedyen, alaycı, neşeli, sorumsuz. Soytarının temel arzusu, anı yaşamak ve keyfini çıkarmaktır. Doğal olarak Soytarının en büyük korkusu da sıkınlık veya sıkıcı olmaktır. Amacını gerçekleştirmek için takip ettiği strateji oyun oynamak, şakalar yapmak ve eğlenceli olmaktır. (Faber ve Mayer,2009,197).	Neşeli	Alaycı Konuşma, İroni, eleştirel sorumsuz	Ortamı eğlenceli hale getirme

Tablo 1. Arketiplerin özellikleri, erdem, tabu ve görevleri

Jung: “Yaşamın evrelerinde her evre hem kişiliğimizde hem de davranışlarımızda kendinin gerçekleştirme peşinde olan yeni bir takım arketipik yönlendirmeler üzerinden yürür. Bu evrede önemli role sahip olan arketip bileşenleri; ego, persona, gölge, anima ve animusdur. Aslında her bireyin yaşamı türünün sonsuz yaşamıyla eşdeğerdir. Kişiliğin oluşumunda önemli yer alan arketipler, persona-anima-animus-gölge ve bendir (Kasapoğlu, 2006: s.43).”

İçimizdeki Kahraman kitabında Carol S. PEARSON, arketipleri tanımının insanın anlamsız yaşamıyla barışmasına yardımcı olacağını belirtir. ‘Ben yanlış bir

hayat yaşamamışım, bu benim hayatım' gerçeğini anlatır. Arketipleri tanımamız, dengeye ve kişisel doyuma erişmemize yardımcı olur. Ufkumuzu genişletir, bakış açımızı değiştirir, bilincimizi açar. Yaşamın bir evreden diğerine geçiş anı, herkes için potansiyel bir kriz anıdır. Doğuştan gelen ve karşılığını çevreden sağlayan bir dizi arketipik beklenti gerçekleştikçe olgunluk kazanılır (Pearson, 2003: s.87).

2.3.DÖNGÜ

Genel olarak büyük arayışlar, keşifler, kurtuluşlar ve büyük eylemleri Jung, kahraman (aşama) arketipiyle ifade eder. Kahraman bilinçdışını aşip kişiliğini bütün olarak gerçekleştirmeyi amaçlar. Kendilik (self) arketipi, bilinçdışında elde edilmesi zor bir hazine gibidir. Mitolojideki devler ve ejderhalar ile yüzleşip zor bir mücadeleden sonra onu yenen kahraman gibi, birey de egosuyla yüzleşmeli ve onu aşarak bütünlük haline ulaşmalıdır. Aşama arketipi "ayrılma-aşama-dönme" şeklinde formülle edilebilir.

Aşama arketipi bireyleşmeyi ifade etmektedir. Bireyleşim, kahramanın içsel serüvenini gerçekleştirmek üzere kopuşun sürekli olmadığı bir ayrılığı zorunlu kılar. Ayrılış bir çağrıyla başlar. Bu çağrıya kulak veren kahraman, kutsal bir eylemi ifa etmek üzere oldukça tehlikeli bir yolculuğa çıkar. Yol zahmetlidir, tehlikelerle doludur. Çünkü kahraman geçici ve yanılıcı olandan gerçeklik ve ebediyete, ölümden yaşama, insandan tanrıya geçişi gerçekleştirmektedir (Eliade, 1994: s.).

Kahraman, yürüdüğü bu amansız yolda kolektif bilinçdışının yapısal unsurları olan ve Jung'un arketip olarak adlandırdığı "gölge, anima, animus, yüce birey vb." ile yüzleşmek ve onlarla uzlaşmak şartıyla kendisini gerçekleştirecektir.

Erginlenme (inisiyasyon) sadece bir eğitim değildir. Aynı zamanda bireyin kendi içinde yaptığı bir yolculuktur. Semboller ve ritüeller yardımı ile birey süreç boyunca kendi içinde de bir süreç yaşar ve içindeki tanrısal özü keşfe koyulur (Taianova, 2015: s.26).

Ayrılma, erginlenme ve dönüş olmak üzere üç aşamadan oluşan psişenin gelişim evresine "kahraman mitosu" veya "monomitos" adı verilmektedir. Mitoslardan yola çıkarak insanlığın kolektif bilinç dışını inceleyen Campbell

“Mitolojik kahramanın arayışı, yolculuğu her zaman aynı arketipsel modeli izler” tespitinde bulunmuştur (Aras, 2014: s.84).

Bireyler günlük hayatlarında arketiplerin varlığından doğrudan haberdar olmazlar. Arketipler, rüyalarda, masal, mitos gibi anonim edebiyat eserlerinde ve sanatçıların ürünlerinde ortaya çıkarlar (Gürses, 2007: s.81). Bu açıdan rüyaları ve çeşitli sanat eserlerini inceleyerek arketipler hakkında bilgi elde edebiliriz. Kahraman (aşama) arketipinin izlerini bulmak için edebiyat ürünlerinden yola çıkıldığında şu örnekler verilebilir: Pek çok halk hikâyesinde ve masalında, masal kahramanı yurdundan ayrılp yola çıkar. Az gider-uz gider- dere tepe düz gider sonunda çok uzak bir ülkeye varır. O uzak ülkede kahramanın başından pek çok macera geçer. Sonunda kahraman bir ödül alarak ülkesine geri döner. Bu döngüyü yolculuk olarak adlandırabiliriz.

Kahraman geri döndüğünde ise, hem sosyal açıdan hem de psikolojik açıdan eskiye oranla daha da gelişmiş durumdadır. Uzak ülkeden getirdiği ödül ise, bu değişmeyi sembolize etmektedir. Masalarda gidilen uzak ülke, kendine özgü kuralları olan esrarengiz bir yerdir ve masal kahramanı orada birtakım kişilerle tanışır. Bu kişilerle tanışması, uzlaşması, zorlukları yenmesi ve kötülüklerle başa çıkması kahramanın aşama geçirmesini sağlamaktadır. Burada söz konusu olan aşama, sosyo-ekonomik ve psikolojik yönden genel bir gelişmedir (Dökmen, 1987: s.86).

2.4. BİREYLEŞME

Erginlenme; macera çağrısına cevap verip, büyüğü eşiği aşan kahramanı yeni bir dünya beklemektedir. Kimi masal ve mitlerde ejderhalar devler ve korkunç yaratıkların, kahramanın cesaretini gücünü ve zekâsını sınavdığı bu dünya, onu erginleyen, geleceğe hazırlayan sınavlarla doludur. Campbell bu durumu şöyle açıklar: “Eşik aşıldıktan sonra, kahraman bir dizi sınavdan geçmek üzere tuhaf biçimde akışkan, belirsiz biçimlerin düş dünyasına doğru ilerler (Campbell,2000 s.22). Sınavlar, kahramanı içinde bulunduğu toplumdan uzaklaştırır ve yalnızlaştırır. Campbell sınavları mistik bir yorumla da açıklamaya çalışır. Sınavlar yolu, duyuların arındırılıp önemsizleştirildiği, enerji ve ilgilerin aşkın şeylere yoğunlaştırıldığı,

benliğin arındığı, kişisel geçmişin çocukluk imgelerinin dağıldığı, aşıldığı ve dönüştüğü bir yoldur.) Yol ise tehlikelerle dolu olabilir. Tıpkı aşama arketipinde kahramanın tecrübe ettiği mitik ve mistik yolculuk gibi esrarengiz olabilir. Bazen bu yolculukta birey defalarca aynı yerde daireler çizip döner durur ki, bu bir tür fasit daireye dönüşebilir. Bu yolculukta yolculuğa çıkan kişinin önce kendi gölgesi (kişiliğin gizli, bastırılmış ve çoğunlukla günah yüklü bölümü) ile tanışması ve bu ürkütücü ve de güçlü yönüyle birlikte yaşamayı öğrenmesi gereklidir. Zıtlıkların kabulü olmazsa bütünleşme sağlanamaz. Yolcu kolektif bilinçdışının arketipleriyle karşılaşacak, eğer şanslıysa sonunda ele geçirilmesi güç olan hazineyi, elmas vücudu, altın çiçeği, lacivert taşı vs. ya da “kendilik”e hangi isim ya da sembol verilmişse onu bulacaktır. Fakat amaca (hazineye) ulaşacağından kimse emin olamaz. Çünkü yol tehlikelerle doludur. Bu bireyleşme sürecinin çetin tecrübesinden geçen kişiye (kahraman) ne olacaktır? Jung bu konuda şöyle der: Çeşitli yan yollarda ve bataklıklarda başıboş akıp giden bir ırmağın aniden kendi yatağını bulması gibi birey de kendilik ile buluşabilir. Böyle olunca artık kişilik hürriyetine ve sıhhatine kavuşmuştur ve tam anlamıyla dönüşüme uğramış ve birey olmuştur. (Gürses, İ.)

Jung’un, bireyin kişiliğinin bilinç ve bilinçdışı bölümlerini birleştirme girişimi olarak değerlendirdiği bireyleşme süreci “ayrılma- aşama (erginlenme) - dönme” şeklinde formüle edilen aşama arketipinin bir tür gerçekleşme biçimidir. Buna göre ego başlarda “kendilik” (bilinç ve bilinçdışı öğeleri birleştiren nokta) ile birleşiktir. Sonra ondan uzaklaşır ve uzun bir seyrin ardından kendilik ile tekrar birleşir.

Kendilik ve egonun tekrar birleştiği bu üçüncü dönem, çoğunlukla bir atılım ve aşama anı olarak sembolize edilir.

Birey yaşama ayrışmamış bir bütün olarak başlar. Sonra tıpkı bir tohumun bitkiye dönüşmesi gibi, bireyde tam ayrışmış, dengeli ve bölünmemiş bir kişiliğe dönüşür. Bu kişinin kendi kendini yada tam özünü benini gerçekleştirme çabası arketip bir olaydır. Yani insanda yaradılıştan vardır. Hangi yolda kendini bulacağını, kişinin amacını nasıl gerçekleştireceği kişiden kişiye değişse de bu birlik arketipinin etkisinden kimse kaçamaz. (Nordby, 2006: s. 10)

Bireyleşme özerk yaratılıştan gelen bir süreçtir. Yani var olabilmesi için dış uyarana ihtiyacı yoktur. Vücut nasıl büyüyecekse bireyin kişiliği de öyle bireyleşecektir. Ancak vücudun sağlıklı büyüebilmesi için nasıl doğru besine ve harekete ihtiyacı varsa, kişiliğinde sağlıklı bireyleşebilmek için doğru yaşantılara ve eğitime gereksinimi vardır.

Bir insanın bilincinin diğer insanlarınkinden farklılaşması sürecine bireyleşme denir. Bireyleşmenin amacı, bir insanın kendini tanıması, bir başka deyişle bilinç alanını genişletmesidir. Bir insanın gelişmesinde bilinçlenme ve bireyleşme birlikte rol oynar. Bilinçlenmenin arttığı oranda bireyleşme de gelişir. Bilincin bireyleşmesi süreci Jung'un ego adını verdiği bir diğer ögeyi oluşturur. Ego, bilinçli zihnin örgütüdür, bilinç düzeyindeki algılardan, anılardan, düşünce ve duygulardan oluşur. Ego, kişiliğin kimliğini ve tutarlılığını sürdürebilmesini sağlar. Yüksek düzeyde bireyleşmiş bir insanın egosu, daha fazla sayıda yaşantının bilince geçmesine olanak tanır.

Kişiliğin birbirlerinden farklı bölümleri olan ego (self), persona, gölge ve anima/animus adlı dört arketipin ancak karşılıklı etkileşim içinde çalışması sonucu kişilik bütünlüğe erişebilme ve bilinç ile bilinç dışını ortak paydada bir araya getirerek özben arketipini yaratma imkânı bulmaktadır (Jung, 1997: s. 221).

Bireyleşme diğer bir ifadeyle bütünleşme, yaşam boyu süren gelişim sürecidir. İnsan kendi bilinç dışıyla yüzleşir ve onunla işbirliği yaparsa en yüksek verimi alır. Aslında kişinin yaşamı, bilinçdışının kendini keşfetmesinin öyküsüdür. Her şeyin bir bedeli olduğu gibi bunun da bir bedeli vardır; acı çekmeksizin bilincin doğumu gerçekleşemez. Kendi varoluşsal ilkelerine ters düşen ve bireyselliği yakalayamamış biri yaşamının anlamını da kavrayamaz. Bütünleşme öncelikle içsel ve öznel bir tamamlanmadır.

Birey, kendisinde saklı olan gizil güçleri tanıma noktasında girdiği kapalı ve dar mekânlardan bir fark edişle çıkarak sonsuzluğa açılmış yayılmış olur. Analitik psikolojinin insanın kendisini gerçekleştirmesi yolundaki bireyleşme süreci ile sufilerin insan-ı kâmile uzanan serüvenlerindeki seyr-i sülûk arasında bazı paralelliklerin bulunduğunu söylemek mümkündür. İnsanı olgunlaştırma ameliyesi

olarak görebileceğimiz bu iki süreçte de bireyin nihaî hedefi olan ‘mutluluğa’ ulaşması için bir sınavlar yolu, çileden geçmesi kaçınılmaz bir olgudur.

Bireyleşim, kahramanın içsel serüvenini gerçekleştirmek üzere kopuşun sürekli olmadığı bir ayrılığı zorunlu kılar. Ayrılış bir çağrıyla başlar. Bu çağrıya kulak veren kahraman, kutsal bir eylemi yerine getirmek üzere tehlikeli bir yolculuğa çıkar. Yol zahmetlidir, tehlikelerle doludur, çünkü kahraman geçici ve yanıltıcı olandan gerçeklik ve ebediyete, ölümden yaşama, insandan tanrıya geçişi gerçekleştirmektedir (Eliade, 1994: s.21). Kahraman, yürüdüğü bu amansız yolda kolektif bilinçdışının yapısal unsurları olan ve Jung’un arketip olarak adlandırdığı” gölge, anima, animus, yüce birey vb. ile yüzleşmek ve onlarla uzlaşmak şartıyla kendisini gerçekleştirecektir.

2.5.ŞAMAN ARKETİPİ

Şamanizm, ilk din biçimlerinden biri midir yoksa insanların karşılaştıkları sıkıntıların nedenlerini kavrayıp, onların ortadan kaldırılmasını sağlayıcı özel bir yöntem midir? Seçkin kimselere özgü tinsel bir yaklaşım mıdır yoksa herkese açık büyüsel bir uygulama mı (Perin, 2011: s.9).

Şaman konusu Batı ve Amerika Kıtası araştırmacılarının da yazılarına konu olmuştur. Ne yazık ki konu büyücü, sihirbaz, sözde şifacı, tinselci rahip kadınları da kapsadığından, genişletilmiş, şamanlık müessesesi eski dinlerin içinde aranmış, ölü medeniyetlerden Mayaların Asteklerin kültürleri de bu bağlamda araştırılmıştır. (Bayat,2010: s.15) Toplumbilimci ise şamanın, rahibin ya da büyücünün toplumsal işlevi ile ilgilidir (Eliade, 1994: s.10). Bu araştırmada şamanlık kurumu toplumbilim açısından ele alınacak kısmen de olsa toplumları yaşatma ve ileri götürme misyonu çerçevesinde ele alınacağından “batı bilim dünyasının kurguladığı geniş eksenli şaman (büyücü, Falcı, Otacı.) problemine değinilmemiş şamanın toplumsal işlevi üzerinde durulmuştur.

Güncel etnolojik bir eğilime göre, Şamanizm toplumun ve kuruların tümünü ilgilendiren toplumsal bir olgudur. Hem dinsel, hem de simgesel ekonomik, siyasal, estetik, bir olgudur. Bu açıdan bakıldığında Şaman, özel nedenlerle ve daime açıklık getirilmesi gereken bağlamlarda, aynı anda, eldeki kaynaklardan yararlanan, bir

yönetici, hastalıkları tedavi eden bir uzman, zeki bir psikolog, yetkin bir sanatçı işlevi üstlenir (Perin, 2011: s.10).

Şaman insanların başına gelen talihsizliklerin nedenlerini açıklamakla, bu sıkıntıların önüne geçmekle ya da acılarını yatıştırmakla yükümlüdür (Perrin, 2011: s.11).

Yardım çağrısı, hastalığa yakalanmış ya da başka bir bir talihsizliğe uğramış bir insandan gelebileceği gibi örneğin kuraklıktan, av eti bulamamaktan yakınan ya da bir savaşa hazırlanan bir topluluktan da gelebilir. Bir hastalık söz konusu olduğunda şamanın görevi, öteki dünyanın hastasının ruhunu özgür bırakmasını ya da hastasının bedenine girmiş kötücül unsurların atılmasını sağlamaktır. Bir av söz konusu olduğunda şamanın, söz gelimi hayvanların efendisini sürüsünden birkaç hayvanı insanlara vermesi için ikna etmesi gerekir. Bir savaş gündeme geldiğini de şamana düşen düşman güçlerini zayıflatmaktır. Dolayısıyla şaman çevresel, iklimsel, biyolojik ve kimi kez toplumsal dengeleri yeniden kurmak üzere sahneye çıkar. Kuramsal olarak kendisi için harekete geçmez bu anlamda da Şamanizm toplumsal bir kurumdur (Perin, 2011: s.16).

Herkesin üzerinde uzlaştığı nokta şaman sözcüğünün Çine kadar tüm doğu Sibirya'ya yayılmış Moğol dil bilim grubuna dâhil Tunguz diline (evenki dili de denir) ait “Çaman” dan geldiğidir. Sözcüğün etimolojisine ilişkin çok tartışmalı bir yaklaşım geliştirilmiştir. Ça'dan –bilmek- türeyen Çaman “bilen insan” anlamında kullanılmıştır (Perin, 2011: s.16).

Şimdiye kadar hilekâr, şarlatan ya da cahil olarak nitelenen aborjin büyücü-hekimler yüksek düzeyde insanlardır; onlar yaşamın sırrını pek çok yetişkin insandan çok daha üst bir boyutta çözmüş, bu yolda disiplin, zihinsel çalışma, cesaret ve sebat gerektiren adınlar atmışlardır. Onlar saygı duyulan ve çoğunlukla dikkat çekici kişilerdir. Son derece sosyal bir öneme sahiptirler grupların psikolojik sağlığı çoğunlukla onların güçlerine olan inanca bağlıdır. Onlara atfedilen değişik psişik güçler basit ilkel büyüler ve hileler olarak düşünülmemelidir. Çünkü onların pek çoğu insan aklı üzerine yapılan çalışmalarda ve aklın beden üzerindeki etkileri konusunda uzmandırlar (Eklin, 2005: s.78).

Bilim çağının uzantısı olan yeniçağ bilimsel metodların iki yüz yıldır katı bir biçimde kullanımlarının sonuçlarını kişisel yaşama taşıdı. Gerçeğin doğasına ve sınırlarına doğrudan deneysel yollarla ve kendi yargılarıyla ulaşmayı tercih ettiler Şamanizm ise bir din değil söz konusu yöntemlere doğrudan rehberlik eden bir yöntem bilimdir (Harner, 2006: s.17).

Şamanizme dönüşte bir başka faktör insan sağlığının iyileştirilmesinde ve bakımına yardımcı olmak için aklın aktif olarak kullanımına yönelik holistik sağlığın son zamanlardaki ilerleyişindedir. Holistik sağlık alanında yeniçağ uygulamalarının pek çoğu bir zamanlar kabileler ve eski halkların çok iyi bildiği metodları yeniden keşfetmeyi içeriyor. Bu eski bilgiyi somutlaştıran bir sistem olan Şamanizm ister fiziksel olsun ister zihinsel veya ruhsal tüm sağlık sorunlarına yeni çözümler arayanların gittikçe daha çok dikkatini çekiyor. Şamanizmde bilinç düzeyinin değişimi, stres azaltma zihinde canlandırma, pozitif düşünme ve olağandışı kaynaklardan yardım alma gibi teknikler. Günümüz holistik uygulamalarında çokça kullanılmaktadır.

Şamanizme böylesine istek duyulmasının diğer bir önemli nedeni ise şamanizmin ruhani bir çevre bilim olmasıdır. Şu an bütün dünyada bir çevre krizi yaşanıyor. Şamanizm insan merkezci yüce dinlerde eksik olan bir şeyi sunuyor, yeryüzündeki diğer canlılara ve üzerinde yaşadığımız bu gezegene saygı duymak ve onlarla iletişim kurmak. Şamanizm doğaya sıradan bir ibadet şekli değil atalarımızda var olan fakat bizlerin kaybettiği o muazzam güç ile yeryüzü bahçemizin güzelliği arasındaki o bağı yeniden diriltten iki taraflı bir ruhani iletişimdir. Şamanizmin saygın bilginleri şamarlın hayvanlarla konuşan son insanlar olduklarını işaret ediyor. Hakikaten onların bitkiler dereler hava ve kayaların dâhil olduğu doğa ile konuşabilen son insanlar olduklarını söylemeliyim. Avlanan ve yiyeceğini tabiatın sağlayan atalarımız yaşadıkları çevrenin ölüm ve yaşamın gücünü elinde tuttuğunu fark etmişler ve hayatta kalmak için böyle bir iletişimin gerekliliğini dikkate almışlardı (Harner, 2006: s.19).

Şamanizm'de insanın kendi gücünün devamlılığı onun mutluluğunun temelini oluşturur (Harner, 2006: s.20).

Dinsel tıp alanında ortaya çıkan filizlenmeler şamanizmde uzun zamandır uygulanan görselleştirme, bilincin farklı konumu, psikanalizin farklı yönleri, hipnoterapi, meditasyon, pozitif davranışlar, stres azaltma, sağlık ve iyileştirme, kişisel arzuların zihinsel ve duygusal olarak ifade edilmesi, gibi pek çok tekniğin yeniden keşfine, dayanan inanılmaz çok sayıda deneyimi ortaya çıkarmaktadır. Bir anlamda şamanizm batıda yeniden keşfedilmektedir, çünkü buna ihtiyaç vardır (Harner, 2006: s.208).

Şamanların bitkileri ve hayvanları duyabildikleri, onların ruhlarıyla iletişime geçebildikleri veya en azından haklarında öyle düşünüldüğü bilinen bir olgudur. Basit deyimle, şamanlar doğada gerçekleşiyor olan birtakım fenomenlerin farkındadırlar veya bunu algılama konusunda sıradan insanlardan daha hassastırlar. Burada şamanizme bir gizem, mistik bir olay gözüyle bakılırsa şamanların garip ve anlaşılabilir davranışlarından dolayı onlara bu gibi şeylerin atfedildiği veya yakıştırıldığı fikri ortaya atılabilir Nevill Drury'e göre şamanlık bir görü (vision) geleneğidir, doğal dünyanın tanrı ve imgeleriyle bağ kurmaya yarayan değiştirilmiş bilinç konumlarının eski bir kullanım pratiğidir. “Şamanlar bitkilerin seslerini duyabildiklerini ve bu sesleri öğrenebildiklerini söylerler. Belki de bizim daha önce dikkat etmediğimiz noktalara önem verdiler. Bu gerçekten ilgi çekici. Biz bu bağlantıyı kaybetmiş olabiliriz fakat bilim günümüzde bunu yeniden keşfetmek için çalışıyor.” “Şamanizmin bilimsel arka planında biyoakustik, biyokimya bilim dallarının yanında nöroloji ve kuantum fiziği de yer alıyor olabilir mi? Son dönemde disiplinlerarası bilimler olan kuantum biyoloji ve nörokuantolojinin çalışma alanları hakkında çok sayıda makale yayımlanmıştır . Bu bilimsel makaleler kuantum fiziği prensipleri (kuantum dolanıklık, kuantum sıçraması vb.) ile beyin aktiviteleri arasındaki ilişkileri konu almıştır. Bugüne kadar görmezden gelinen veya üzerinde durulmayan beyin ve zihin kaynaklı fenomenlerin gizemi kuantum fiziği – nöroloji ilişkisi ile çözülmeye çalışılmaktadır. Şamanların da deneyimlerinde zihin kapasitelerini fazlasıyla kullandıklarını düşündüğümüzde eğer varsa kuantum fiziği – zihin – bilinç ilişkisini iyi anlamak gerekmektedir. O zaman şamanizm bir mistizm olmaktan çıkıp bilimsel bir veri sınıfına konulabilecektir. Şamanın ruhsal yolculuğunun bilimsel arka planını California Üniversitesi'nden Michael Winkelman şu şekilde açıklıyor: “Şamanizm insan bilişselliğinin doğasında kökleri bulunan,

görünür deneyimlerle temsil edilen görsel sembolizmi üretmek adına beynin farklı seviyeleri boyunca olan bilgiyi birleştirmek için bilincin değiştirilmiş durumunu irtibatlandıran bir olgudur (Etili, 2016 s.12).”

“Cornell Üniversitesi'nden Psikolog Daryl Bem bu tür deneyleri yapan ve olumlu sonuçlar alan bilim insanlarından yalnızca biridir. Bunun dışında çok sayıda deneyin sonucunda geleceği görme ve önsezi olaylarının yaşanabildiği gösterilmiştir (Puthoff ve Targ, 1976: s.10; Targ ve Kutra, 1998: s.11). ESP (Extrasensory Perception: Duyudışı Algılama) fenomeni ve özellikle önsezi kuantum zihnin (quantum mind) bir sonucu veya onun gösterilmiş özellikleri olarak açıklanmaktadır (Temkin 1982: s.12; 1999: s.13). Temkin'e göre insanların geleceği öngörebilmeleri onlara evrimsel açıdan da büyük bir avantaj sağlayabilir, çünkü insan toplulukları bu şekilde birçok potansiyel tehlikeden korunabilir. Northwestern Üniversitesi'nden Psikolog Julia Mossbridge ve çalışma arkadaşlarının bilimsel bir deneyde elde ettikleri sonuçlarda ise deneklerin 1-10 saniye sonrasında görebildikleri belirtilmiştir. Deneyde, deneklerin 1-10 saniye sonrasında karşılıklarına çıkacak olan uyarıcıya önceden tepki verebildikleri gözlenmiştir. Deney grubu bu fenomene 'Öngörülü Nedensel Olmayan Aktivite' adını vermiştir. ”Bu konuda en ciddi deneyleri Cambridge Üniversitesi'nden Rupert Sheldrake yürütmektedir (Etili, 2016: s.15).

Şamanların insanların hastalıklı bölgelerini, organlarını saptayabilmelerinin bir yolu var: biyofotonlar. Biyofotonlar, biyolojik sistemlerden yayılan oldukça zayıf şiddette foton salınımlardır” “Nöropsikolog Karl Pribram'a göre beynin ve sinir sisteminin ve belki de tüm insan bedeninin oluşturduğu biyofoton alanı, hafızanın ve bilinçle ilgili diğer fenomenlerin altında yatan sebep olabilir. Görüldüğü üzere vücutta herhangi bir zarara uğramış ve hastalıklı olan bir bölge biyofoton salınımdaki farklılıklar nedeniyle vücudun sağlıklı bölgelerinden ayrılabilir.”

Artık Şamanizm'e yeniçağ (new age) akımının bir parçası, ruhçu ya da espritüel açılardan bakılmamalı, Şamanizm bu sınıfa sokulmamalıdır. Şamanizme bilimsel perspektiften bakarak inançlarımızın kökenindeki doğacı, bilimsel felsefeyi kavrayabilmeliyiz (Etili, 2016: s.17).

Şifa verme ve bilgiyi arayanlar holistik şifacılar bedeninin içsel iyileşme mekanizmasını tanırlar ve bireyin davranışları, tutumu ve ruhsal dengesiyle hem sağlığını kazanmakta hem de korumakta sorumlu olduğunu vurgularlar.” “Tüm şifacılar gibi şamanlar da umut verir, önerilerde bulunur, beklentiler yaratır ve guclu placebo (ilac olmayan ama hastaya ilaç gibi verilen maddeler, örneğin şeker drajeleri) etkisi olan ritüeller kullanır. ‘İnsanın içindeki doktor’ adındaki bu etki pozitif duygular ve bedeninin biyokimyası arasındaki doğrudan bağlantıdan ortaya çıkar. Şaman duygusal ve ruhsal dengeyi yeniden kurarak hastanın kendini iyileştirme yetilerini güçlendirir. “Şaman duygusal ve ruhsal dengeyi yeniden kurarak hastanın kendini iyileştirme yetilerini güçlendirir. Araştırmalar şarkıların, ilahi ve dualarının, büyülerin ve müziğin hastada bağışıklık sisteminin hastalığı tepki göstereceği ruh durumları yarattığını ortaya çıkarmıştır. Törenselle performans sırasında şarkılar ve dans, renk, koku, hareket duyularını etkileyerek hastanın hastalıktan sağlığa doğru yöneleceği bir etki bırakır. Şamanlar efsanevi bir dünya tanımlamak için metaforlar kullanırlar -bir şeyi başka birinin terimleriyle düşünmek- böylelikle hastanın duygusal, duygusal ve bilişsel enformasyonunu etkileyerek onun hastalığı algılayış biçimini değiştirirler. Şifacılar hastanın durumunu yorumlarken kendi yerel mit ve simge sistemlerini kullanır ve hastanın durumunu bu sistem içinde değerlendirirler. Şamanın çalışmasının psikolojik boyutuna gelince, şarkılarında durmadan tekrarlanan simgeler ve bazı geleneklerde davulların, gangların, bambu kamışların, çingirakların kullanımı hastalığın karmaşasının yerini alan bir düzen duygusu yaratır. Pek çok kültürde şamanlar derinlerdeki enerjileri çağırırlar, sihirli sesler yaratarak onları uyandırır. Böyle bir ortamda bilinçdışındaki hisler açığa çıkar, bir anlamda negatif duygular şifa verene aktarılır. Şamanik şifanın ana etkinlikleri olan itiraf ve bağışlama bastırılmış anıları da ortaya çıkartarak karşılıkların çözülmesine yardımcı olur.” “Şiirler, şarkılar ve danslar aracılığıyla müşterilerine herkesin içinde düşlerini anlattıran bir şaman iyileşme sağlama oranının %80 olduğu bilimsel olarak kanıtlanmıştır. Psikoterapik teknikler kullanarak, resimler ve çizimler aracılığıyla müşterilerine düşlerini betimlettiren ya da onları muayenehanenin kimsenin bulunmadığı özel ortamında anlattıran psikoloğun başarı şansıysa %30’dur.” “Şamanizm’i uygulayanlar hayvan ya da değil tüm varlıkların halistik bir yaşam gücüyle, yaşam enerjisiyle, bilinç, ruh ya da başka

bir göklere ait madde ötesi tözle dolu olduğuna ve bunun klasik fizik yasalarını aştığına inanırlar. Bu olağanüstü evrenin her üyesi dünyayı bir arada tutan yaşam enerjisinin bir parçasıdır. “Şamanlar bir ‘yaşam ağı’nın varlığına inanırlar, bunun içindeki her sev birbirine bağımlı ve birbiriyle ilişkilidir. Farklı boyutlar, güçler ve evrenin varlıkları arasında bir neden- sonuç ilişkisi vardır. İnuit şamanları şifa verirken göksel mesajlar taşıyan hayali bir kuş formu var olduğunu kabul ederler. Şamanlar bu karmaşık gerçekliği açıklamak için dünyanın merkezi bir eksen çevresinde, bir dağı ya da ağacı andırır biçimde birbirleriyle bağılı bir dizi farklı seviyeden oluştuğunu söylerler (Barbara, 2006: s.35).

Şamanik uygulamaların merkezinde bilgi arayışı vardır. Bu pek çok forma girebilir: insan ve hayvan davranışlarını anlama; şifa veren bitkilerin ve kullanımlarının öğrenilmesi; ellerle kemiklerin yerleşim düzenini ve iyileştirmeyi bilme; masaj; ebelik; insanın ruh hallerine ilişkin empatik bilgi. Şamanlar takvim çalışması, kâhinlik ve vahiyle gelecek hakkında bilgi arar, efsaneleri, masalları, büyüleri, tekerlemeleri, şarkıları ve önceki şamanların işlerini yineleyerek geçmiş ve tinsel dünya hakkında bilgi aktarırlar. Dünyanın her yerindeki şamanlar sıradan, uyanık dünyada deneyimlediklerimizin fazlasını bilmek istedikleri için bilgeliklerini düş yolculuklarıyla ve ‘insan yaşamının bir tek bir güne sığdıran’ farklı bilinç durumları meydana getiren maddelerle genişletirler (Barbara, 2006: s.38).

Samanlar asıl olarak bireylerin dengesinin kurulması ve korunmasıyla uğraşırlar ama her şamanın etkileşim halinde olduğu bir kültür ve alt-kültür de vardır, toplumun ihtiyaçlarına cevapları rahiplerinkiyle karışır. Kuzey Asya’da, şamanlar toplum bir araya gelip at kurban ettiği zamanlarda rahiplik görevini üstlenirler. Orta-Amerika’da rahip-şamanlar müşterilerini kutsal takvim aracılığıyla evrene bağlayan mısır kocanı ve tohumlarıyla bir tur kehanette bulunurlar Benzer işleri yapanlarla kıyaslandıklarında şamanlar iç görü ve hayal gücü sahibidirler, dilleri akıcıdır, kültürel geleneklerden haberdardır. Şamanizm’in yüreğindeki bu bilgi dünyanın her yöresinden kültürlerde kullanılan yerli dillerinde kendini gösterir: Şaman teriminin kendisi Sibirya’nın Evenki dilinden gelir ‘bilen kişi’ anlamındadır.” “Kâhinler işlerinde soz ettikleri zaman farklı bilme biçimlerine işaret ederler: tümevarımsal sezgisel, yorumlayıcı, akıl yürütmeye dayalı vb. Bunların hepsi

birbirinin içine geçer. Müşterileriyle konuşurken gündelik yaşamın gerçeklerini imge ve eylemlerin simgesel prizmasından geçirirler. Karmaşık fikirler, metaforlar ve simgeler farklı yorumlar gerektirir, bu da yavaş yavaş daha düzenli bir dizgeye ve kısıtlı olanaklara doğru yol alır (Barbara, 2006: s.43).

Uzak geçmişte muhtemelen yalnızca şamanlardan oluşan topluluklar da vardı ama bugün Şamanizm belli bir dereceye kadar Budizm, Hıristiyanlık, İslam, Hinduizm ve yerel dinlerle karışmış tinsel bir koldur. Kurumsal bir çerçevesi ve bir merkez figürü -Dalai Lama ya da Papa gibi- olmadığı için de, farklı tarihi ve politik sahnelerde ortaya çıkar, yok olur, yeniden belirir. Esnek ve yenilikçi şamanik fikirler dünyanın en uzak ormanlarından çöllerine. Maya krallıklarından Çin imparatorluklarına kadar uyarlanabilir. Sovyetler sonrası Sibirya'daki entelektüeller, Avrupa, Amerika ve Avustralya'daki çağdaş paganlar arasında kendine yandaş bulur (Barbara, 2006: s.44).”

Tarihi çağlara doğru ilerledikçe, kadınlara dini liderler ve şifacılar olarak itibar eden taş yazıtlara ya da kalemle yazılmış metinlere rastlayacak kadar şanslıyız. Claremont Graduate University'den Karen Jo Torjesen Hıristiyan kilisesinin ilk dönemlerinde kadın rahiplerin, peygamberlerin, piskoposların varlığı hakkında epeyce kanıt bulmuştur ama bunlar daha sonra kilise tarafından ortadan yok edilmişlerdir Ben de aynı biçimde güçlü şamanik şifacı kadınlar ve peygamberler hakkında epeyce kanıt buldum, ama daha sonra bu işler erkeklerin yörüngesine girmiş. Bu kayıtlar bize bu kadınların kim olduğu ve ne tür işler yaptığı hakkında da fikir verebilir, ama bunun için kanıtları dikkatle incelememiz, ne tür topluluklarda yaşadıkları ve güçlerinin erişimleri konularındaki önceden edinilmiş yargılarımızı bir yana bırakmamız gerekir. Uzun süre önce dünyanın her yerinde kadın şamanlar vardı, ama erkek-merkezli toplumlarla kadınlar formel inisiyasyon alma şansına sahip değildiler. Etnograf Gilbert Herdt'e bakılırsa, Yeni Gine'deki Sambialar arasında bazı kadınlar, tümü-erkek dini törenlerde yer almaları yasaklanmış olmasına karşın büyük şamanlar olagelmışlerdir. Kehanet, teşhis, katarsis ve şifa konularında özellikle yeteneklidirler (Barbara, 2006: s.63).

Şaman olağanüstü bir alıcıdır sıradan insanların göremedikleri işaretlere duyarlıdır. Telepati yeteneği ile donanmıştır. Ölümü sezinler. Rüyaları eksiksiz

gerçekleşir. Av hayvanlarının gelişini kestirir. Tedavi sırasında kendisini çevreleyenlerin ne düşündüklerinin bilir. Yağmur yağdırır ya da yağmurları sona erdirir. Üstelik söylediklerine çoğu kez maddi kanıtlar eşlik eder, böylece yaklaşımlarının gerçek olduğu kanıtlanır (Perin, 2010: s.117).

Gerçek şaman ruhlar tarafından bu göreve çağırılan ve görevi kabul etmek zorunda olanlardır. Gerçek şaman, ruhların gücünü kullanır, onları kısmen kontrolde tutar, ruhların istek ve arzularını bilir ve en önemlisi de ruhlar tarafından yol gösterilmiş veya yönlendirilmiş olur. Gerçek şamanın mutlaka bir ve-ya birkaç koruyucu ruhu vardır ve bütün gizemli mistik, nitel bilgileri bu ruhtan ruhlardan ve onun emrinde olan diğer ruhlardan alır.

Gerçek şaman toplumun mit dünyasını nakleder. Çok eski çağlardan var olagelen mitleri ektas anında nakledenler gerçek şamanlardır. Gerçek şaman davulun, komzanın, flütün vs. müzik aletlerinin eşliğinde irticalen şaman duaları okuyan, dans eden, kendinden geçen en önemlisi de kozmik seyahat yapabilen kişidir (Bayat, 2010: s.17).

Ritüel- mitolojik bağlamda şaman, kozmoz la kaosu birleştiren arabulucu ikili zıtlıkları birleştiren, zıtlıkları çözen yaşamıyla kozmozla kaos arasında gidip gelen birisidir. Şamanda kaosun bütün işaretleri delik ölüp dirilme, parçalanıp yenilenme vardır. O bir bütün varlık olarak dikey dünyaları birleştirdiği gibi, yatay âlemleri de birleştirir. Ve her defasında da ruhlarla muhataptır (Bayat, 2010: s.21).

Şamanlık maddeyi ruhtan ayırmayan ve her ikisini de kutsal, gerçek ve ruhtan bilir. (Bayat, 2010: s.27).

Şamanlar toplumda gericiliği, hurafeye asla yaymak gibi bir düşünceye sahip olmadılar. Tam tersine doğayı canlı bildiler. Her şeyin ruhu olduğuna inandılar ve asıl gayenin barış içinde yaşamak olduğunu vurguladılar (Bayat, 2010: s.59).

Şamanizme ruh bilimci olarak yaklaşan kişi onu her şeyden önce bunalım hatta gerileme içindeki bir psişenin kendini dışa vurulmaması olarak tanımlamaya eğilim gösterecek onu kimi norm dışı sapkın psişik davranışlarla karşılaştırmak ya da histeriye ya da sara ya benzer ruh hastalıklarından saymaktan bile geri kalmayacaktır

(Eliade, 1994: s.9). Hastalık toplumdan kenarlaştırılma, sınav, yeni varlığa dönüşme ve topluma yeni bir insan şeklinde dönüş gibi geçiş ritlerini beraberinde getirir. Başka bir deyişle şaman hastalığı olgusunda adayın uzaklaştırılması, geçici ölüm, transformasyon adlı üçlü bir ritüel uygulamayla karşı karşıya kalmış oluruz. Bu geçiş sürecinde kadın cinsli demonların etkin bir konum sergiledikleri kadın şamanlık kumrunun şaman olmada oynadığı rolle bağlantılıdır (Bayat, 2010: s.107).

Toplumbilimci ise şamanın, rahibin ya da büyücünün toplumsal işlevi ile ilgilidir (Eliade, 1994: s.10).

Şaman ruhsal enerjisini ruhsal hastalıkları iyileştirmek veya ruhu tedavi etmek için kullanır. Geçici fani olanlar şamanı ilgilendirmez. Ruhsa ebedidir, ebedi olduğu içindir ki şaman vücudu değil ruhu tedavi eder (Bayat, 2010: s.107).

Şaman, evrende mevcut olan majik güce inanmış ve bu güçten insanların faydası için istifade etmeyi denemiş ve başarmış kişidir (Bayat, 2010: s.112).

Şamanlık Jung'un belirttiği gibi bir arketiptir. Bazı kişilerde ve yerlerde diğerlerinden daha çok kendini gösteren fakat her zaman orada ve kullanılmaya hazır olan insan psişesinin sürekli ve evrensel bir parçasıdır. Jung bu modeli bireyleşmenin gelişiminin içsel psişik sürecinin bir yansıması ve şamanlığı da analitik psikolojinin mirasının bir parçası olarak görüyordu (Sandner, 2010: s.9).

Jung tarafından tanımlanan bireyleşme sürecinin bir paralel olarak şamanlıktaki kabul edilme töreni hakkındaki makalesinde Downton da, ölüm-yeniden doğum temasının merkezi olarak dünya ağacının yenilenmesi efsanesine ve bunun kabul edilme töreni ve şifacılıkla bağlantısına odaklanıyor. Dünya ağacına tırmanıp inmekle şaman her defasında gerçekliğin tüm yönlerinin esas olarak tek doğası hakkında gittikçe daha çok bilinçlenerek pek çok kabul edilme aşamalarından geçer. Bu zor parçalama tecrübesi şamanlıkta kabul görmeyen esasıdır (Sandner, 2010: s.127).

Şamanlarla ve ritüelleriyle ilgili ortaya atılan görüşler bu nedenle çok yüzeysel ve teorik kalmıştır. Halbuki, Şamanizm'i ve şamanları, onların iç dünyalarını doğru olarak ifade edebilmek için nöroloji, astronomi, botanik, biyoloji,

hatta ve hatta kuantum fiziği ve kuantum biyoloji gibi bilim dallarından destek alınmalıdır. Sadece dini ve sosyolojik ögelerle Şamanizm tam olarak anlaşılabilir. Disiplinler arası düşünerek bütüncül bir bakış açısı altında Şamanizm masaya yatırılmalıdır. Ancak o zaman şamanın kendi ve toplumu için taşıdığı değer geniş bir perspektiften bakılarak algılanabilir olur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM ARATIRMANIN YÖNTEMİ

3.1.YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırma için belirlenen evren ve örneklem, veri toplama aracı, veri toplama aracının geçerlik ve güvenilirliği, veri toplama aracının uygulanması ve verilerin analizi üzerinde durulmuştur.

3.1.1.Araştırmanın Modeli

Nitel Araştırma ile katılımcının bakış açısına ve doğrudan kaynağa ulaşılır. Nitel araştırmacılar hipotezleri kesin ve açık olarak belirtmezler. Uzun süren çalışmalar sonucunda veriler toplanır, sonrasında genellemeler yapmak için tümevarım yolu ile bu veriler sentezlenir (Büyüköztürk, 2015: s.251).

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden olan olgu bilim deseni kullanılmıştır. Bu araştırma deseninde, olgulara ilişkin yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarmak için görüşmeler yapılır. Görüşmenin araştırmacıya sunduğu etkileşim ve esneklik yoluyla irdeleme özellikleri kullanılır. Olgu bilim araştırmaları kesin ve genellenebilir sonuçlar ortaya koymayabilir. Ancak olguyu daha iyi tanımamıza ve anlamamıza yardımcı olacak sonuçlar sağlayabilir (Büyüköztürk, 2015: s.252). Böylece konuya ilişkin daha derinlemesine daha zengin bir kapsamda bilgi toplanması amaçlanmıştır.

Araştırma konusuyla ilgili kitap ve yayınlar incelenerek, bu amaçla geniş bir literatür taraması yapılmıştır. Çeşitli üniversite dergilerinde daha önce yayınlanmış makale ve tezler taranarak elde edilen veriler kullanılmıştır.

3.1.2.Araştırmanın Evreni

Bu araştırmanın evrenini, Kocaeli ilinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi okullarda görev yapan ve emekli olmuş 1960-1965 yılları arasında doğmuş kadın sınıf öğretmenler oluşturmaktadır.

3.1.3.Araştırmanın Örnekleme

Nitel araştırmada örneklem büyüklüğü için bir kural yoktur. Örneklem büyüklüğü; araştırmanın amacına, yararlı ve güvenilir olabilecek, mevcut zaman ve kaynaklarla yapılabilecek, bilmek istediğiniz şeye bağlı olarak seçilebilir.

Kocaeli ilinde bulunan eğitim kurumlarında kadın sınıf öğretmenlerinin içinden basit seçkisiz örnekleme yöntemi (random) ile seçilmiş olan 10 kadın sınıf öğretmeni bu araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırma örnekleminde yer alan öğretmenler 1960-1965 yılları arasında doğmuş kadın sınıf öğretmenleri arasından seçilmiştir.

3.1.4. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada gerekli verilerin elde edilmesi için iki ayrı veri toplama aracından yararlanılmıştır. Bunlardan birincisini kadın sınıf öğretmenlerine uygulanmış olan “Arketip Ölçeği”, ve Kadın sınıf öğretmenleri ile yapılmış olan “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” oluşturmaktadır. “Arketip Ölçekleri”, ve “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” kadın sınıf öğretmenleri için ayrı ayrı düzenlenmiştir. Kadın sınıf öğretmenlerine uygulanan “Arketip Ölçekleri” ve “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” örnekleri Ek -1, 2 ve Ek 3 te sunulmuştur. Veri toplama aracı olarak kullanılan Arketip Ölçeği”, ve “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formları”nın özellikleri şöyledir:

Arketip Ölçeği, 72 sorudan oluşmaktadır ve görüşmecilerin arketiplerini bulmak üzere düzenlenmiştir.

“Arketip Ölçeği Envanteri” 12 kolondan oluşmuştur. Her kolondaki sorulara verilen sayısal yanıtların toplamı alınmıştır. Sayısal olarak en fazla değeri içeren ilk beş kolon üzerinde durulmuştur. Aşağıdaki tabloda soruların faktörleri verilmiştir.

Arketip Ölçek Faktörleri/ Boyutu

SIRA	SORU NO	ÖLÇTÜĞÜ ARKETİP
1	1-4-7-10-13-16	MASUM
2	2-5-8-11-14-17	YETİM
3	3-6-9-12-15-18	SAVAŞÇI
4	19-22-25-28-31-34	BAKICI
5	20-23-26-29-32-35	ARAŞTIRMACI
6	21-24-27-30-33-36	AŞIK
7	37-40-43-46-49-52	YIKICI
8	38-41-44-47-50-53	YARATICI
9	39-42-45-48-51-54	KURAL KOYUCU
10	55-58-61-64-67-70	BÜYÜCÜ
11	56-59-62-65-68-71	BİLGE
12	57-60-63-66-69-72	ŞAKACI

Tablo 2.Arketip ölçek faktörü

Yarı yapılandırılmış diğer görüşme formları da görüşmecilerimize yönelttiğimi Yaşam döngülerine ilişkin, şamanlık ve arketiplere ilişkin çeşitli sorulardan oluşmuştur.

Yapılan araştırmada, Aşık, Bakıcı, , Bilge, Büyücü kolonları her görüşmeciye en yüksek değeri almıştır. Savaşçı, Yaratıcı ve Kural koyucu bu dört arketipten sonra değişik oranlarda görülmüştür.

Nitel araştırma, olayları doğal ortamlarında inceleyen ve onları anlamak, açıklamak, yorumlamak için çoklu metotlar kullanan bir araştırma şeklidir. Araştırmalarda yaygın kullanılan veri toplama tekniklerden biri olan görüşme ya da mülakat; önceden hazırlanmış soruları sorduğu ve karşısındaki kişinin sorulara yanıtlar verdiği amaçlı bir söyleşidir.

Görüşme, szli iletişim yoluyla veri toplama tekniğidir (Karasar, 2004: s.48). Görüşme nitel araştırmada en sık kullanılan veri toplama aracı olarak karşımıza çıkmaktadır (şimşek vd, 2008:s118). Çalışmada görüşme tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, yapılandırılmış görüşme tekniğinden biraz daha esnekler. Bu teknikte, araştırmacı önceden sormayı planladığı soruları içeren görüşme protokolünü hazırlar. Buna karşın araştırmacı görüşmenin akışına bağlı olarak değişik yan ya da alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilir ve kişinin yanıtlarını açmasını ve ayrıntılı olmasını sağlayabilir. (şimşek vd, 2008: s.119) yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin araştırmacıya sunduğu en önemli kolaylık görüşmenin önceden hazırlanmış görüşme protokolüne bağlı olarak sürdürülmesi nedeniyle daha sistematik ve karşılaştırılabilir olduğunu belirtmektedirler.

Bu araştırmada görüşme tekniği, yarı yapılandırılmış görüşme formu ve bir ölçek envanteri ile birlikte kullanılmıştır. Görüşme yöntemi bir bütünsel yorumlama yöntemi olduğu için, yapılan görüşmelerden elde edilen küçük veri parçalarından yola çıkarak büyük resim yani araştırmanın ana teması oluşturulmaya çalışılmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu, belli kişilerin ya da grupların bir konu üzerindeki duygu, düşünce ve deneyimlerini anlamak için belli bir plana göre hazırlanmış olan soru listeleridir. Bu araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formunda görüşmecilere çocukluktan emekliliğe kadar geçirdiği evreleri içeren, öğretmenlik hayatını mercek altına alan sorular sorulmuş. Grşmeciyle daha önceden randevu alınarak birkaç kez bir araya gelinerek görüşmeler yapılmış. Yine

görüşmecinin izni ile ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Görüşmeciye kimliğinin saklı tutulacağı isimlerin kodlar kullanılarak belirtileceği ve o şekilde yazıya döküleceği söylenmiştir.

3.1.4.1. Veri Toplama Araçlarının Geçerliliği ve Güvenirliği

Nitel araştırmaların yaklaşımı, tasarımı ve verileri farklı olduğu için geçerlik ve güvenilirlik için farklı ölçütler kullanılır. Nitel araştırmalarda güvenilirlik, çalışılan ortamdaki her şeyi veri olarak kaydetmektir. Doğruluk için alınan notların görüşmeciler tarafından incelenmesi, ses kayıtlarının tutulması, görüşmecilerden alıntılarının ekleme yapılmadan olduğu gibi verilmesi güvenilirliği artırmaktadır. Araştırmayı yapan kişinin yansız davranması, önyargılarından arınarak araştırmayı sürdürmesi gerekmektedir. Tüm bunlara rağmen nitel araştırmanın genellenebilirliği düşüktür (Büyüköztürk, 2015: s.251).

3.1.4.2. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması

Araştırma için hazırlanan Arketip Ölçeği ve “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu”nun Kocaeli ilinde görev yapan kadın sınıf öğretmenlerine uygulanabilmesi için İl Milli Eğitim Müdürlüğüne gerekli bilgiler verilmiştir.

Veri toplama araçları Aralık 2014 / Haziran 2017 tarihleri arasında uygulanmıştır. Bu araştırmanın verileri de 2017 / 2018 Eğitim-Öğretim yılının güz döneminde değerlendirilmiştir.

Örnekleme oluşturan kadın sınıf öğretmenleri ile önceden randevu alınarak, istedikleri zaman ve istedikleri yerde yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. 10 kadın sınıf öğretmeni ile görüşmeler yapılırken ortamda onları rahatsız edecek ve onların cevaplarını etkileyecek kişi ya da kişiler bulunmamıştır. Görüşmelere başlamadan önce tüm görüşmecilere, görüşme formu gösterilmiş ve görüşmeye başlamadan önce sorusu olup olmadığı sorulmuş, sorulan sorulara yanıtlar verilerek ortamın güvenilirliği sağlanmıştır.

Görüşme esnasında görüşmeciler görüşlerini sözlü olarak dile getirmişlerdir. Sözlü olarak ifade edilen görüşler görüşmecilerden izin alınarak ses kayıt cihazı ile

kaydedilmiştir. Görüşme yapılan kadın sınıf öğretmenlerine (Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7,Ö8, Ö9, Ö10) araştırmacıların gizliliği sağlanacağı belirtilmiştir.

Kodlamalardaki sayılar görüşme sırasına göre yapılmıştır. Görüşmeler tamamlandıktan sonra yapılan ses kayıtları bilgisayar ortamında yazıya aktarılmıştır. Yazılı olarak doldurulan görüşme formlarından ve ses kayıt cihazlarından yazıya aktarılan veriler sorulara göre ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

3.1.5.Verilerin Analizi

Nitel araştırma verilerinin çözümlenmesinde betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir; daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden- sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır (Şimşek ve Yıldırım, 2008).

Yarı yapılandırılmış görüşme formu yoluyla kadın sınıf öğretmenlerinden elde edilen nitel verilere baktığımızda; önce görüşmecilerin her soruya ilişkin görüşleri alınmış, elde edilen sonuçlardan dikkat çekici olanlar ayıklanarak kendi ifadeleriyle sunulmuş, ardından özetlenmiş ve yorumlanmıştır. Sorulara verilen cevaplardan alıntılar yapılmıştır. Görüşmeler sonucunda yapılan özet ve yorumlarla, “Arketip Ölçeği”nden elde edilen verilerle, kadın sınıf öğretmenlerinin etkin olan arketipleri, erginlenmiş öğretmenlerin şaman özellikleri, bireyleşme yolculuklarının ortak özellikleri ve bireyleşmelerinin eğitim ortamını nasıl etkilediği belirlenmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine ilişkin bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1. KADIN SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ARKETİPLERİ

Bu bölümde kadın sınıf öğretmenlerinin etkin arketipleri belirlenmiş ve Kadın sınıf öğretmenlerinin ortak arketiplerinin tablo halinde verilmiştir.

Görüşme yapılan öğretmenlere PMAI Arketip ölçeği uygulanmış ve elde edilen sonuçlar ile yapılan görüşmelerdeki sorulara verdikleri cevaplar karşılaştırılmıştır. Görüşme yapılan öğretmenlerin her birinde Bakıcı, Aşık, Bilge ve Büyücü, arketipi gözlenmiş bunun yanı sıra, Yaratıcı, Kural Koyucu ve Savaşçı arketipleri de bazı öğretmenlerde bu 4 arketipten sonra değişik oranlarda görüldüğü gözlenmiştir.

Ö1 Arketipleri: AŞIK, BİLGE, BÜYÜCÜ, BAKICI, SAVAŞÇI-Şükran

Sözleri “ Bakma öyle sert durduğuma. Hayat beni sertleştirdi. Önceden hiç hayır bile diyemezdim. Kıramazdım kimseciklerin kalbini. Kibar ve nazik bir yapım var aslında insanlar değerli önemli benim için. Ben ilgi sevgi şefkat gösteririm tabi de aynı ilgiyi de bekliyorum sanırım. Zorluklardan da yılmam. İlk atandığım okulu anlatmıştım ya Atatürk büstü bile yoktu. O Atatürk büstünü yaptırmak için çektim altıma pantolonu eşek üstünde kaymakamlığa bile gittim... Çok şaşırmıştı kaymakam beni öyle görünce “sen nasıl öğretmensin böyle demişti de. “Öğretmenim işte... O yüzden böyleyim. Öğretmenin önünde engel diye bir şey yoktur” demiştim de utanmıştı söylediği sözden... İsterse insan dünyayı bile değiştirebilir.

Ö2 Arketipleri: AŞIK, BİLGE, BÜYÜCÜ, YARATICI, SAVAŞÇI- Yüksel

Sözleri “ Kimi insanlara göre çok hayalperestmişim... Ama ne hayal ettiysem yaptım. Başardım hayatımda birçok şeyi. Kötü gülerim oldu tabi çok oldu hem de.

Romantik bir insanım tabii. Hassas, duygusal. Bir Türk'le bir de İngiliz'le 2 evlilik yaptım. İnsan ilişkilerini severim. Değişik kültürler ilgimi çekmiştir hep. Değişik insanlarla bir araya gelmek. Organizasyonlar yapmak. İngiliz eşimle de böyle bir organizasyon esnasında tanışmıştı... Ben kaderci olmadım. Başıma ne geldiyse bu da benim kaderimmiş çekmeliyim demedim. Kaderimin ipleri hep kendi elimde oldu. İstemedim yaptığım çok az şey oldu aslında benim. Ya aslına bakarsanız hayatta ne yaşıyorsak kendi seçimidir. Bencil olmayı başaramadım ben hayır demeyi... nezaketi çok önemsedim ilişkilerimde ve sanırım beklediğim nezaketi göremedim. Ama hiç küsmedim hayata insanlara. İçimdeki sevgiyi hep daha da büyüttüm. Hee ama öyle kimsenin de egosunun altında ezdirmedim kendimi...

Ö3 Arketipleri: SAVAŞÇI, BAKICI, AŞIK, , BİLGE, BÜYÜCÜ- Esme

Sözleri "Dağ başından bir köyden gelmiş bir çocuktum... Köyümüzün şehirle ulaşım imkanı bile yok dağ başında bir köy. Dağ başında bir köyden gelen bir çocuk. Kırşehir'de buzluk dağının kuzey tarafında çok soğuk eşekle 6-7 km inildikten sonra eşek bekleme denilen yere bırakılır, oradan Yozgat'tan gelen kamyonlara binerek Kırşehir'e gidilir. Böyle bir köyden bir çocuk gelmiş...

Köyden dışarıda okuyan çocuklar Kırşehir'de bir yer var o toplandık bir tek kız benim... Kız olarak okumak ne kadar zor onun zorluklarını da sonra anlatırım. Benim o Kayseri'de okuyan ağabeyim falan bir kamyon gelip bizi alacak oradan köye götürecekti. Üzerimizde palto falan yok. Bende okulun verdiği pardösü, okulda diktiğimiz jile... Kamyon çıkarken tepeli bir yerde patinaj yaptı teker daha çıkmadı. En büyük olan öğrenci öne geçti yürüyerek gidiceğiz köye. Köye bir kilometre kala ağabeyim düştü, ağabeyim dondu ben bağıra bağıra ağlıyorum. Öndeki öğrenciler biz köye varıp size yardım yollarız dediler gittiler. Kurtar uluyor bir yandan... Köyün başında akrabalarımız vardı hemen onlar koştular yardıma... Ama haber anama gidince anam orda yığılmış kalmış... Ağabeyim baygın eve getirildi annem baygın... Ağlaşmalar bağrıışmalar... Ağabeyimi karla ova ova iyi ettiler annem de iyi oldu... Anlayacağın çok ama çok zor şartlarda okudum ben. Ama hep içimde her şeyin güzel olacağına dair bir umut ta oldu. Bak o gece ağabeyim ölecek sanmıştım ama korktuğum gibi olmadı. Demek ki her karanlığın bir aydınlığı var. Atandığım zaman da işler çok kolay olmadı. 1-2-3. sınıflar benim oldu 4-5- arkadaşımın oldu. 10 5.

Sınıf, 15 4. Sınıf, 1, 2, 3 kayıtlı öğrenci görünüyor ama öğrenci yok okulda... Elime defteri aldım tek tek aileleri gezdim. Kimi çalışmaya vermiş, kimi boyu büyüdü diyor, ben de kızlara tek tek okula gelirsiniz eğer daha güzel giyinirsiniz, daha güzel konuşursunuz daha güzel olduğunuz için de erkekler sizi ister iyi evlilikler yaparsınız diyerek onların hoşlarına gidecek şeyler söyleyerek onları ikna ettim. Kızlar okula geldi. Ailem benim için çok şey yapmıştı ben de şimdi bütün insanlar için bir şeyler yapmalıydım. Titiz ve özverili çalıştım hep. Sorunlar karşısında Kap kırmadan değişik çözümler buldum. İnsanların duyguları önemli tabi. Herkesin anlayacağı bir dil muhakkak vardır.

Ö4 Arketipleri: BAKICI, AŞIK, SAVAŞÇI, BİLGE, BÜYÜCÜ-Fatma

Sözleri “ eşim sendikacıydı. Yıllarca işçileri için mücadele verdi. İçeri girdi... Çok ceza aldı. Onu bekledim. Yıllarca o cezaevindeydi ben ona çocuklarıma eşimin ailesine baktım. Onlar için bireyler yaptıkça ben çok daha fazla mutlu oldum. Küçük bir kızken aşık oldum eşime. Ondan başka erkek tanımadım. Onun için yaptığım her şeyi zevkle yaptım... Ve ne mücadeleler... Okulda müfettişler idarecilerle evde çocuklar kayın valide... E en zor olan da cezaevi kapılarında... Hayatım zorluklarla ve mücadeleyle geçit. Çok kolay elde etmedim elimde olan her şeyi. Çok savaşmam gerekti... Ama ne çocuklarımdan ne eşimin ne de kayınvalidemin kalbini kırmadım... Onların istekleri benim için hep emir oldu. Şimdi olsa aynı şeyleri yine yaparım... Aslında hayatta her şey bir birine bağlı... Bir kişinin küçük bir hareketi bütün dünyayı sarsabilecek bir etkinliğe dönüşebiliyor... Eşim öldü... Çok şeyler yapacaktık onunla... Onun ölümünden sonra bende çok değişti. Bazı şeyleri aslında değiştirebilirdim. Sonra fark ettim... Olduğu gibi kabul ettiğim bazı şeyleri... İnsanlara daha çok vermeyi severim kimseden bir şey alamam. Kardeşim evinde kira almadan oturtmak istedi ama ben kabul etmem. Benim maaşım var ve kira karşılığı otururum dedim. Geçen kardeşim bana bir tava almış sevindim ama ben almayı değil daha çok vermeyi sevdim... Eşimin maaşını yıllarca evime sokmadım yeğenlerime falan alışverişler yaptım. Hak etmiş hak etmemiş düşünmem vermeyi severim. Gerçi böyle olunca da hep insanlar senden bekliyor... Yoruyor insanı aslında bu ama bu yaşa kadar böyle gelmiş bundan sonrada değişmem herhalde... Kimseyi üzmemeye çalışırım bilerek asla üzmem bilmeden üzdüklerim

vardır da... Ama bilerek asla yapmam... Böyle olmak ta çok yoruyor aslında insani..ama bu yaştan sonra da değişmem herhalde...

Ö5 Arketipleri: BAKICI, AŞIK, YARATICI, BİLGE, BÜYÜCÜ- Müzehher

Sözleri "Emekli olmaya annemle çok çok gezmek için karar verdik. Ama işte ben hasta bakmak için emekli olmuşum annem hastalandı, teyzem hasta oldu... İkisine baktım. Annemle gezemedim. İyi ki de emekli olmuşum. Anneme söylememiştik ama 8 ay ömrü kaldı... Sadece onlar bakmak için ekli olmuşum. Amaç başkaydı ama işte... İyi ki olmuşum. İnsan ilişkilerinde samimiyet ve içtenlik benim için çok önemli. Çok özlüyorum çat kapı bir komşuya gitmeyi ancak burada o çok mümkün değil küçük köy veya küçük mahalle hayatlarını özlüyorum. Kalp kırmamaya özen gösteririm. Hoş sürprizleri hediye alıp vermeyi çok severim. Elimde olsa çocukların çok daha güzel yaşayabileceği bir dünya inşa ederdim. Tüm dünyayı değiştiremedim ama birçok öğrencimin hayatının gidişatını değiştirdiğimi düşünüyorum bazen öğretmen olduğumuz için tavsiyelerimiz çok önemseniyor. Anneler baş edemediği zaman bize başvuru bizim bir iki sözümüz bazen o çocuk için hayati önem taşır. Ve birçok şeyin akışı değişir... Ya hatta yolda giderken bile çocukların arasındaki konuşmalara dahil olur elimde olmadan onlara tavsiyeler veririm. Hiç tanımadıkları bir insandan geliyor ya bu tavsiye onlara ilginç gelir ve dinlerler dikkatlice sözümü bitirene kadar...

Ö 6 Arketipleri: AŞIK, BİLGE, BÜYÜCÜ, KURAL KOYUCU, BAKICI- SAADET

Sözleri "İnsan ilişkilerinde birleştirici rolüm vardır. Çalışma hayatımda tören, toplantı, gezi vb. organizasyonlar çok yaptım. Romantik bir yapım vardır. Hediyeler ayayım, sürprizler yapayım. Hoş akşam yemekleri, karşımdaki insanın duyguları konusunda çok titiz ve hassasım. İnsanları kırmamaya çalışırım ama söyleyeceğimden de geri kalmam. Bence, bir kişi değişir dünya değişir sözü her zaman geçerli değil. Manevi duygularım kuvvetlidir. Mesleğim gereği, olayların perde arkası ile de ilgilenirim. Çok derin düşünürüm, maddeye önem vermem tavsiyelerim önemsenir.

Ö7 Arketipleri: SAVAŞÇI, BİLGE, BÜYÜCÜ, BAKICI, ŞAKACI- SEVGİ

Sözleri "Rekabeti severim. Risk çok fazla almam daha güvenli yaşamayı seçiyorum mutlaka bir B" planım vardır. Zorluklar karşısında hep sert durmaya çalışırım. Karşımdaki insanın kafasını karıştırır bu zayıfmış gibi dururum ama çok güçlüyümdür. Ben verici bir insanım. Almaktan çok veririm. Almak bir borçmuş gibi gelir o yüzden vermek bana daha iyi geliyor. Başkalarının mutluluğu benim için herkesin mutluluğunu isterim. Zamanı zamanında yaşasın isterim. Herkesin imkânlarını daha iyi hale getirmeye çalışırım ki yaşının gereklerini yaşasın. Hayır demeyi pek beceremem. Eskiden çok daha zorlanırdım ama artık hayır demeye başladım. Nezaket duruma göre değişir. Çok önemli değildir. Rahat davranmayı severim. Protokol kurallarını sevmem. Dünyada sadece teknoloji ilerliyor yoksa hiç bir şey değişmiyor... Teknoloji hayatımızdan çıksın bin yıl öncesine döneriz. Çünkü insanlar hiç değişmiyor duygular hep aynı.. yüz yıl n önceki hainlik de aynı iyili güzellik de aynı... Manevi yardım... Herkes mutlu insan istiyor... Allah inancım çok fazla. Allahın bana yukardan gülümsediğini hissediyorum. Ona çok teşekkür ediyorum. Görünmeyen ama çok büyük dönüştürücü bir etkim var. Kimse fark etmez ama ben bilirim. Olduğum ortamı değiştiririm. Dokunmak işte. Bir şekilde dokunuyorum... Değiştiriyorum. Her şeyin birbirine bağlı olduğuna inanıyorum. Hiçbir şey birbirinden bağımsız değil. Bir olay olmamış ise onun olmaması gerekiyor ki demek ki aslında başka bir Olayları takip etmeyi severim. İnsan ilişkilerini takip eder onlar üzerine kafa yorurum. Mana peşinde koşarım. Ruhani bir yapım var. Tavsiyelerim. Ortada çok önemsenmiyor gibi olur ama bir bakarım sonra benim dediğimi yapıyorlar.

Ö8 Arketipleri: AŞIK, BAKICI, BİLGE, BÜYÜCÜ, KURAL KOYUCU-CANAN

Sözleri "Önce vereceksin ki alasın. Önce almayı düşünmem Başkalarının mutluluğundan mutlu oluyorum. Ama artık insanlar mutlulukları da paylaşmıyor. Ben mutluyum diyorsun umurumda mı diyor. Duygusal bir iletişim yok Hayır derken zorlanırım. Bin düşünür bin söylerim, nezaket kurallarına uyarım. İnsanları incitmemeyi karmamayı güzel konuşmayı önemserim. İnsan ilişkilerinde birleştirici rolüm var. Ara yapmayı dargınları barıştırmayı severim. Şuana kadar dargın olduğum ne komşum ne arkadaşım yoktur Organizasyon yapmayı severim

gençliğimde daha çok yapardım da şimdi biraz daha az ama yine de o liderlik ruhu var hala. Romantik birimiyim evet romantik bir yanım var yerine göre zamanına göre romantığım. Dünyanın değişmesi benimle doğru orantılı değil. O çok daha hızlı değişiyor. Teknoloji hızla ilerliyor. Herkes bu değişime ayak uyduramaz. Manevi yardım aldığıma inanıyorum. Manevi yardımla kendimi daha huzurlu hissedirim. Allahın yanımda olduğuna inanıyorum. Her şey birbirine bağlı aslında... Perde arkasını merak ederim. Konuya göre derin düşünürüm..Tavsiyelerimi genellikle önemserler Hislerim çok güçlüdür. Söylenenden çok arkasındaki manayı hissedirim.

Ö9 Arketipleri: BAKICI, YARATICI, BİLGE, ŞAKACI, SAVAŞÇI-NURŞEN

Sözleri "Dostluk ilişkilerimde almaktan çok vermeyi severim. Yardım istemekten çok yardım ederim. Hediye verirken çok mutlu olurum. Ama öğrencilerimden hediye almam. Özellikle çocuklara hediye vermeyi çok seviyorum. Başkalarının mutluluğu benim için önemlidir. Hayır derken zorlanırım İnsanları kırmak istemem. Nezaket benim için çok önemlidir. İnsanları kırmamaya çalışırım. Olayların Perde arkasını merak ederim Derin ince düşünen biri olduğum söylenir. Maddeden çok mana peşindeyim. Bir de ben rüyalarımı çok önemserim. Yaşadığımız ya da yaşayacağımız şeyleri rüyamızda gördüğümüzü düşünürüm. Hoşuma gitmeyen bir rüya gördüğümde yeniden kurgular uyur o rüyayı değiştirmek isterim. Tavsiyelerim özellikle kardeşlerim tarafından tavsiyelerim dinlenir.

Ö10 Arketipleri: BİLGE, AŞIK, BÜYÜCÜ, BAKICI, KURAL KOYUCU-NERGİS

Sözleri "İnsan ilişkilerinde birleştirici bir rolüm olduğunu düşünüyorum. Kişilik olarak öyleyim. Bu özelliğimin burcumdan kaynaklandığını düşünüyorum. Çünkü ben terazi burcuyum. Denge unsuruyum. Aile içinde de arkadaşlık ilişkilerinde de insanların birbirinden uzakta olmasından yana değilim yapabiliyorsam ilişkileri bir araya toparlarım. Yeni ilişkiler başlamasında ön ayak olur muyum? Duygusal ilişkiler için... Benim bunları yaptığım pek söylenemez. Organizasyonlarda

sadece aile içinde özel gülerde organizasyon yaparım. Dışarıda yapmam. Çalıştığım ortamda da yapmam. Gerektiğinde durmayı seviyorum.

Evet, romantik bir insanım. Hayatımda sürekli değişiklikler olmuyor yani ben bu hayatı seviyorum sürekli değişiklik sevmiyorum dünya benden çok hızlı değişiyor. Biz ona yetişmek için koşturuyoruz. Manevi yardım alıyorum. Sevgi alıyorum en başta. İbadet yapmam ama dini inancım kuvvetlidir. Allahın her zaman yanımda olduğuna inanıyorum. Dualar ediyorum kendi kendime. Aile içinde etkili bir insanım. Her şeyin birbirine bağlı olduğuna inanıyorum. Vücudumdaki organlar bile bir tanesine bir şey olsa diğerleri de etkileniyor. Ailede de öyle toplumda da öyle. Her şey birbirine bağlı ilişkilerde böyle. Kalabalık ortamlarda çalışıyorsanız, burada olduğu gibi her şey bir birine bağlı. Davranışlarınız konuşmalarınız çevrenizi etkileyebilir. Doğada da her şey bir birine bağlı. Bir tanesi yok olsa hepsi yok olup gidecek. Olayların görünen yüzünden çok perde arkasını merak etmiyorum. Çünkü sadece ailemle ilgili olanlar beni ilgilendiriyor. Ama çevremde o bunu demiş o onu yapmış pek ilgilenmem de birisini üzüntülü görürsem gider sorarım arkadaşım yapabileceğim bir şey var mı? Yoksa duyduğum her hangi bir şey, bu bununla tartışmış... Beni çok ilgilendirmiyor.

Derin düşünürüm. Bazen bir şeyleri evirir çeviririm geniş getirmek gibi. İçinden çıkmaya çalışırım. Çıkamazsam en büyük yardımcım eşim. Onunla paylaşırım o yardım eder. Bayanların zaten ortak özelliği bu ya. Erkeklerle göre daha derin düşünmek. Biz niye böyle olmuş acaba olmasaydı ne olurdu? Diye detaylı düşünebiliyoruz. Madde de mana da benim için önemli. Ortada bir insanım. Tavsiyelerim genellikle önemsenir.

ARKETİP	GÖRÜŞ MECİ	SIRA LAMA	Kişilik özellikleri
	Ö1	1	

AŞIK	Ö2	1	İçten, romantik, şefkatli, baştan çıkarıcı, kaprisli, işe, bilgiye aşık, Tanrı, insan, doğa, hayvan aşkı nitelikleri içten, romantik, şehvetli ve özellikle tutkulu olmasıdır.
	Ö3	2	
	Ö4	2	
	Ö5	2	
	Ö6	1	
	Ö7	-	
	Ö8	1	
	Ö9	-	
	Ö10	2	
	BAKICI	Ö1	
Ö2		-	
Ö3		1	
Ö4		1	
Ö5		1	
Ö6		5	
Ö7		4	
Ö8		2	
Ö9		1	
Ö10		4	
	Ö1	3	Bilgi, tecrübe, aydınlanma, uzman, danışman, kendini beğenir, bilimsel
	Ö2	2	

BİLGE	Ö3	4	felsefi ve akıllı, rehber. Bilgeliğin yolu, kendini yadsımakla başlar, önce başkası , felsefik, yansıtmacı ve bilgilendirici olması; gerçeği araştırması, bilgiyi paylaşması ve objektif olması.		
	Ö4	4			
	Ö5	4			
	Ö6	2			
	Ö7	2			
	Ö8	3			
	Ö9	3			
	Ö10	1			
	BÜYÜCÜ	Ö1		4	Sihirbaz, fizikçi, kimyacı, simyacı, öğretmen, bilim adamı, doğal güç, şifa, dönüşüm. Değişim için katalizör olmak, liderlik etmek, kararlar vermek, şaman Yaşamını bilinçli olarak yaratmak, vizyon, karizma, ezoterik yaklaşımlar , büyücü, iyileştirici, cadı ve kahin şeklinde görülebileceği gibi doğal güçlerle, dönüşüm ve başkalaşımmlarla isteği.
		Ö2		3	
Ö3		5			
Ö4		5			
Ö5		5			
Ö6		3			
Ö7		3			
Ö8		4			
Ö9		-			
Ö10		3			
	Ö1	5	Kahraman, cesur, inançlı, gurur, asil kurtarıcı. Rekabetçi uğraşlar, vakar, hedefler saptayıp onlara ulaşmak, itibar, başarı, adalet, disiplin, kendini		
	Ö2	5			
	Ö3	3			

SAVAŞCI	Ö4	3	öne sürme, iş koliklik, mükemmeliyetçilik, risk ama becerisi olan.
	Ö5	-	
	Ö6	-	
	Ö7	-	
	Ö8	-	
	Ö9	5	
	Ö10	-	
KURAL KOYUCU	Ö1	-	Güce ve kontrole şiddetli eğilim, lider, patron, yüksek etki gücü otoriter, yönetici ve güçlü olma isteğidir. Kral, yüksek etki gücüne sahip, inatçı özellikler.
	Ö2	-	
	Ö3	3	
	Ö4	-	
	Ö5	-	
	Ö6	4	
	Ö7	-	
	Ö8	5	
	Ö9	-	
	Ö10	6	
YARATICI	Ö1	-	Yenilikçi, sanatsallık, güzellik, estetik kendi kurallarını oluşturma Yaratıcı arketipi sanatçı, yenilikçi, girişimci ve hayalci kişiliği yansıtır. Yaratıcı genellikle kendi kişisel değerlerini
	Ö2	4	
	Ö3	-	
	Ö4	-	

	Ö5	3	estetik bir zevkle iletmeyi tercih eden.
	Ö6	-	
	Ö7	-	
	Ö8	-	
	Ö9	2	
	Ö10	-	

Tablo 3. Kadın sınıf öğretmenlerinin ortak arketipleri ve kişilik özellikleri

Tabloda yapılan görüşmeler sonucunda kadın sınıf öğretmenlerinin arketipleri verilmiştir. Görüşme yaptığımız kadın sınıf öğretmenlerinde Aşık, Bakıcı, Bilge ve Büyücü arketiplerinin etkin olduğu tespit edilmiştir. Savaşçı, yaratıcı, kural koyucu arketipi bu dört arketipten sonra görüşmecilerde değişik oranlarda etkili oldukları tespit edilmiştir.

4.2. KADIN SINIF ÖĞRETMENLERİNİN BİREYLEŞME ÖYKÜLERİNİN ORTAK YÖNLERİ

Bu bölümde kadın sınıf öğretmenlerinin bireyleşme öyküleri incelenmiştir. Kadın sınıf öğretmenlerinin birey olma öykülerindeki ortak ifadeler tespit edilmiş ve değerlendirilip, tablo halinde verilmiştir.

Ö1 Öyküsü:

Ben ailemin tek kızıyım. Öğretmen okulunu kazandığımda ailem sevinse mi üzülse mi bilemedi ama yine de madem kazandın git dediler. Ben ailemden ilk kez ayrılacaktım. Bir ara vazgeçeyim, gitmeyeyim okumasam ne olur her kes gibi ben de evlenir çocuk yaparım kocam bana bakar diye düşünür gibi oldum ama öğretmenlerimin ısrarı ile -ki iyi ki ısrar etmişler- okuluma gittim. Bitirdim okulu öğretmen oldum. İlk atandığım yerde esnaftı eşim. Görücü usulü evlendik. Zor bir evlilik hayatım olmadı. Aslına bakarsan birçok insana göre pek de rahattı hayatım.

Sorumluluk almıyormuşum, pek üstüme her şey kendiliğinden oluveriyormuş sanki. Yani elimden tutan hep varmış. Ne zaman ki anne oldum... Hayata bakış açım değişti. Kendimin hiç bilmediğim taraflarımla karşılaştım. Çok ürkekmişim meğer çok da çabuk ağlarmışım. Çocuğuma bakamayacağım, bir şey olacak diye ödüm patlıyordu. Zamanla alıştım tabi. Ama anne olduktan sonra öğrencilerime daha bir şefkatli davranmaya başladığımı biliyorum. Çünkü oğlum çok hareketli, çok sorun çıkararan bir çocuktur. Okulda, iş yerinde, onun için nasıl herkesten anlayış bekliyorsam kendim de başkalarının çocuklarına o anlayışı göstermeliydim. Yani aslında aklım bir karış havadaymış da bu oğlan benim ayaklarımı yere bastırmış. Çok çetin bir ergenlik süreci oldu. Eşim sessizdi. Oğlumla ilgili her iş bana bakıyordu o yüzden. Oğlumla beraber büyüdüm güçlendim aslında. Çok çektirdi bana ama dünya tatlısı bir torun verdi. Gelinimi de severim. Unuttum gitti şimdi... Torunuma bakıyorum çok mutluyum.

Ö2 Öyküsü:

Diyarbakır'da dünyaya geldim ben. Yok, köy değil şehirde yaşıyorduk. Babam esnaftı. Aslına bakarsan her şey satıyordu dükkânda. Değişik bir yerdi babamın dükkânı. Benim hayatımın kahramanı babam. Çividen tut, perde düğmesine, elbiseden tut inşaat malzemesine. O yüzden ne dükkânıydı babamın ki bilmiyorum ama aslında hayal dükkânıydı babamın dükkânı. Babamın çok hayalleri vardı. Öyle güzel anlatırdı ki onları ben de sanki öykü dinler gibi dinlerdim. He söyledim mi 8 erkeğin içinde tek kızdım ben. Babam da öyle kız diye ezmedi beni. Tersine çok yüceltti. O zamanda beni prensesim diye sevdi. Olur mu? Öyle değil mi? Baktığında doğulusun. Ama dedim ya babam değişik bir insan. 5 kardeşim de okuduk biz. 4 tanesi okumadı. Babam onlar için hep çok üzüldü. Güzel bir gelecek verdi onlara da. Ama okuyan adamın dünyası başka olur derdi. İlk öğretmenlikte ayrıldım ailemden. Evlendim, eşimle pek geçinemedik. Aslına bakarsan hatırlamak bile istemediğim günler, babanın prensesiyken bir adamın kölesi olmak. Bana çok iyi gelmedi anlayacağın. Ondan ayrıldım ama bir kızım olmuştu. Onunla beraber sürdürdüm yaşam mücadelemi. Babamın desteği hep arkamdaydı. Gezmeyi organizasyonlara katılmayı çok sever, hatta bazen de kendim bile düzenlerdim. İkinci eşim bir İngiliz'di. Onunla da çok sürmedi. Evcilik insanı değilim belki de ben. İllaki herkes

evli olacak diye bir kural yok. Bak bu kadar yıkım yaşadım ama hayatımın en acı olayı, annem de ağır geldi ama babamın ölümü... Hayatımı alt üst etti. Babasının biricik prensesi babasız kaldı. Ne yapacaktım, nasıl yaşanırdı bilmiyordum babasız. Çünkü ben hep bozardım, babam gelir yapardı... E şimdi bir hata yaptığımda, hayatımı alt üst ettiğimde yani, kim gelip onaracak? Ağabeylerim de var ama babam başkaydı. Belki de ben babam öldükten sonra büyüdüm.

Ö3 Öyküsü:

Ben derslerde çalışkandım. Ben 3. Sınıfta okurken 1. Sınıflara okuma yazma öğreterdim. Öğretmenime yardım ediyordum. 4.5. sınıfların problemlerini çözerdim. Öğretmenim beni onore ederdi. Ben de öğretmen olmak istiyordum. Öğretmenim inci gibi yazı yazardı. Ben de onun gibi yazardım. Şiirler okurdum bayramlarda, yılsonunda piyeslerde rol alırdım. Ellerinden öpüyorum öğretmenimin. Hala yaşıyor 90 yaşına bastı basacak. Her maaşımı aldığımda dua ederim. Öğretmenim bizim köylümüzdü. Köy enstitüsü mezunu...

Bir gün müfettiş geldi ve benim çok çalışkan olduğumu tespit etti. Babamla karşılaşılıyorlar ve müfettiş babama "kızını okut, hakkını yeme" diyor... Babam eve gelince; "Sen yeter ki oku kızım ben ceketimi satar seni okuturum" dedi. Öğretmenim benim adıma sınava başvurmuş. Şu tarihte sınava gireceksin dedi. Tam da iş zamanı... Çalış derslerini yapamadığın bir şey olursa bana sor dedi. Babamın halasının oğlu öğretmendi Kırşehir'de, babam sınavdan birkaç gün önce beni onun evine götürdü ben orda ders çalışıyorum bana hiçbir şey demiyor geliyor bakıyor gidiyor... Sınava girdik Kırşehir lisesinde, çok güzel bir liseydi. Arkadaşları da gözetmenmiş sınavda onlara "bakın bakalım bizim kız neler yapıyor" demiş. Ben sınava girdim çıktım bana bir şey söylemediler ama babamın halasının oğlu demiş babamlara "sınavda her soruyu doğru yapmış" diye bana bir şey demediler. Biz tarladayız. Beni eve gönderdiler. Hayvanlar gelecekti otlamaktan. Bir de baktım ağabeyim geldi Ankara'dan. Ağabeyim dedi ki..."git su getir de yıkan, seni Ankara'ya sınava götüreceğim... O zaman kovalarla taşıyoruz suyu. Bakır tencereye koydum suyu altında tezek yaktım, yıkandım temiz giysilerimi giydim... Babamlar eve geldi. Ağabeyim onlara "Esmeye sınavı kazanmış. Ben onu götürmeye geldim. Hakkını yemeyelim kızın o okusun" diyor. Çünkü bizim köyde ağabeyimlerin

zamanında okul yok onlar okuyamamış ama kendiliğinden öğrenmişler okuma yazmayı... Ankara'da demirci ustası amelelik yapıyor. Ona haber gidince işte gelmiş beni götürmeye... Birinci sınavı kazandım ikincisinde sıra.

Akşamüstü geldik Ankara'ya... Ben çok şaşırđım ilk kez şehir görüyorum... Temiz giysili insanlar... Ağabeyim beni eve götürdü, sen burada yengenle birkaç gün ders çalış ben seni sonra sınava götüreceğim dedi. Sınava girdim ve Hasanoğlan Eğitim Enstitüsü'nü kazandım. Mükemmel bir okuldu. Kızılay'dan yardım alarak okudum. Önce Van'da sonra evlenerek geldiğim Sarımeşe'de öğretmenlik yaptım. Van'da çok zor günler geçirdim. Bekârdım yalnızdım. Üstesinden geldim. Okurken çok zor günler geçirdim. Herkesle iyi geçinir, kimseyle kavga etmezdim. Öyle kendi halimde sakın, tuttuğunu koparan azimli ama hırslı, kırıp geçiren biri değildim yani. Ben çok sakın bir insandım. Kimseyle kavga etmeden yıllarca yaşadım ama gel gelelim işte eşimle kavga ettim. Üçüncü doğumumu yapmıştım. Eşimin velisi... Bizi ziyarete geldi güya... Güya bebek için hayırlı olsun demeye gelmiş. Ben içerde çay demlemeye geçtim. Geldim ki ağız ağızalar... Öpüşüyorlardı... Çok büyük bir şok yaşadım. Kavga ettik tabi. Boşanmaya kadar gittik... Özür falan diledi affettim işte... Affettim ama artık benim için dünya çok başka bir yer olmuştu. Hayata bakış açım, insanlara olan güvenim, her şey çok değişti. Daha da bitmedi acılarım. Kızım hasta oldu. Yıllardır onunla ilgilendim. Sonra eşim vefat etti ama beni aldattığı o an kadar hiç bir şey içimi acıtmadı. Beni o olay çok değiştirdi.

Ö4 Öyküsü:

Kocaeli öğretmen okulunda okudum. Kız öğretmen okulu. 4 yıl okuduk biz. O zaman üniversiteye girilmiyordu. Biz meslek lisesi sayılıyorduk. Mezun olduğum yıl göreve başladım. Göreve başlamadan bir yıl önce evlendim. Hep Ertuğrul Gazi İlkokulu'nda yaptım görevimi. Babam ilk sıraya orayı yazmıştı, ben de ailem orada oturuyor diye sesimi çıkarmadım. Eşim işçiydi. Onunla ilgili konulardan çok bahsetmek istemiyorum siyasi nedenler var. Siyasi nedenlerle cezaevinde falan yattı. Çocuklarımız falan vardı 7 yıl kadar ceza aldı. Çok işkenceler gördü. O çok iyi bir insandı. Çıktıktan sonra çok uzun zaman işsiz kaldı. Abisi ile çalıştı, o da maddi olarak çok zarar verdi bize. Ölmeden 6 ay önce işe girdi. Aşevinde çalışıyordu. İki çocuk annesiyim. Hem maddi hem manevi çok sorunlar yaşadık. Üniversiteyi kazandı

oğlum defalarca ama okumadı. Büyük oğlum zaten üç yıl falan sonra kazandı ekonomi okudu bitirdi bir süre çalıştı ama müzikle uğraşmayı daha uygun buldu. İş yaşamında çok sıkıntılı günler yaşadı. Evimi de ondan dolayı kaybettim zaten. Daha sonra bunları anlatırım... Hafıza problemi yaşadım ben, tarihler, insanlar gitti hep. Kitap falan okuyamadım birinci satırdan ikinciye geçince birinci satırda yazanları unutuyordum. Yavaş yavaş aşıyorum. Eşimin ölümünü bir türlü kabul edemedim. Ailem, kızım bir tek senin kocan mı öldü diyorlar ama bana göre benim kocam... Yani herkes her şeyi farklı farklı yaşar...

Depreme kadar ben onun yatağını dahi bozmadım sonra da zaten tek kişilik bir yatak aldım... Kabullenemedim öldüğünü. Hala yanımda sanıyorum. Aslında hiç arkasını eşine yaslamış bir kadın olmadım ama onun varlığı yetiyormuş demek ki...

Konuşurum fotoğraflarıyla sen genceciksın ben yaşılanıyorum falan diyorum bide hani ölünce herkes 30 yaşında dirilecekmiş diyorlar ya iyi bari o zamanlar iyiydim ben diye dalga geçiyorum. Eşim öldü bir senede bembeyaz oldu saçlarım.

Çok kötü şeyler yaşadım ama asla yıkılmadım... Yıkılmıyorum da... Asla da yıkılmam... Ailem de bilir gücümü.

Aslında eşim ölene kadar böyle değildim. Paldır küldürdüm. Kimseye eyvallahım yoktu... Eşim ölünce fazla yumuşatıcı dökülmüş gibi oldum. Eşim çünkü şey dedi, insanları olduğu gibi kabul etmelisin. Ben de derdim ki tamam olduğu gibi kabul edelim ama ben de insanım benim de günahlarım var o halde beni de olduğum gibi kabul etmeleri gerekir derdim. O zaman senin farkın ne derdi eşim. Farkın olmalı. Senin farkın insanları olduğu gibi kabul etmek olsun.

Ö5 Öyküsü:

İlk atandığım yer Mardin. Mardin'de çok kötü bir o kadar da güzel günlerim oldu. Ancak içim çok sıkılıyordu. Patlayacak gibi oluyordum orda vitiligo oldum. Üzüldükçe arttı, sıkıldıkça arttı... Geçse de 5 yıl sonra bile tekrar çıkıyor... Ama Mardin'de oldum diyebilir miyim bilmiyorum ancak ben de zaten psikosomatik hastalıklar çoktur. Yapımda var bu benim. Orada elektrik bile olmayan köylerde görev yaptım. İdealisttik... Fare mi ezmedik, içimizden çıyan mı çıkmadı... Oraya

gittiğime hiç pişman olmadım. 20 yaşında gittim oraya hayatımı tek başıma idare edebilecek güçte geri geldim... Burada ana baba kuzususun ama orda ayakları üstüne basan bir insan oluyorsun. Gerçi çocuk yaştan itibaren sorumluluklar verilmiş bir çocuktuk o yüzden ayaklarımız yere basıyordu ama oradan geldikten sonra maddi olarak ta ayaklarımız üstünde duruyordum... Birçok dostluk kurduk... Çok büyük bir dönüşüm yaşamadım ruhum hazırды oraya, sorumluluk duygusu vs vardı ama kültürel açıdan olsun, insanları tanıma açısından, çok farklı yaşantılar tecrübe ettim. Yüz seksen derecelik bir dönüşüm yaşamdım ama çok şeyler kattı. Eşimin hastalanması o arada annemi kaybetmem peşimden teyzem ve en son da eşim... Arka arkaya yaşadığım bu ölümler işte o zaman hayatım 180 derece değişti. Hiçbir şeyi ertelemek gerekiyor hayatta. İnsan yaptıklarından değil ama yapmadıklarından çok pişmanlık duyuyor.

Ö6 Öyküsü:

Öğretmen okulunu kazanıp gittiğimde annem de benimle geldi. Aslında babamla arası pek iyi değildi de işte benim okulum bahane oldu. Öğretmen olduğumda da yanımdaydı. Çok renkli heyecanlı bir hayatım olmadı aslında. İşleri annem yapı ben okula gittim geldim. Sonra kardeşim eşinden ayrıldı çocuğunu yanına aldı ve bizim yanımıza yerleşti. Babam garibim kendi halinde. İnsanları çok seviyorum onlar için bir şeyler yapmayı. Aşık oldum bu arada. Çok romantik biri. İltifatlar, hediyeler, ama ailede sorumluluklar o kadar çok ki doğru dürüst görüşemiyorum bile. Nedense söyleyemedim de aileme. O da çok beklemedi tabi beni. Aslına bakarsan çok bekledi 2 sene ama bu bana yetmedi. Oda başkasıyla evlendi gitti. Sonra kardeşim evlendi. Yeğenim annemle bana kaldı. Onu büyüttüm. Annem ve babamı kaybettiğimde ben ne yapıyorum hayatın neresindeyim ve daha ne kadar ömrüm kaldı diye ilk kez sordum kendime. Ve hayatımı değiştirmeye karar verdim. Bakış açım değişti. İnsan bir şeyleri kaybetmeden elindekilerin kıymetini pek bilmiyor anlayacağını. Ben ölümü görmeden hayatın kıymetini fark etmemişim. Şimdi tabi istediğim gibi bir hayat yaşıyorum. Yine insanları çok seviyorum ama şimdi kendimi de seviyorum

Ö7 Öyküsü:

Çok acılı bir çocukluk geçirdim. Hala daha affetmiyorum annemi. Annem ev hanımı, babam öğretmen. Dedem ölünce beni ananemin yanında bıraktılar. O yalnız kamasın diye. O kadar yalnız o kadar acı o kadar kötü bir çocukluk geçirdim ki. Hemen para kazanayım diye kısa yoldan öğretmen olmayı seçtim. Ama dedim ya yalnız bir çocukluk yetişkinen çektiğim birçok acıyı o kötü geçen çocukluk yıllarına bağlıyorum. Terk edilme korkusu o kadar çok ki içimde eşimle hiç geçinemediğim halde yıllarca boşanamadım çok uzun yıllar çocuk yapmadım. Sonra çok da planlamadan çocuk sahibi oldum. Ama oğlumu kucağıma aldığımda çok klişe bir laf belki ama gerçekten bende ok şey değişti. Artık eşimin karşısında o savunmasız küçük kız gibi değildim. Çünkü benim savunmam gereken bana ihtiyaç duyan bir canlıya yavruma güç vermem gerekiyordu. Aslında ben ondan güç aldım belki ama işte ne olduysa doğumdan sonra oldu. O hiç konuşmayan ezik konuşur oldu. He bir şey daha söyleyeyim iyi ki de boşanmamışım çünkü ben kendimi ifade ettikçe evliliğimizde farklı bir boyuta geçti. Ben artık mutlu bir kadını

Ö8 Öyküsü:

Biz kasabada yaşıyorduk babam memurdu. Tüm kardeşlerim okudu Ben yatılı okul sınavlarına girdim gündüzlüyü kazandım yatılı kazanamadım ama gündüzlüye gitme imkanım yok çünkü kasabamıza araç yok. O yüzden gidemedim. Birkaç sınava girmiştım sağlık meslek lisesini de kazanmıştım ama ben öğretmen olmak istiyordum. Bir yıl ara verdim. Sonra Adana öğretmen okullunu kazandım. Bingöl'ü de kazandım. Bingöl'den Kocaeli'ye geçtim. Ailem buraya yerleşince ben de buraya geçtim. Sonra üniversite eğitim enstitüsü... Bu arada ben bir işe girmiştım muhasebe. Yarım gün okula gittim yarım gün muhasebede çalıştım. Böyle idare edemedim öyle istifa ettim okuluma devam ettim... Sonra da tayinler tayinler bugüne geldik. Evlendim eşim de öğretmen ama duymuşsunuzdur çok alkol alır sürekli soruşturma sürekli sıkıntı. Sıktım dişimi çocuklarımı büyüttüm. Belki bizim yüzümüzden kızım hala evlenmedi ama çok güzel zaman geçiriyoruz. Eşimle yapamadıklarımı onunla yapıyorum belki. Gerçi söylüyorum bak kızım hayat bitiyor insan sonra yapamadıkları için çok üzülüyor. Ben böyle mutluyum diyor. Onu

istemediğimi düşünmesin diye çok ta üstüne gidemiyorum. Herkes etrafımda mutluyum.

Ö9 Öyküsü:

Trabzonluyuz biz. Annem ev hanımı babam esnaf. Puanım ona yettiği için öğretmen oldum. Ama hiç pişman olmadım iyi ki öğretmen olmuşum. Severek yaptığım bir işim var. Eşim de öğretmen. Çocuklarımı büyüttüm. İkisi de üniversitede. Hayatımda öyle çok büyük inişler çıkışlar olmadı benim. Sıradan sakin huzurlu bir hayatım var. Kendi zevklerimi doyastıya yaşıyorum. Gezmeyi seviyorum. Eşimle çok seyahat yapıyoruz. Resim yapıyorum. Çocuklar da yok ya artık evde ben kendimi yaşıyorum.

Ö10 Öyküsü:

Babam Hatay'da küçük bir köyde öğretmendi ben ilkokulu onun yanında okudum. Daha sonra orta ve lise olmadığı için bulunduğumuz yerde öğretmen okuluna gittim. Direk ilkokuldan sonra öğretmenlik hayalleri ile başladım hayata. Kilis kız öğretmen lisesinde okudum. Sonra üniversite sınavına girdim. O yüzden öğretmenlik baba mesleği. Severek ve isteyerek yapıyorum. Okul hayatımda çok sıkıntılarım olmadı. Aile de öğretmen ailesi olunca mı ya da şanslı bir insan olduğumdan olacak. Güzel bir hayatım oldu benim. İnsanlardan çok beklentim yok. Hayal kırıklıkları çok yaşamadım. Çocukluğum gayet güzel geçti. Ailenin en büyük çocuğu olduğum için biraz daha fazla söz hakkına sahiptim. Babam öğretmendi çok fazla bir sıkıntı yaşamadım Çaresizlik hissi sadece aile de hastalık yaşarken o zaman çaresizlik hissettim. O zamana kadar ne istediysem yapmış başarmış bir insandım ama hastalık ve ölüm karşısında insanın eli kolu bağlı. Öyle olunca da var olanı kabul etmeyi öğrendim. Kolay olmadı ama öğrendim. Bakış açısını değiştiriyorsun belki bir anlamda ama baş ediyorsun.

GÖRÜŞM ECİ	ÖYKÜSÜNDEKİ İFADELER	ORTAK İFADELER
---------------	----------------------	-------------------

Ö1	<p>Tayin olduğum okulda Atatürk büstü yoktu ben yaptırdım.</p> <p>İsteyip te ulaşamadığım çok az şey olmuştur.</p> <p>Oğlula birlikte büyüdüm. Anne olmak beni çok değiştirdi.</p>	<p>-Kendime güvenirim</p> <p>-İsteyipte başaramadığım şey hemen hemen yok gibi</p>
Ö2	<p>Bizim sülalede bir yabancıyla hele hele de bir hristiyanla ilk ben evlendim . şimdi kızım da bir Amerikalı ile evli. Ne itediysen ulaştım sayılır. Yaşım ilerlemiş olmasına rağmen babamın ölümünden sonra büyüdüm ben aslında. Bir dönem içime kapandım. Sonra hayat yeniden başladım ama bu kez çok güçlü ama daha sağduyulu.</p>	<p>-Artık insanların değil benim ne istediğim önemli</p> <p>-Kendim için bir şeyler yaparken daha mutlu ve verimli olduğumu hissediyorum,</p> <p>-Daha sakinim artık, koşmuyorum.</p> <p>Nasıl sa</p>
Ö3	<p>Bizim köyden şehre okumaya giden ilk kız bendim. Yaşadığım yerde hep yenilikleri başlatan biri oldum. Çok sessiz sakin bir kadındım. Nezaketimle başardım her şeyi. Ama eşim beni aldattı, işte o gün ilk kavgamı yaptım ve ondan sonra hayata bakışım insanlara olan güvenim her şey çok değişti.</p>	<p>yetişeceğim.</p> <p>Biliyorum.</p> <p>-İçimde bir sanatçı varmış meğer, o sanatçıyı keşfettim.</p>
Ö4	<p>Atandığım okulda öğretmenlerin çay içip dinlenebileceği bir öğretmenler odası bile yoktu. İnşaat yaptım ellerimle öğretmenler odası yaptım. Eşim yıllarca cezaevinde yattı ben hep yalnız bir kadındım ama yine de onun varlığı yetiyormuş. O ölünce bir türlü kabul edemedim. İçime kapandım. Kimseyle görüşmedim bir süre. Sonra yeniden başladım ama bu sefer sanki fazla yumuşatıcı dökülmüş gibi. Önceden paldır küldür bir insandım kimseye eyvallahım yoktu. Ama artık çok sağduyulu ve hoşgörülü bir insanım</p>	

		-Eskiye göre daha çok güven içinde hissediyorum.
Ö5	Mardin'de çalışırken çok kötü rahatsızlandım. İzmitte ilk dersane kurucularındanım.arka arkaya yaşadığım ölümler. İşte o zaman yüzseksen derece değişti hayatım. Hep çalışmış yapmak istediğim her şeyi ertelemişim. O zaman anladım ki insan yaptıklarından dğilde yapamadıklarından çok pişmanlık duyuyor. Şimdi kendime daha çok zaman ayırıyorum.	-Hep inançlı bir insan oldum ama sanki şimdilerde daha bir bilinçli inanıyorum.
Ö6	Çalıştığım okulda öğretmenler günü kutlamalarında emekli öğretmenleri okula çağırma fikri ilk olarak benden çıktı sonra bu bir gelenek haline geldi. Annem babam öldüğünde hayatın elmden kayıp gttiğini ve kendim için bu yaşuma kadar hiçbir şey yapmamış olduğumu fark ettim. Sanki yaşadığım hayat benim de başkalarının dı. Şimdi de insanları seviyorum ama kendimi de seviyorum.	Biliyorum benden yüce bir güç var bana kulak veriyor.
Ö7	Çalıştığım okulda ilk ben butik okul uygulaması başlattım. Anne olmak beni çok değiştir. O sessiz ezik konuşur oldu. Çünkü artık korumam gereken güç vermem gereken bir yavrum vardı. He bir şey daha söyleyeyim iyi ki boşanmamışım ben kendimi ifade ettikçe evliliğim de farklı bir boyuta geçti	
Ö8	Eşimle yapamadıklarımı kızım ile yapıyorum. Şimdi kendime daha çok zaman ayırıyorum. İçimden geleni yapıyorum. Kendim için	
Ö9	Öyle zor bir hayatım olmadı. Kendimi yaşıyorum.	
Ö10	Babamın ölümünden sonra hayatta değiştiremeyeceğim şeylerin de olduğunu fark ettim. Hastalık gibi ölüm gibi. Artık değiştiremediklerimi de	-Artık etrafımdaki güzelliklerin

	olduğu gibi kabul etmeyi öğrendim.	daha çok frkındayım. - Huzur doluyum
--	------------------------------------	--

Tablo 4. Kadın sınıf öğretmenlerinin bireyleşme öykülerinin benzer yönleri

Tam bir kopuş olmadan evden ayrılmayla başlayan öykülerde her bir görüşmecimiz tayin olduğu okulda, yaptığı evlilikte ya da arkadaş çevresinde birçok sorunla karşılaşırılar. Sorunlar karşısında yılmadan mücadele eder ve mücadelelerini verirken insanları kırmamaya, adil olmaya dikkat ediyorlar. Gittikleri her ortamda farkında olarak ya da olmayarak birçok değişikliğe neden oluyor ve yenilikleri ilk başlatan kişiler oluşları çalışkanlıkları ve insan ilişkilerindeki zarafetleri ile dikkat çekiyorlar. Öngöruları yüksek, hassas, adil, insanlar olduklarından tavsiyeleri veliler ve okul müdürleri ya da arkadaş çevresi tarafından önemseniyor. En çok önemsedikleri şeyler adil olmak, dürüst olmak, insanların duygularına karşı hassas olmak, almaktan çok veren taraf olmak, yapıcı, yardımsever olmak. Yaşadıkları bir kayıp ya da büyük bir acı ya da tam tersi büyük bir mutluluk ile hayata bakış açıları değişiyor. Farkındalıkları artıyor. Yukarıdaki tabloda ayrıntıları verilen değişimler yaşıyorlar. Bir süre içlerine kapanıyorlar daha sonra yeniden hayata bir anlamda bıraktıkları yerden ama kendi ifadeler ile bakış açıları değişmiş olarak yeniden başlıyorlar. Bir tür manevi dönüşüm yaşayan görüşmecilerimiz; yaşadıkları bu değişimden sonra Kendilerine daha çok güvendiklerini, İsteyip de başaramadıkları bir şeyin hemen hemen olmadığını, insanların ne düşündüğünü eskisi kadar önemsemediklerini, kendileri için bir şeyler yaparken de mutlu hissettiklerini, ve daha verimli olduklarını, eskiye nazaran daha sakin olduklarını, hayat karşısındaki koşturmacalarının biraz durulduğunu, sevdikleri şeylere daha fazla zaman ayırdıklarını, gençlik yıllarına göre şimdi daha çok güven içinde hissettiklerini, daha huzurlu olduklarını, sanata karşı bir ilgilerinin arttığını ve bilmedikleri bir çok yönlerinin farkına vardıklarını, gençlik yıllarında da inançlı oldukları halde şimdi inançlarında daha bilinçli olduklarını ifade etmişlerdir.

DÖNGÜ ŞEMASI

4.3. KADIN SINIF ÖĞRETMENLERİNİN BİREYLEŞMESİNİN EĞİTİM ORTAMINA KOLLEKTİF ETKİSİ

Görüşmecilerimize yaşadıkları dönüşümün sınıflarındaki eğitim ortamına bir etkisi olup olmadığını sorduğumuzda aldığımız yanıtlar şöyle olmuştur;

Ö1 Sözlere: *Aslında ne var biliyor musun? Bir öğrencin bir sorunu yaşıyorsa önceden çok görmüyordum gerçekten oğlumdan sonra hassasiyetim daha da arttı. Bir sorun yaşadığımda diyorum ki bu sorunu ben kendi içimde nasıl çözmüştüm. Ona göre öğrencime de o konu hakkında bilgiler veriyorum. Duygusal konularda kitaplara değil insan kendi yaşantısına bakmalı önce bence. Çünkü az çok her insan benzer sorunlar yaşıyor.*

Ben bunu bilir bunu söylerim insan ne kadar sınıfa duygularımı yansıtmayacağım dese de insansın işte yansıyor ama bu da bir başka gerçek ki yıllar geçtikçe insan kendi içindeki sorunları çözdükçe daha verimli oluyor sınıfında. Ben bunu mesleki tecrübeden çok hayatını düzene sokmayla ilişkilendiriyorum.

Ö2 Sözüleri: İşte böyle kendini kanıtlamak için başkalarını ezen öğretmenlerde oluyordu. Bencil öğretmenler. Bencil öğretmen sınıfına da kendini yansıtıyor. Aslında bütün öğretmenler sınıflarına kendilerini yansıtırlar. Bunun farkına vardıktan sonra ben öğrencilerimle diyaloglarımda tavır ve davranışlarımda çok daha dikkatli oldum.

Ö3 Sözüleri: Ben çok prensipli bir öğretmendir. Ders başarısını çok önemserdim. Yıllar geçtikçe hayattaki tek başarının ders başarısı olmadığını anladım ama baya bir yıllarımı aldı böyle düşünceye ulaşmak. Neyse işte çocuklarıma çok şey vermişimdir eminim ama en çok prensipli çalışmayı ve gerçekten sevmeyi öğrettiğime inanıyorum.

Ö4 Sözüleri: Yaptığım çok hata vardır geçmişte. Çok hata etmişimdir. Çok acılı sıkıntılı oldu gençlik yıllarım. Ne olursa olsun sınıfa yansımıştır acıları. Mutlaka yapmışımdır. Bir öğretmen olarak... Ama bir öğrencimle karşılaştım geçenlerde aslında çok başarısız bir çocuğu beni eşiyile tanıştırdı. "Sen beni hiç üzmemiştin dedim. "Yok, öğretmenim ben çok yaramazdım" dedi. "Siz de benden kurtulduğunuza sevinmişsinizdir dediğimde "yok hocam öyle olur mu sizi çok sevdi biz dedi. Bunları duymak hoşuma gidiyor. Demek ki bir şeyler yapmışım diyorum. Ben nasıl sevgi için birçok acı çektiysem sınıfıma da sevgiyi sevmeyi yansıtmışım demek ki... Öğrenciler ne olursa kişiliklerine bir pay alıyor öğretmenlerden.

Ben öğrencilerime hep şunu söyledim ne yaparsanız yapın en iyisini yapın. Bir gün sokakta yürüyorum bir öğrencim belediyede işe girmiş yolları süpürüyor beni görünce utandı kenara saklandı gittim yanına nende böyle yapıyorsun ben size her zaman ne yaparsanız yapın doğru dürüst yapın demedim mi. İşinden utanma dedim güzel yapmazsan utan. Önemli olan insanın ahlaklı olması dürüst olması işini iyi yapmasıdır.

Ö5 Sözlere: Öđretmenliđimin ilk yıllarını dűşündüğümde vicdan azabı çektiğim birçok konu var elbette. Yıllar geğtikçe sen değiştikçe öğretmenlik anlayışında değiştiriyor alsına bakarsan. Ben bilginin her zaman öğrenilebileceğine inanıyorum ama insan olmak... Öđretmenlerin asıl işi çocuklarına insani değerleri vermektir diye dűşünüyorum. Ben böyle algıladım öğretmenliği... Son yıllara doğru ders işleme şeklim tabi çok değiştirdim resimler çizerek anlatırdım hep derslerimi görsel uyarılar kullanırdım. İçimde bir sanatçı varmış meğer ne kadar sonra fark ettim ben bunları.

Son yıllarda öğrencilerime karşı tavırlarım mesleğimin zirvesinde olduğumu dűşüyorum o yıllarda daha bir anneydim daha bir yakındım hep yakın oldum ama daha bir farklı bir iletişim oldu aramızda. Mezuniyet gününde bahçeye girdiğimde 32 çocuk koşarak şıkır şıkır süslü... Bana doğru koşuyor... Pırıl pırıl şım şıkırdak 32 çocuk bana koşuyor... O müthiş bir görüntüydü. Çok güzel bir sevgi vardı çocuklarımla aramda. Cumartesi günleri ek dersler yapıyor ben mecburen gidiyorum öğretmenler çocuk gelmesin diye gözün bakar ama benim sınıfımın tamamı gelir... Takip ediyorum öğrencilerim hep çok iyi okullar okudular. Lise mezunu olan da oldu ama pek çođu üniversite bitirdi.

Ö6 Sözlere:

Manevi doyum, başka hangi mesleklerde bu kadar çoktur bilmiyorum ama öğrencilerinin meslek sahibi olması, güzel yerlere gelmesi, seni arayıp bulması, sevgi ve saygısını göstermesi her şeye değer. Eleştirdiğim öğrencilerim bence beni değer ailelerini yansıtıyordu. Çünkü davranışlar velileriyle uyuyordu. Örnek: Bir velimi çağırđım, oğlunuz arkadaşlarıyla geçinemiyor, dövüyor dedim. Ben bütün sınıfı döverdirdim dedi. Onlar anlatmadıkça, özel problemlerinin detayına girmezdim. Öğretmen mutlu ve neşeli ise enerjisini öğrencilerine de aktarır. Dersler daha zevkli işlenir.

Ö7 Sözlere:

En çok eleştirdiğim öğrencilerimde kendimle bir benzerlik kesinlikle oluyor. Öğrencilerimi kendime çok benzetiyorum... Kendi hatalarımı onlarda da görüyorum. Onara ders verirken hatta kendime de ders vermiş oluyorum. Sürekli bir etkileşim

halindesin zaten nasıl sana benzemesin ki çocuk annesinden babasından çok seni görüyor. Benim çocuklarımı öğretmeni benden daha iyi tanır. Nasıl ben başkalarının çocukları onlardan daha iyi tanıyorsam.

Çok ilginç biliyor musun? Yıllar geçtikçe daha bir sevgiyle bağlanıyor insan öğrencilerine. Sanki bir şeyleri çok bilmeleri değil de mutlu olmaları sorumluluk bilinci ayrı tabii de ama yine de sanki en çok mutlu olmaları önemli bence.

Ö8 Sözleri:

Öğrenciler öğretmeni kopyalıyor. Onda kendini görüyorsun. Biz ona diyoruz masanı topla dağınık olma sen dağınık olduğunda da gelip senin masanı topluyor...

Çocukların ruhsal sorunları... Bazen öğrencileri öğüt verirken bir bakıyorsun o sorun sen de var... Ona telkin verirken bir bakıyorsun kendine telkin veriyorsun. Kendinde eksik olan şeylerden çocuklarda da görürsen o daha çok dikkatini çekiyor daha çok farkına varıyorsun. Çünkü o sorun sen de de var. Her konuda böyle...

Özel olarak çocukların sorunları ilgilenirim. Özgüven eksikliği olan bir öğrencim vardı. Duygusal mükemmeliyetçi..takıntılı ikinci sınıfın başında okumayı öğrendi. Ben ondan 3. Sınıfa kadar öğretmenim sözü duymadım ama ona sürekli görevler verdim tiyatrolara kattım vs derken çocuk 4. Sınıfta açıldı. Önemli olan, öyle çocukları topluma kazandırmak. O kişiyi kazandırdın mı işte al mutluluk bu. İşte bu da öğretmenin toplumsal değişim üzerine etkisidir.

Çocuklara sıkıntılarımı yansıtmamaya çalışırım. O senin içinde kalmalı. Ben saatime bile bakmıyorum artık gençken ne zaman ders bitecek diye düşünüyor insan yalan yok şimdi. Daha aceleci daha hoşgörüsüz oluyor gençken. Ama yaşlandıkça hoşgörü artıyor sevgi artıyor sabır artıyor. İçin huzurlu ya sınıf ta huzurlu ha ha... Çocuklara olumsuz enerji yansıttığın an onların da yüzleri düşüyor. Çünkü çocukla sürekli etkileşim halindesin. Ama işte bunlar hep yaş aldıkça oldu. İlk yıllarda bu kadar hassas olamıyor insan aslında belki hassas ama bu kadar sabırlı olamıyor... Yıllar geçtikçe daha sabırlı ve sakin olmayı öğreniyorsun ve kendi duygularını içinde yaşamayı.

Ö9 Sözlere:

Yapı olarak aceleci bir insanım. Eğitimde çitayı çok yüksek tuttuğum için öğrencilerden bazen istediğim verimi alamayınca moralim çok bozulur. Yani öğrencilerin başarırlıyla yatıp kalkarım. Ama bu hırsım sayesinde öğrencilerimin başarısı arttıkça çok mutlu olurum. Akademik başarıyı çok önemserim. Öğrencilerime boş kağıt dağıtıp benimle ilgili düşüncelerini sorarım. Özellikle isim yazmayın olumsuz olanları da yazın derim ki ben kendime ona göre çeki düzen vereyim. Ayrıca öğrencilerime kendi özel bütçemden hediyeler almaktan çok mutlu olurum

Günlük enerjim sınıftaki aktiviteleri etkiler. Bu yüzden ben sorunlarımı evde bırakmayı öğrencilerine kendini adayan bir öğretmenim.

Ö10 sözlere:

İlk yıllarda ister istemez idarenin baskısından müfettişlerden korkuyor insan. Öğretmenliği sadece ders anlatmak sanıyor. Yaş geçtikçe durum farklı. Belki çocuklar ister istemez sorunlarına ortak ediyor seni. Yani onlar mutlu olmazsa anlattığın dersin de bir anlamı olmuyor zamanla öğreniyor işte insan bunu. Duyarlılığın artıyor. Önceden nöbet tutarken bile aman bir olay olmasın başım derde girmesin derken şimdi kıyıda köşede sessiz duran çocuk var mı onlara bakıyor onlarla ilgilenmek istiyor insan.

Bak bir şey geldi aklıma. Sınıfta bundan önce mezun ettiğim öğrencilerimden bir tanesi babayı bir yaşında kaybetmiş. Baba ile ilgili konuşmalar geçtiğinde benim kızım çok etkileniyor demişti. Bir gün baktım o kızım pencerenin kenarında ağlıyor niye ağlıyorsun dedim... Öğretmenim babam dedi. Sonra biz birbirimize sarılıp ağladık. Dedim seni çok iyi anlıyorum üzüntüler ve sevinçler tabi çocuklardan etkileniyorsun. Çocukların sorunlarında bazen kendi sorunlarımızı da buluyoruz. Ve cevaplarımızı da. Karşılıklı etkileşim. Onlar bizi biz onları etkiliyoruz.

Öğrencilerimin özel problemlerini önemsiyorum ben yani çocuk mutsuz olduğunda üzgün olduğunda paylaşmak istiyorum. Bugün üzgünsün bir sıkıntın mı var yardımcı olmamı ister misin? Konuşanlar konuşuyor daha çok ailevi problemler

oluyor. Aile içi geçimsizlik boşanmalar çocukları çok etkiliyor. Büyükler de sizin gibi kavga eder ama sonra barışabilirler. Siz hoşgörülü olun. Bir öğrencim çok ağlıyordu ne oldu dedim. Annemle babam çok kavga ediyor. Sen ne yapıyorsun bu arada odama gidip ağlıyorum. Peki, bir çözüm bulalım buna, sen bu durumdan etkilendiğini söylediğinde seni anlıyorlar mı dinliyorlar mı? Hiç konuşmuyorum onlar kavga ederken. O zaman bu akşam eve gittiğinde ikisine de birer tane mektup yaz ama gizli yaz. Babana yazdığın mektubu onun cebine koy annene yazdığını da onun görebileceği bir yere koy. Sonra okula gel. İki gün sonra anne ile konuştuk. Mektupları okuduk artık daha sakin olmaya çalışacağız dedi. Yani biz insanların çocukların hayatlarına ufak ufak dokunabiliyoruz. Bu benim hoşuma gidiyor.

Enerjimin çocuklar üzerinde etkili olduğuna inanıyorum. Ne zaman hasta olsa onlarla ilgilenemeyecek kötü bir enerjim olsa onların da enerjileri negatife dönüyor ve sınıfta o gün büyük bir huzursuzluk büyük bir karmaşa yaşıyor. Ben gülümseyerek girdiğimde sınıfa onlarda gülümsüyor gergin olarak girdiğimde onlar da gergin oluyor. O yüzden ok yansıtmamaya çalışsam da etkiliyoruz çocukları ya da etkileniyoruz yaşadıklarımızdan.

Öğretmendeki denge bir kişinin varoluşuyla, bilgisiyle, davranışlarıyla ve sahip olduğu sanat anlayışı ile birlikte var olmasıdır. Bu unsurların hiç birini ihmal etmeden kendini tanımlamasıdır. Denge bütünsel bir tutarlılıktır. Bir öğretmen; varoluşuyla, bilgisiyle, eylemi ve estetik anlayışıyla bütünsel tutarlılık içinde tüm varoluşuyla öğretmen olmaktadır (Cüceloğlu, 2016: s.79).

Bilgisini canlı tutup geliştiren, varoluşundaki akli, inancı, değerleri ve heyecanları göz ardı etmeyen, önemseyip geliştiren kişi, usta öğretmendir (Cüceloğlu, 2016: s.79).

Görüşmemecilerimizden aldığımız sonuçlara baktığımızda mesleklerinin ilk yıllarında mesleklerinin kendilerine yüklemiş olduğu toplumsal sorumluluğun çok farkında olmadıkları yıllar geçti kendi içlerindeki dengeler oturdukça sınıflarında derse daha hakim, kendilerini kaynak olarak kullanan, öğrencilerinin her türlü sorununa karşı duyarlı, sadece ders başarısını ilgilendirmekten ziyade öğrencilerini her anlamda hayata hazırlamaya çalışan, her öğrencinin bireysel yeteneklerini

önemseyen, hepsini aynı kalıba sokmaktan ziyade var olan yetenekleri ile değerlendiren, hoşgörülü, sevecen daha sabırlı davranan ve sevgiyi ön planda tutan bir öğretmenlik anlayışı sergiledikleri sonucuna ulaşmıştır.

4. 4. BİREY OLMUŞ ÖĞRETMENDE ŞAMAN BİLGELİĞİ

Şamanlık Jung'un belirttiği gibi bir arketiptir. Bazı kişilerde ve yerlerde diğerlerinden daha çok kendini gösteren fakat her zaman orada ve kullanılmaya hazır olan insan psişesinin sürekli ve evrensel bir parçasıdır. Jung bu modeli bireyleşmenin gelişiminin içsel psişik sürecinin bir yansıması ve şamanlığı da analitik psikolojinin mirasının bir parçası olarak görüyordu (Sandner, 2010: s.9).

Şaman konusu Batı ve Amerika Kıtası araştırmacılarının da yazılarına konu olmuştur. Ne yazık ki konu büyücü, sihirbaz, sözde şifacı, tinselci rahip kadınları da kapsadığından, genişletilmiş, şamanlık müessesesi eski dinlerin içinde aranmış, ölü medeniyetlerden Mayaların Asteklerin kültürleri de bu bağlamda araştırılmıştır (Bayat, s.15). Toplumbilimci ise şamanın, rahibin ya da büyücünün toplumsal işlevi ile ilgilidir: büyü işlemlerinin kökeni, bunların toplumun eklemlenip yapılanmasındaki rolleri, dinsel önderlerle siyasal önderler arasındaki ilişkiler ve benzeri sorunları inceler (Eliade, 1994: s.9). Bu çalışmada şamanlık kurumu toplumbilim açısından ele alınarak kısmen de olsa toplumları yaşatma ve ileri götürme misyonu çerçevesinde değerlendirilerek “batı bilim dünyasının kurguladığı geniş eksenli şaman (Büyücü, Falcı, Otacı) problemine değinilmemiş şamanın toplumsal işlevi üzerinde durulmuştur.

*Şaman; Eldeki kaynaklardan yararlanan, bir yönetici, hastalıkları tedavi eden bir uzman, zeki bir psikolog, yetkin bir sanatçı işlevi üstlenir (Perin, 2011: s.10).

Öz Sözlere:

Elbette öğretmen eldeki kaynakları en iyi şekilde değerlendiren kişidir. Bir dönem kredili sistemin okullarda uygulanamayışı yüzünden çocuklar çok atıl duruma

düşmüştü. Dersler işlenemiyor. Öğretmen de bu çocukları derslerinde istemiyor, düzeni bozuyorlar v.s diye. Bu çocuklara ver boya fırçaları laboratuvar boyat, bir parça bez al, etraf marangoz dolu iki çita al, ver bu çocukların eline pano yaptır. Okulun her yanına as panoları sonra yaptıkları resimleri, yazıları v.s. ne yaptılarsa işte okulun her yerinde sergile. Hepsini yeteneğine göre bir yerlerde değerlendir. Kaybetme bu çocukları kazan. Okulun fiziki şartları uygun değil vs. bu gibi söylemleri bir yana bırak. İsterse öğretmen her türlü çözüm bulur. Yaramaz diye bir şey yoktur. Her şey bir işe yarar.

*Şaman insanların başına gelen talihsizliklerin nedenlerini açıklamakla, bu sıkıntıların önüne geçmekle ya da acılarını yatıştırmakla yükümlüdür (Perin, 2011: s.11).

Ö10 Sözleri:

Öğrencilerimin özel problemlerini önemsiyorum ben yani çocuk mutsuz olduğunda üzgün olduğunda paylaşmak istiyorum. Bugün üzgünsün bir sıkıntın mı var yardımını olmamı ister misin? Konuşanlar konuşuyor daha çok ailevi problemler oluyor. Aile içi geçimsizlik boşanmalar çocukları çok etkiliyor. Büyükler de sizin gibi kavga eder ama sonra barışabilirler. Siz hoşgörülü olun. Bir öğrencim çok ağlıyordu ne oldu dedim. Annemle babam çok kavga ediyor. Sen ne yapıyorsun bu arada odama gidip ağlıyorum. Peki, bir çözüm bulalım buna. Sen bu durumdan etkilendiğini söylediğinde seni anlıyorlar mı dinliyorlar mı? Hiç konuşmuyorum onlar kavga ederken. O zaman bu akşam eve gittiğinde ikisine de birer tane mektup yaz ama gizli yaz. Babana yazdığın mektubu onun cebine koy annene yazdığını da onun görebileceği bir yere koy. Sonra okula gel. İki gün sonra anne ile konuştuk. Mektupları okuduk artık daha sakin olmaya çalışacağız dedi. Yani biz insanların çocukların hayatlarına ufak ufak dokunabiliyoruz. Bu benim hoşuma gidiyor

Enerjimin çocuklar üzerinde etkili olduğuna inanıyorum. Ne zaman hasta olsa onlarla ilgilenemeyecek kötü bir enerji olsa onların da enerjileri negatife dönüyor ve sınıfta o gün büyük bir huzursuzluk büyük bir karmaşa yaşanıyor. Ben gülümseyerek girdiğimde sınıfta onlarda gülümsüyor gergin olarak girdiğimde onlar

da gergin oluyor. O yüzden ok yansıtılmamaya çalışsam da etkiliyoruz çocukları ya da etkileniyoruz yaşadıklarımızdan.

Ö5 Sözleri:

Dersi bir tarafa bırakıp çocuklarımın sorunlarıyla ilgilenirdim. Yani dersten çok daha önemliydi çocuğun derse mutlu katılması bir ders saatimi almamıştır belki ama çocuğumun sorunun çözmek için zaman ayırırdım

Ö7 Sözleri:

Öğrencilerin özel problemlerini çok önemsiyorum. İlgilenirim. Çünkü çocukların çocukluklarını yaşamaları onların mutlu olmaları benim için çok önemli Kendi enerjimin sınıfın atmosferi üzerinde etkisine çok inanıyorum. Ben mutlu ve sakin olursam çocuklar da öyle oluyor ben hareketli ve gergin olursam onlar da öyle oluyor. Kendimi saklasam da onlar o enerjiyi alıyor. Çok etkilendiklerine inanıyorum.

*Dolayısıyla şaman çevresel, iklimsel, biyolojik ve kimi kez toplumsal dengeleri yeniden kurmak üzere sahneye çıkar. Kuramsal olarak kendisi için harekete geçmez bu anlamda da Şamanizm toplumsal bir kurumdur (Perin, 2011: s.16).

Ö1 Sözleri:

En ücra köylerde çalıştım ama bunlar ne anlar ki demeden... Öğretmen götürür, gittiği yere kültürü, ışığı. Aydınlatmalı öğretmen. İlk tayin olduğum köyde anlatmıştım ya Atatürk büstünü ne zorluklarla yaptırıldı. Sonra bir de ne yaptım biliyor musun? Muhtarla sözleştim erkeklerle kahvede oturdum. Nereye kadar böyle oyun oynayacaksınız gelin kitaplık yapalım dedim ve köye bir kitaplık yaptık. İnanamazsın erkekler oturmuş kitap okuyor. O kadar az ki tavla oynayan. Kadınlar da okuma yazma kursu tabi.

Ö3 Sözleri:

Atadığım yerde çocuklar Türkçe bilmiyor. İlk önce onara Türkçe öğrettim. Yaşadığı ülkeye yabancı çocuklar. Önce ülkelerini tanıtmak lazım. Kültürleri birleştirmek. Öğretmenler götürdü oralara bilgiyi sevgiyi. Köyde İlk ağacı bile ben

okulun bahçesine diktim. Düşünsene ağaç yok. Tarım yok. Nasıl köy burası? Düşünüyor tabi insan.

Emekli olduktan sonra da ben hep halk için çalıştım. Yetişkinler için okuma yazma kursları açtım. Okullarda raporlu öğretmenler yerine derslere girdim... Şimdi de dikkat dağınıklığı, hiperaktivite sorunu olan ve disleksi olan çocuklara ders veriyorum...

Ö5 Sözleri:

Çok zordu. Gençtim. Daha kendimi tanımamışım. Kimseyle konuşamıyorsun Türkçe bilmiyorlar. Üzüntüden hastalandım. Sonra baktım böyle olmayacak. Önce çocuklara sonra kadınlara Türkçe öğrettim. Okuma yazma kursları yaptım. İzmit'ten hediyeler götürdüm onlara. Daha farklı yerlerde daha farklı hayatlar var bilsinler istedim. O günlerden bu yana hala görüştüğüm öğrencilerim var.

Ö2 Sözleri:

Öğretmenin birleştirici özelliği vardır tabi. Değişik kültürden ne çok çocuk var sınıfta. O velileri bir raya toplamak. Ortak kararlar aldirmek öyle kolay değil. Ama sevgi dolu ise öğretmen güven verirse velilerine hepsi sözünü diler. Ortak kararlar kolaylık alınır. Birleştiricidir öğretmen.

*Tüm şifacılar gibi şamanlar da umut verir, önerilerde bulunur, beklentiler yaratır ve güçlü placebo etkisi olan ritüeller kullanır. Şaman duygusal ve ruhsal dengeyi yeniden kurarak hastanın kendini iyileştirme yetilerini güçlendirir.

Şamanlar efsanevi bir dünya tanımlamak için metaforlar kullanırlar -bir şeyi başka birinin terimleriyle düşünmek- böylelikle hastanın duygusal, duygusal ve bilişsel enformasyonunu etkileyerek onun hastalığı algılayış biçimini değiştirirler. Şamanik şifanın ana etkinlikleri olan itiraf ve bağışlama bastırılmış anıları da ortaya çıkartarak karşıtlıkların çözülmesine yardımcı olur (Tedlock, 2006: s.43).

Ö2 Sözleri:

Düşünsenize, yemek yemeyen çocuğu için bile anne öğretmeni arar siz bir söyleseniz yemeğini yese der. Sizin sözünüzü dinliyor.

Ö5 Sözleri:

Tabi öğretmenine güvenirse bir öğrenci, kimseye söyleyemediği birçok duygusunu gelir öğretmeni ile paylaşır. Bir söz söylersin hayat değişir. Bir gün otobüste giderken genç bir oğlan kalkıp bana yer verdi. Teşekkür ederim dedim öğretmenim beni tanıdınız mı filanca okuldan Oktay... Sizin okul bizim okulun bahçesine taşınmıştı. Hatırlar mısınız öğretmenim ben çok hareketli bir öğrenciydim ve bütün okul benden nefret ederdi. Müdürle kavga ediyordum ben ve siz kavgaya girdiniz, beni kenara çektiniz sakinleştirdiniz... Kravatımı düzeltti sırtıma dokunmuş bir şeyler söylemiştiniz. Sana güveniyorum demiştiniz. Bana ilk siz güvendiniz. Öğretmenim ben üniversite okuyorum şimdi ve sizin güveninize layık olmaya çalışıyorum dedi. Telefon numaramı aldı. Hala arar öğretmenler gününde. İnsanların hayatlarına dokunmak işte... Büyük bir manevi doyum.

Ö8 Sözleri:

Eşine bir şey yaptıramayınca bile bize başvuran velilerimiz var. Hocam siz söyleyin size saygısı sonsuz eşimin.

*Ritüel- mitolojik bağlamda şaman, kozmozla kaosu birleştiren arabulucu ikili zıtlıkları birleştiren, zıtlıkları çözen yaşamıyla kozmozla kaos arasında gidip gelen birisidir. Şamanda kaosun bütün işaretleri delik ölüp dirilme, parçalanıp yenilenme vardır. O bir bütün varlık olarak dikey dünyaları birleştirdiği gibi, yatay alemleri de birleştirir. Ve her defasında da ruhlarla muhataptır (Bayat, 2010: s.21).

Ö2 Sözleri:

Sınıfımızda her kültürden insan var tabi. Hepsine eşit davranırız. Öğretmen nasıl davranırsa çocuklar da birbirine öyle davranır. Ve çocuklar çok acımasız olabiliyor. Öğretmene birleştirici bütünleştirici olmalı. Öğretmen hepsin severse onlar da birbirini çok seviyor.

*Şamanlar toplumda gericiliği, hurafeye asla yaymak gibi bir düşünceye sahip olmadılar. Tam tersine doğayı canlı bildiler. Her şeyin ruhu olduğuna inandılar ve asıl gayenin barış içinde yaşamak olduğunu vurguladılar (Bayat, 2010: s.59).

Ö1 Sözleri:

Öyle anlar geliyor ki düşman olan iki köy arasında bile arabuluculuk öğretmenden bekleniyor. Muhtardan sonra öğretmen gelir köyde.

Ö7 Sözleri:

Ben anladım ki en önemli duygu sevgi ve huzur. Onu yansıtıyorum artık sınıfımda.

Ö8 Sözleri:

Tabi kendimi her geçen gün yenilmeye çalışıyorum yoksa öğrencilerimin gerisinde kalırım. Dünya hızla değişiyor. Yetişebildiğim kadar işte.

Ö2 Sözleri:

TEMA'ya üye oldum öğrencilerimi de üye yaptım, her yıl yüzlerce ağaç diktik öğrencilerimle velilerimle birlikte. Bizim nasıl yaşamaya hakkımız var ise, doğa da canlı doğamızın da canlı kalmaya hakkı var. Ve hayat bizimle sınırlı değil. Bizden sonraki nesil için de bir şeyler yapabilmeliyiz. Bizimle başlayıp bitmemeli yani.

*Benzer işleri yapanlarla kıyaslandıklarında şamanlar iç görü ve hayal gücü sahibidirler, dilleri akıcıdır, kültürel geleneklerden haberdardır. Şamanizm'in yüreğindeki bu bilgi dünyanın her yöresinden kültürlerde kullanılan yerli dillerinde kendini gösterir (Tedlock, 2006: s.43).

Şaman olağanüstü bir alıcıdır sıradan insanların göremedikleri işaretlere duyarlıdır. Telepati yeteneği ile donanmıştır. Ölümü sezinler. Rüyalari eksiksiz gerçekleşir (Perin, 2011: s.117).

Ö6 Sözleri:

Evet, rüyalarımı çok önemserim çünkü çıkar. Diyelim bu gece rüyamda bir öğrencimi göreyim yarın o çocukla ilgili iyi ya da kötü muhakkak bir şey olur.

Ö5 Sözleri:

Geleceğe dönük rüyalarım oluyor. Özellikle kötü şeyler. Ölüm ya da hastalığı görüyorum. Öyle bir haber alıncaya kadar büyük bir rahatsızlık duyuyorum

çünkü kesinlikle çıkıyor. Geçenlerde bir rüya gördüm ve bekliyorum şimdi bir haber alacağım.

Eskiden en olmadık anlarda karşıma bir köpek çıkarır. Gece vakti karanlıkta bir köpekle karşılaşmıştım, ben onu görünce ben “ay” dedim köpek de “hev” dedi. O benden ben ondan korktum... Mardin’de ilk öğretmenlik yıllarımda çıktığım bir çocuk vardı, Marmaris’te karşılaştım onunla yaklaşık 10 yıl sonra. Onunla karşılaşmadan önce de kocaman bir köpekle çarpışmıştım.

Benim mor bir yüzüğüm var. Ona çok bağlıyım onu çok seviyorum. O yüzüğü ya da büyük taşlı yüzükler taktığımda kendimi çok iyi ve tamamlanmış hissediyorum.

Önsezilerim çok güçlüdür. Her konuda önceden bir kestirme yapabilirim. İnsanların söyledikleri, neden çok söylemediklerini hissedirim. Belki vücut dilini falan okuyorum bilmem ama insanların düşüncelerini hissedirim. Bir olayla ilgili de önceden içime bir his doğar olup olmayacağına dair. Ya da bir olayın olumlu mu olumsuz mu olacağını hissedebiliyorum.

Telefonum çalar ben de tam o insanı düşünüyordumdur o arar beni... Ya da bir insan birdenbire aklıma gelir, aa ne yapıyor acaba falan diye düşünürüm, sonra o insanı o gün muhakkak görürüm...

Çok ilginç tesadüfler olur hayatımda, sanki birinin bana yardım ettiğini hissedirim... Bir evimiz vardı tapusu ile ilgili ciddi sıkıntılar yaşıyoruz. Yıllarca teyzem uğraştı sonra biz... İş uzuyor uzuyor. Avukat bir türlü çözümüyor... Sonra tesadüf bir avukatla tanıştık konuyla o ilgilendi ve bizim payımız çok daha arttı... Yani dedim iyi ki bugüne kadar bu iş çözülmemiş, şimdi bizim daha yüksek hayrımıza çıktı. Bazen kötü sandığımız şeyler bizim için iyi bir sonuç saklayabiliyor içinden. İştirakli bir tapu müşterek bir tapuya çevrilecekti oysa. Çok kolay bir işti ancak yıllar sürdü... İyi de olmuş... Sürmüş, bu avukat çok daha olumlu çözüldü.

Tesadüfen bir de ben parasız kaldığımda para bulurdum. Bir kere çok parasız kaldık hiç paramız yok, sokakta para buldum yine, almasam başkası alacak ne yapayım bilemedim bir hikaye vardı alınmaması gerektiği ile ilgili (bir adam suyun içinde yüzen bir elma almış yemiş sonra pişman olmuş sahibi bulmuş adam sana

ancak benim kör sağır dilsiz bir kızım var onu alırsan... Adamın yanında çalışmış sonra kızı gelmiş kızı dünya güzeli imiş meğer dedikodu yapmazmış kötü söz söylemezmiş vs). İçim içimi yedi ama aldım. Bir de daha ilkokulda iken okula sinema mı tiyatro mu ne geldi, ben o gün para almamışım yanıma, çok üzuldüm bilet alamayacağım oyunu izleyemeyeceğim. Kalem kutumu bir açtım kalem kutumda tam bilet parası kadar para var. Çok şaşırdım. O para nerden gelmişti. Öğretmenime söylememiştim param yok dememiştim. Ben gelmeyeceğim dememiştim, öğretmenim koymuş olamaz... O hala düşündürür beni mesela o para nerden geldi diye... Hala bilmem... Ama bilet alıp oyunu izledim.

Telepati yeteneğim de çok güçlüdür. Bir arkadaşım gelir aklıma aramak için telefona uzanırim bir bakarım o anda o beni arıyor.

Ö7 Sözleri:

Rüyalarımı yorumlamayı severim. Günü hayatımda yeni şeyler yarattığına inanıyorum. Yeni bir insan yaratıyoruz aslında rüyalarımızda. Gündüz yaptığım hataları değiştirip gece rüya olarak doğrusunu da sunabilir bana. Bilinç altının işlevi rüya. Ben önemsiyorum.

Ö10 Sözleri:

Rüyalarımı önemserim evet. Bazen günlük hayatta çözemediğimiz sorunları rüyalarımızda çözebiliyoruz. Ben çok sık rüya görürüm bazıları gerçek gibi. Rüyalarım beni etkiler. Bizim çocuklar gösteri yaptılar ya. Onlara sürpriz dondurma alacaktım. Babamın ruhuna gitsin buz gibi buz gibi diye dağıttım ve o gece babam sanki yanımdaydı. Gerçek gibi gelmişti yanıma. Rüyalarımızın içimizdekileri yansıttığını düşünüyorum. İyi yada kötü. Bazen yarım kalan işleri tamamlıyoruz rüyalarımızda.

*Şamanizm insan merkezci yüce dinlerde eksik olan bir şeyi sunuyor: yeryüzündeki diğer canlılara ve üzerinde yaşadığımız bu gezegene saygı duymak ve onlarla iletişim kurmak (Harner, 2006: s.19).

Ö2 Sözlere:

Hayvanları çok severim. Evimin önünde mama ve su kabı var. Sokak hayvanlarını besliyorum yok yok benim olması gerekmiyor bütün insanlığın işte. Canlı sonuçta, benim kadar onun da yaşamaya hakkı var.

Ö7 Sözlere:

Okulun bahçesini bile baksana çiçek bahçesine döndürdüm. Ben ekim burada gördüğün bütün çiçekleri. Evimin bahçesi ve içi de öyle. Konuşuyorum çiçeklerle. Deli diyeceksin şimdi bana ama bence onlar beni anlıyor.

Erginlenmiş insan içindeki Şaman Arketipini aktif olarak kullanır. Kendisi ve içinde yaşadığı toplumla barışık, dengeleri oturtmuş, algı, duygu, düşünce ve sezgi yönünden gelişmiş, zayıf ve güçlü yönlerinin farkında, içindeki gizli yeteneklerini keşfedip aktive etmiştir. Artık kendisine ve etrafına şifa, ışık olan insandır. Erginlenmiş öğretmen de kendindeki tüm bu yetilerin farkında ve bunlar ustaca harmanlayıp eğitim öğretim hayatında ustaca kullanır. “Öğretmen kendisini tek başına varoluşuyla, bilgisiyle, çok aktif oluşuyla ya da sadece sanat yönüyle ele almamalı tüm bu yönleri kendi içinde bir dengede olmalıdır. Bilgisini canlı tutup geliştiren, varoluşundaki akli, inancı, değerleri ve heyecanları göz ardı etmeyen, önemseyip geliştiren kişi, usta öğretmendir (Cüceloğlu, 2014: s.79).”

Yaptığımız görüşmelerde mesleğinin son yıllarına doğru öğretmenlerin tıpkı bir Şaman gibi, sezgileri güçlenmiş, etraflarındaki olaylara karşı daha duyarlı, kedisinin gizil güçlerinin farkına varmış ve aktif olarak kullanan, yaratıcılığı artmış, yaşadıkları toplumda sözü geçen, saygı gören, sorunlara çözümler üreten, birleştirici bütünleştirici rolleri olan, içlerindeki insan ve doğa sevgisini etrafına yansıtan, toplumları yaşatan, öğretmenliği meslek olmaktan çok bir toplumsal sorumluluk olarak icra eden kişiler oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Tam bir kopuş olmadan evden ayrılmayla başlayan öykülerde her bir görüşmecimiz tayin olduğu okulda, yaptığı evlilikte ya da arkadaş çevresinde birçok sorunla karşılaşılıyor. Sorunlar karşısında yılmadan mücadele ediyor ve mücadelelerini verirken insanları kırmamaya, adil olmaya dikkat ediyorlar. Gittikleri her ortamda farkında olarak ya da olmayarak birçok değişikliğe neden oluyor ve yenilikleri ilk başlatan kişiler oluşları çalışkanlıkları ve insan ilişkilerindeki zarafetleri ile dikkat çekiyorlar. Öngörülerini yüksek, hassas, adil, insanlar olduklarından tavsiyeleri veliler ve okul müdürleri ya da arkadaş çevresi tarafından önemseniyor. En çok önemsedikleri şeyler adil olmak, dürüst olmak, insanların duygularına karşı hassas olmak, almaktan çok veren taraf olmak, yapıcı, yardımsever olmak. Yaşadıkları bir kayıp ya da büyük bir acı ya da tam tersi büyük bir mutluluk ile hayata bakış açıları değişiyor. Farkındalıkları artıyor. Bir süre içlerine kapanıyorlar daha sonra yeniden hayata bir anlamda bıraktıkları yerden ama kendi ifadeler ile bakış açıları değişmiş olarak yeniden başlıyorlar. Bir tür manevi dönüşüm yaşayan görüşmecilerimiz; yaşadıkları bu değişimden sonra Kendilerine daha çok güvendiklerini, İsteyip de başaramadıkları bir şeyin hemen hemen olmadığını, insanların ne düşündüğünü eskisi kadar önemsemediklerini, kendileri için bir şeyler yaparken de mutlu hissettiklerini, ve daha verimli olduklarını, eskiye nazaran daha sakin olduklarını, hayat karşısındaki koşturmacalarının biraz durulduğunu, sevdikleri şeylere daha fazla zaman ayırdıklarını, gençlik yıllarına göre şimdi daha çok güven içinde hissettiklerini, daha huzurlu olduklarını, gençlik yıllarında da inançlı oldukları halde şimdi inançlarında daha bilinçli olduklarını ifade etmişlerdir.

Araştırmada kadın sınıf öğretmenlerinde ortak olan arketipler; Aşık, Bakıcı, Bilge, Büyücü, Savaşçı olmak üzere 5 bölümde ele alınmıştır. Bu arketiplerin getirdiği kadın öğretmenlerin kişilik özellikleri Şaman arketipi ile ilişkilendirilmiştir. Kadın sınıf öğretmenlerinin doyum ölçütü kendi vicdanları olan, iç denetimi yüksek, bireysel istekleri ile toplumsal kurallar arasında dengeyi kurmuş, planlı çalışan, sabırlı, uzlaştırıcı, titiz, olayların birbirleri ile ilişkisini kavramış, evrendeki olay ve olguları bir bütünlük içinde değerlendiren, çevresindeki bireylerle iyi iletişim kuran,

şefkatli, insanların duygularına karşı duyarlı, yapıcı eleştiriler yapan, ilişkilerinde titiz, insanlara karşı kibar, çevrenin sorunlarına duyarlı, insanlar tarafından saygı gören ve alınan kararlarda fikirleri önemsenen, çatışmaları çözmeye usta, hoşgörülü, zorlukla karşısında yılmayan, öğrencilerinin sorunlarıyla içten ve samimi olarak ilgilenen, yaşadıkların anı verimli kullanan sevgi odaklı insanlar oldukları gözlenmiştir.

Mesleğinin ilk yıllarında takdir edilmeyi, bilgiyi aktarmayı, öğrencilerinin hangi konuyu daha iyi bildiği, hangi yarışmada ne derece aldığı, müfettişlerin vereceği notları önemserken hayatının ilerleyen yıllarında kişiliğinde gerçekleşen dönüşümün okuldaki eğitim-öğretim yaşantılarına da yansımış, birey olmuş öğretmen mesleğini son yıllarında yaptığı işte takdir edilmekten çok kendi vicdanına cevap verebilmeyi, öğrencilerini her yönüyle kabul eden, toplumsallaştırmak adına hepsini bir çizgiye çekmekten çok öğrencinin doğasını bozmadan her öğrenciyi kendi kişisel özellikleri ve yetenekleri doğrultusunda değerlendiren, her insanın içindeki cevheri fark edip onu açığa çıkarması için destekleyen sevecen hoşgörülü sabırlı, bir eğitim anlayışına doğru evrildiği, tavsiyelerinin diğer insanlar tarafından önemsendiği, toplumsal birleştirici rolleri olduğu, öğrencileri kadar ailelerinin de üzerinde olumlu etkiler bıraktıkları tespit edilmiştir.

Mesleğinin son yıllarına doğru kadın sınıf öğretmenlerin Şaman bilgeliğine sahip olmuş, sezgileri güçlenmiş, etraflarındaki olaylara karşı daha duyarlı, kedisinin gizil güçlerinin farkına varmış ve aktif olarak kullanan, yaratıcılığı artmış, yaşadıkları toplumda sözü geçen, saygı gören, sorunlara çözümler üreten, birleştirici bütünleştirici rolleri olan, içlerindeki insan ve doğa sevgisini etrafına yansıtan, içinde yaşadığı toplumun kültürünü aktarmada bir aracı, öğretmenliği meslek olmaktan çok bir toplumsal sorumluluk olarak icra eden kişiler oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Erginlenmiş öğretmen usta öğretmendir. Bireyleşmiş öğretmen; içindeki dengeleri oturtmuş kendisi ile barışık, güçlü ve zayıf yönlerinin farkında, ne yaptığından ve ne istediğinden emin tutarlı, kendinin ve etrafındaki tüm olayların görünen ve görünmeyen yönlerini sezebilen, sezgileri gelişmiş, evreni sonsuz olasılıklar içinde bir bütün olarak değerlendirme yeteneğine sahip bütünleşmiş kişidir. Toplumun baskısını müfettişlerin ve okul müdürünün statükocu

yargılamalarını çok fazla önemsemeyen, doğru bildiğini yaparken erdemli, özgür, cesur, girişimci, yaptığı her işi kişisel doyum içinde özenle ve güzel yapan kişidir. Bilgisi varoluşunun bir parçası haline gelmiştir. Bireyleşmiş öğretmen kendisinden emindir. Varoluşundan getirdiği sezgilerini, duyularını, düşüncelerini şaman bilgeliği ile bir arada harmanlayıp kullanabilen öğrencileri ile her çalışmasını adeta bir sanat eserine dönüştüren öğrencilerine nefes olan kişidir.

Öğretmenlerin bireyleşme yolculuklarında kendileri dönüşürken karşılıklı etkileşim içinde oldukları öğrencilerinin ve dolayısıyla toplumun da dönüşmesinde önemli bir etkileri vardır. Kadın sınıf öğretmenlerinin bu macera dolu bireyleşme yolculuğu bir anlamda manevi bir bütünlük yolculuğudur. Sınıflarında erginlenen öğretmenler, öğrencilerinin psikolojileri ve kişilikleri üzerinde çeşitli etkiler yaratmaktadır.

Bireyleşmiş insan iç dünyasında huzur ve mutluluğu yakalamış, iç dinamiklerine güvenen insandır. Kendine güvenli ve mutlu olan insan da Varoluşundan getirdiği sezgilerini, duyularını, düşüncelerini kısacası tüm kaynaklarını verimli bir şekilde kendisi ve toplum yararına kullanmaya istekli olur.

Öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin kişisel gelişimlerine paralel olduğu göz önünde bulundurularak, öğretmenin kendisini kaynak olarak kullanabilmesi için, sınıf öğretmenlerinin öz benlerinin bulmaya dönük manevi bütünlüğe götüren bireyleşme yolcuğu ile ilgili farkındalıklarını arttırmak adına öğretmenlere NLP, TM, EFT, ve Access Bars v.b. öz benlerini bulmaya yardımcı kişisel gelişim seminerleri verilmelidir. Ayrıca Okulöncesinden başlayarak, kişisel farkındalık yaratıp öz beni buldurmaya yardımcı olan aynı zamanda sağ ve sol beyinin dengeli çalışmasını destekleyen Yoga ve Meditasyon gibi etkinlikler eğitim programlarına eklenmelidir.

KAYNAKÇA

- *Adıbelli R. (2011) Mircea Eliade ve Din. İz Yayıncılık, İstanbul
- *Aras, İnci (2014) 'Ingeborg Bachmann'ın Malina Adlı Eserinin Arketipsel Sembolizm Açısından Yorumlanması.' Uluslar arası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl(5) Cilt:5, s.14 (Aras,2014: s.84)
- *Baldick, J. (2011) Hayvan ve Şaman. Hill Yayın, İstanbul Çev: Nevin Şahin
- *Bayat, F. (2010) Türk Kültüründe Kadın Şaman. Ötüken Neşriyat A.Ş. İstanbul
- * Büyüköztürk, Şener vd (2015) Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Pegem Yayınları s:242 (Büyüköztürk, 2015: s.20-251)
- *CAMPBELL, Joseph (2010) Kahramanın Sonsuz Yolculuğu), Kabalcı Yay. İstanbul. Çev. Sabri Gürses
- *CAMPBELL, Joseph (2013) Mitolojinin Gücü. Kapital Medya Hizmetleri A:Ş, İstanbul Çev: Zeynep Yaman
- *Cüceloğlu, D. Erdoğan, İ. (2014) Öğretmen Olmak. Final Kültür Sanat Yayınları, İstanbul
- *Dökmen, Üstün (1987) 'Jung'un Aşama Arketipinin Tesdedilmesi. Psikoloji Dergisi, s.86).
- *Eklin, A.P. 2005. Yüksek Düzeyli Aborjinler, Mia Basım, İstanbul Çev: Lale Arslan
- *Eliade, Mircea (1994) Şamanizm, İlkel Esime Teknikleri. Çev:İsmet Birkan, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları 21.
- *Eliade,. Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi: Taş Devrinden Eleusis Mysteria'larına C.1. Çev. Ali Berktaş. Ed. Ergun Kocabıyık. İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2003.
- *Eliade Kutsal ve Dindışı. Çev. Mehmet Ali Kılıçbay. Ankara: Gece Yayınları, 1991.
- * Eliade, Mircea. (2017) Dinler Tarihine Giriş Alfa Yayıncılık Çev: Lale Arslan Özcan
- *Fordham, F. (2011) Jung Psikolojisinin Ana Hatları. Say Yayınları, Ankara Çev. Aslan Yalçın
- *Harner, M. (2006) Şamanın Yolu. Mia Basım, İstanbul Çev: Meral Bolak
- *Jung, Carl G. (2003) Dört Arketip. Metis Yayınları, İstanbul. Çev: Zehra Aksu Yılmaz
- *Jung, Carl G. (2010) Analitik Psikolojinin Temel İlkeleri. Cem yayınevi, İstanbul

- *Jung Carl G. Anaitik Psikoloji. Payel Yayınları, İstanbul Çev: Ender Gürol
- *Jung, Carl Gustav, (1996) Analitik Psikolojinin Temel İlkeleri (Konferanslar), Cem Yay, İst. 2. Baskı, çev. Kamuran Şipal
- * Karaaslan, E (2005) ‘Kamu Kesimi Eğitimi Harcamalarının Analizi’ Maliye Dergisi, sayı:149 (Karaaslan, 2005: s.32)
- *Karasar, N. (2004) Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- *Nordby, v- Hall, C. (2006) Jung Psikolojisinin Ana Çizgileri. Cem Yayınevi, İstanbul Çev: Ender Gürol
- *Oktay, A ve Arkadaşları (2010)Türk Eğitim Sistemi. Pegem Akademi,Ankara
- *Ölçer Özünler, Evrim (2013) ‘Halk Anlatılarında Armağan Erginlenme İlişkisi’ Gazi Türkiyat, Bahar s.12: 59-65 (Ölçer, 2013: s.62)
- *Pearson, Carol S.. (2003) İçimizdeki Kahraman. Akaşa, İstanbul Çev. Semra Ayanbaşı
- *Perrin, M (2011) Şamanizm. İletişim yayınları A.Ş, İstanbul Çev: Bülent Arıbaş
- *Sandner, D. F. – Wong, S. H. (2010) Kutsal Miras. Okyanus Yayınları,İstanbul. Çev: Nur Yener
- *Stevens, A. (1999) Jung. Kaknüs Yayınları,İstanbul
- *Şimşek H. ve Yıldırım A. (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- *Tedlock, B. (2006) Şamanın bedenindeki Kadın. Mia Yayınları, İstanbul Çev:Pınar Savaş
- *Talianova, Mariia (2015) ‘Türk ve Rus Halk Edebiyatında Kadın Arketiplerinin Karşılaştırılması.’ Gazi Üniv. Ankara (Talianova, 2015: s.53)
- *Ukray M. (2014) Jung Psikolojisi. Yason Yayınları,Ankara
- *Ahmet Ali ARSLAN*TÜRK ŞAMANİZMİNİN KAYNAĞINA DOĞRU Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi
- *DOĞAN, A. (2006)Bireyleşim / Kemalât Sürecinde Kapalı ve Dar Mekânlar Fırat niversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
- * Devrim, G. .Profesyonel Bir Meslek Olarak Türkiyede öğretmenlik. Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi Cilt. 27 (2)
- *Etli, Özgür Barış, (2016) Şamanizmin bilimsel arka planı Ege Üniversitesi Astronomi ve Uzay Bilimleri Bölümü

*Etili Özgür Barış, (2015).Halı ve Kilimlerimizde Şamanizmin Psikoaktif İmgeleri, Ege Üniversitesi Astronomi ve Uzay Bilimleri Bölümü

*İbrahim Gürses Dr. Öğr. Gör., Jung'cu Arketip Teorisi Bağlamında Tasavvufi Öykülerin Değerlendirilmesi: Sîmurg Örneği Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

*Volkan YAKIN Reklamlarda Kullanılan Marka Kişilik Arketiplerinin Göstergebilimsel Analizi Prof. Dr. Canan AY YÖNETİM VE EKONOMİ Yıl:2014 Cilt:21 Sayı:1 Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. MANİSA

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Aysun KALE

Doğum Yeri ve Tarihi : İzmit/ 1971

Eğitim Bilgileri

Lisans Eğitimi : Selçuk Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi

Çocuk Gelişimi Ve Ev Yönetimi Bölümü

Anaokulu Öğretmenliği

Mezuniyet Tarihi : 1996

Yabancı Dil : Almanca

Lisans Bitirme Tezi: Anne Baba Tutumlarının Gençlerin Siyasi Eğilimleri Üzerine Etkisi

İletişim Bilgileri

Adres :

Saliha Veysel Oktay İlkokulu

Yalı mah

Bodrum/ MUĞLA

e - posta : aysuturhan71@hotmail.com

EK 1. DÖNGÜYE İLİŞKİN SORULAR

- 1- İlk hatırladığınız çocukluk anınız nedir?
- 2- İlk çocukluk aşkınızı hatırlıyor musunuz?
- 3- Hatırladığınız ilk yaramazlık hakkında neler söyleyebilirsiniz?
- 4- İlk kavganız kiminle ve nasıl oldu?
- 5- İlk aldığınız cezayı hatırlıyor musunuz?
- 6- Hiç dayak yediniz mi? İlk dayağınızı kimden yediniz?
- 7- Babanızla ilk çatışmanız ne ile ilgiliydi?
- 8- Çocukken yaşadığınız ilk korkunuz neyle ilgiliydi?
- 9- İlk korku duyduğunuz insan kimdi?
- 10- İlk evcil hayvanınız hangi hayvandı?
- 11- İlk hayvan kaybınız hangisiydi, neler hissettiniz?
- 12- Ölüm kavramıyla tanışmanız nasıl oldu?
- 13- Bebek ölümü gördünüz mü?
- 14- Yalnızlıktan yada karanlıktan korkar mıydınız?
- 15- Çocukken gördüğünüz rüyalardan neler hatırlıyorsunuz?
- 16- Çocukken evden hiç kaçtınız mı?
- 17- Çocukken en çok sevdiğiniz renk hangisiydi?
- 18- Saçınızı ilk ne zaman, kim kesti?
- 19- İlk elbisenizi nasıl hatırlıyorsunuz?
- 20- Evinizde merak edip bozduğunuz ilk alet hangisiydi?
- 21- Hangi tür oyunlar oynardınız?
- 22- Oyunlarda aldığınız ilk rol neydi? Neden o rolü seçtiniz?
- 23- Çocukken arkadaşlarınızla öğretmencilik oynadığınız oldu mu?
- 24- İlk oyuncağınızı hatırlıyor musunuz?
- 25- İlk oyuncağınızı alan kimdi?
- 26- Çocukken sizinle oyun oynayan kimdi?
- 27- Size oyuncak getiren, oyun için size zaman ayıran kimdi?
- 28- Büyükanne-büyükbaba ile ilişkileriniz nasıldı?
- 29- Kaç kardeşsiniz, siz kaçınıcı çocuksunuz?
- 30- Yaşadığınız ilk zorunlu ayrılık nasıl bir ayrılıktı?
- 31- Kardeşinize ilk ne zaman bakmaya başladınız?
- 32- Kızlarla mı, erkeklerle mi daha çok oynardınız?
- 33- Çocukken başkasının bahçesinden meyve çaldığınız oldu mu?
- 34- Çocukken duyduğunuz ilk heyecanınız neyle ilgiliydi?
- 35- Çocukluk kahramanınız kimdi?
- 36- İlk hayal kahramanınız kimdi?
- 37- Çocukken para biriktirir miydiniz?
- 38- Harçlıklarınızı kimden alır, nereye harcardınız?
- 39- Kendi harçlıklarınızla aldığınız ilk şey neydi?
- 40- Çocukken hangi eşyalarınızı sakladınız?
- 41- Hayran olduğunuz ilk artist kimdi?
- 42- İlk gördüğünüz sinema filmi hangisiydi?
- 43- İlk izlediğiniz tiyatro hangisiydi?
- 44- 7 yaşınıza kadar en mutlu olduğunuz/ en acı duyduğunuz anınız hangisi?
- 45- Gündüz rüyası görür müydünüz?

- 46- Çocukken peri, aksakallı dede veya nine gördünüz mü?
- 47- İlk çocukluk arkadaşınız kimdi?
- 48- İlk çocukluk depresyonunuz neyle ilgiliydi?
- 49- İlk kurban gördüğünüz an neler hissettiniz?
- 50- Doğumu ilk ne zaman sordunuz?
- 51- İlk defa yaşadığımız yerin dışına ne zaman çıktınız?
- 52- İlk gittiğiniz gezi hangisiydi?
- 53- Okula başladığımız ilk gün hakkında ne hatırlıyorsunuz?
- 54- Okula gittiğiniz ilk gün öğretmeninizin size yaklaşımı nasıldı?
- 55- İlk gün okuldan kaçmak istediniz mi? Kendinizi yalnız hissettiniz mi?
- 56- Ertesi gün okula isteyerek mi gittiniz?
- 57- Öğretmeninizin size kendinizi ilk özel hissettirdiği anı hatırlıyor musunuz?
- 58- Öğretmeninizden hiç dayak yediniz mi?
- 59- Öğretmeniniz size ilk kızdırdığında neler hissettiniz?
- 60- Sınıf öğretmeninizle iletişiminiz nasıldı?
- 61- Başarıyı ilk hissettiğiniz anı hatırlıyor musunuz?
- 62- Başarısızlığı ilk hissettiğiniz anınızı hatırlıyor musunuz?
- 63- İlkokulda tahtaya çıktığınız ilk an neler hissettiniz?
- 64- Derslerinizde yaptığınız ilk yanlışta neler hissettiniz?
- 65- İlk karne heyecanınızla ilgili neler hatırlıyorsunuz?
- 66- Ödevlerinizi zamanında yapar mıydınız?
- 67- Ödevlerinizi başkasına yaptırdığınız oldu mu?
- 68- Ödevinizi yapamadığınızda kendinizi çaresiz hissettiniz mi?
- 69- Ödev yaparken en çok kimden yardım alırdınız?
- 70- Başarısız olduğunuzda kimden destek aldınız, size en çok destek veren kimdi?
- 71- Öğretmenleriniz sizinle ilgili düşüncelerinizi açıkça dile getiriyor muydu?
- 72- Öğretmenlerinizin öğretileri baskıyla mı sevecenlikle mi oluyordu?
- 73- Öğretmeninizin verdiği sözlerle ilgili hayal kırıklığı yaşadınız mı?
- 74- Öğretmeninize duyduğunuz ilk öfke hangi durum karşısında oluştu?
- 75- Okulda davranışlarınızla ilgili yaptığınız ilk yanlış neydi?
- 76- Bu yanlış karşısında öğretmeniniz nasıl tepki verdi? Sizde nasıl bir etki bıraktı?
- 77- Okuldaki ilk içten arkadaşlığınız nasıl başladı?
- 78- Arkadaşlığınızda yaşadığınız ilk hayal kırıklığı?
- 79- Sınıf arkadaşlarınızla ilk kavganız nasıl oldu?
- 80- Hafta sonları okulunuzu özlediğiniz olur muydu?
- 81- Okulda söylediğiniz ilk şarkı, neden seçtiniz?
- 82- İlkokul etkinliğine katıldınız mı, neler hissettiniz?
- 83- Okulda tören /bayramlarda şiir okudunuz mu?
- 84- Okulla yaptığınız ilk toplu geziniz nereye yapılmıştı?
- 85- Öğrenciyken herhangi bir yarışmaya katıldınız mı, ödül-derece aldınız mı?
- 86- Aldıysanız neler hissettiniz?
- 87- Okulunuza duyduğunuz sevgi derecesini nasıl tanımlayabilir siniz?
- 88- Ailenizle okul arasında eğitim çelişkisi yaşadınız mı? Hangi konuyla ilgili?
- 89- İlkokuldan sonra birden fazla öğretmeniniz olmaya başlayınca neler hissettiniz?
- 90- Öğretmenlerinize uyum sağlamanız zor mu oldu, kolay mı oldu?
- 91- İlkokuldan sonra ilkökul öğretmeninizi ne sıklıkla ziyaret ettiniz?
- 92- En çok hoşlandığınız/sevdiğiniz ders hangisiydi?
- 93- En çok zorlandığınız ders hangisiydi?

- 94- Öğretmenleriniz size karşı yapıcı bir tutum sergiledi mi, size nasıl etkileri oldu?
- 95- Sizi ilk etkileyen öğretmeniniz kimdi?
- 96- Hangi yönü-davranışı sizi etkiledi?
- 97- Çocukken öğretmencilik oynar mıydınız?
- 98- İlk ne zaman arkadaşınıza konu anlatıp yardımcı oldunuz, o anda neler hissettiniz?
- 99- Meslek seçimini ilk ne zaman düşündünüz?
- 100- Öğretmen olmaya ilk ne zaman karar verdiniz?
- 101- Sizi bu düşünceye sevk eden etkenler nelerdi?
- 102- Kendi öğretmenliğinizle sizin öğretmenleriniz arasında fark var mı?
- 103- Lisedeki eğitim koşullarınız nasıldı?
- 104- Okuduğunuz okullarda laboratuvarlarınız var mıydı?
- 105- Okul kıyafetleriniz size kendinizi nasıl hissettiriyordu?
- 106- Lise yıllarında öğretmenlerinize karşı yaptığınız ilk asilik neydi?
- 107- Ailenize karşı yaptığınız ilk asilik neydi?
- 108- Hayatınızın anlamını bulmada sizi en çok yararlı olan öğretmeniniz kimdi?
- 109- Lise yıllarınızda sizi en çok etkileyen öğretmeninizin hangi cümlesi yada sözü aklınızda kaldı?
- 110- Hayatınızın sonraki dönemlerinde olaylara bakış açınızı veya yaşamsal tavrınızı etkilediğini söyleyebilir misiniz?
- 111- Okuldaki ilk aşkınızı yaşadığınızda kaçınıcı sınıfa gidiyordunuz?
- 112- Okuduğunuz ilk roman hangisiydi?
- 113- İlk yaptığınız yemek hangisiydi, nasıl oldu?
- 114- Lisedeyken öğretmenlerinizle ilişkileriniz nasıldı?
- 115- Lisedeyken en çok hangi derse karşı ilginiz vardı?
- 116- Hangi okullarda okudunuz?
- 117- Okuduğunuz okul yatılı mıydı?
- 118- Yatılıysa avantajları ve dezavantajları neydi sizin için? İzin günlerinizde neler yaptınız?
- 119- Yatılı okul size kendinizi nasıl hissettirdi?
- 120- Ailenizden uzak yaşamının hayatınıza ne gibi etkileri olduğunu düşünüyordunuz?
- 121- Hangi yaşlarda kendinize yetmeye başladığınızı hissettiniz?
- 122- En çok hangi öğretmeninizi kendinize yakın hissettiniz?
- 123- Bu öğretmeninizle sizin öğretmenliğiniz arasında ne gibi benzerlikler var?
- 124- Üniversitedeki halinizi düşündüğünüzde o zaman için tam olmak istediğiniz yerde miydiniz?
- 125- O dönemin siyasi olayları öğrenim yaşantınızı etkiledi mi, etkilediyse nasıl etkiledi?
- 126- Okuduğunuz okul yaşadığınız şehirde miydi?
- 127- Gençlik dönemlerinizde ilk ne zaman sizi yakından veya uzaktan etkileyen olaylara tavır koymaya başladınız? Olayı hatırlıyor musunuz?
- 128- Lise çağlarınızda yapmak isteyip de yapamadığınız, içinizde ukde kalan herhangi bir olay var mı?
- 129- İlk defa yeteneklerinizi keşfetmeye başladınız zaman dilimi hangisi?
- 130- Yeteneklerinizi geliştirmek için herhangi bir kurs vb. etkinliğe katıldınız mı?
- 131- Katılmadıysanız neden katılmadınız?
- 132- Fark ettiğiniz yeteneklerinizi hala kullanıyor musunuz?
- 133- Liseden sonra öğretmenlik okumaya nasıl karar verdiniz?

- 134- Öğretmenlik okuma kararınıza karşı çıkan veya sizi destekleyen birileri oldu mu? Olduysa kimler?
- 135- Öğretmenlik okuma kararınızda öğretmenlerinizin herhangi bir etkisi oldu mu?
- 136- Öğretmen olmaya karar verdiğiniz ilk an kaç yaşındaydınız ve nasıl bu kararı verdiğinizi hatırlıyor musunuz?
- 137- Üniversiteyi/öğretmen okulunuzu nerede okudunuz? Bu okulu seçim sebebiniz neydi?
- 138- Tekrar seçme fırsatı verilse aynı okulu tercih eder miydiniz, neden?
- 139- Yaşadığınız dönemin siyasi olaylarının sizin hayatınızı yakından etkilediğini düşünüyor musunuz?
- 140- Öğretmen okulunu henüz bitirmeden veya başlamadan ileride öğretmen olacağınızı düşündüğünüzde neler hissediyordunuz?
- 141- Öğretmenliğe başladığınız ilk gününüzü hatırlıyor musunuz?
- 142- Hatırlıyorsanız o gün size neler hatırlatıyor?
- 143- Geçmişe yolculuk yapıp o güne tekrar dönme imkânınız olsa o gün içerisinde neyi değiştirmek istediniz? Neden?
- 144- İlk göreve başladığınızda ne gibi hayal kırıklıkları yaşadınız?
- 145- Çalıştığınız okulların koşulları nasıldı?
- 146- Mezun olup göreve başladığınızda mesleğe uyum sorunu yaşadınız mı?
- 147- İlk göreve başladığınız zaman neler hissettiniz?
- 148- İlk göreve başladığınız zaman ne gibi sürprizler yaşadınız, neleri beklemiyordunuz ve yaşadınız?
- 149- İlk görev yeriniz neresiydi?
- 150- Sınıf mevcutlarınız kaçtı? Emekli olduğunuz zamanla arasında bir kıyaslama yapar mısınız?
- 151- Çalıştığınız yerde meslektaşlarınızla aranınız nasıldı?
- 152- Öğretmenlerin arkadaşların baskısını üzerinizde hissettiniz mi?
- 153- Velilerle aranınız nasıldı?
- 154- Kıdemli öğretmenler yardımcı mı oldular yoksa köstek mi?
- 155- Kendinizi geliştirme ihtiyacı hissettiniz mi?
- 156- Velilerden baskı yapan oldu mu? Yaşadığınız ilginç olay?
- 157- Yaz tatillerinde öğrencilerinizi özlediniz mi?
- 158- Görev yerinize ulaşım sorunu yaşadınız mı veya barınma sorunu yaşadınız mı?
- 159- Köylerde kimler yardım etti?
- 160- Sağlık sorunları yaşadınız mı?
- 161- Anne olduktan sonra sorunlarınız arttı mı?
- 162- Çocuklarınızın bakımında kimlerden yardım aldınız?
- 163- Sorun yaşadığınız zaman sınıfa yansıyor muydu?
- 164- Okul idaresi bu konularda size anlayışlı mı oldu yoksa tersi tutum mu takındı?
- 165- Öğrencilerin dersleriyle ilgili yaşadığınız sorunlar
- 166- Öğrencilere vermek istedikleriniz tam olarak verebildiğinizi düşünüyor musunuz?
- 167- Verdiyseniz ne zaman verdiniz, hangi dönemde?
- 168- Okula gidemediğiniz günler bunun huzursuzluğunu yaşadınız mı?

- 169- Göreve başlamada önce öğretmenlik mesleğinin zorluklarıyla ilgili neler biliyordunuz?
- 170- Meslek yaşamınızda karşılaştığınız güçlükler karşısında nasıl bir tavır sergilediniz?
- 171- Bununla ilgili hatırladığınız bir olay var mı?
- 172- Karşılaştığınız güçlükler karşısında istifa etmeyi hiç düşündünüz mü?
- 173- Düşündüyseniz neden vazgeçtiniz?
- 174- Sizde öğretmenlik herkesin yapabileceği bir meslek mi yoksa belli nitelikleri olan insanların yapabileceği bir meslek mi?
- 175- Öğretmen olduktan sonra veya olmadan önce okul dışında aile bireylerinize veya yakın çevrenize öğretmenlik (yol göstericilik) yaptığınız oldu mu?
- 176- Öğrencilerinizden herhangi birinin veya birkaçının hayatını belirgin bir şekilde değiştirdiğiniz oldu mu? Olduysa ne yönde oldu?
- 177- Öğrencilerinizin gelecekteki yaşantılarıyla ilgili bir tahminde bulunup bu tahmininizin gerçekleştiğini gördüğünüz oldu mu? Varsa nasıl oldu?
- 178- Ya da tam tersi bir şekilde tahmininizin tam zıttı yönde bir hayat yaşayan öğrenciniz oldu mu? Varsa nasıl oldu?
- 179- Meslek hayatınız boyunca işinizle ilgili pişmanlıklarınız oldu mu? Olduysa neler?
- 180- Meslek hayatınız boyunca hiç unutamadığınız sizi çok etkileyen öğrencileriniz oldu mu?
- 181- Olduysa hangi yönlerinden neden etkilendiniz?
- 182- Meslek hayatınız boyunca hiç unutamadığınız sizi çok etkileyen bir anınızı anlatabilir misiniz?
- 183- Mesleki başarınızı etkileyen etmenler nelerdir?
- 184- Mesleki başarınızı olumsuz yönde etkileyen etmenleri düzeltmek için neler yaptınız?
- 185- Mesleki başarınızı olumsuz yönde etkileyen etmenleri düzeltme yolunda ne kadar başarılı oldunuz?
- 186- Şu ana kadar mesleğinizle ilgili yaşadığınız zorlukları düşününce seçim hakkı tanınsa tekrar öğretmenliği seçerdim der misiniz? Neden?
- 187- Öğretmenlik mesleği size duygusal/ruhsal/bilinç düzeyinde neler kattı?
- 188- Meslek hayatınız boyunca emeğinizin karşılığını aldığınızı düşünüyor musunuz?
- 189- Almadığınızı düşünüyorsanız eğer seçme imkânınızın olduğunu varsayarsak geri dönseniz farklı bir meslek seçer miydiniz?
- 190- Emeğinizin karşılığını almadığınızı düşünüyorsanız ne şekilde almayı isterdiniz?(maddi-manevi)
- 191- Yeniden göreve başladığınızı varsayarsak “eski siz” ile “yeni siz” arasında ne gibi farklar olurdu?
- 192- Öğretmenliğin sizi fiziksel olarak yıprattığını düşünüyor musunuz?
- 193- Öğrencilerinizin hayatında mı yoksa çocuklarınızın hayatında mı daha etkili rol oynadığınızı düşünüyorsunuz?
- 194- Öğrencileriniz için çocuklarınızı ihmal ettiğiniz günler oldu mu?
- 195- Günlük gazete okuyor musunuz?
- 196- Geçmişte okuduğunuz kitapları bir süre sonra tekrar okuduğunuz oldu mu?
- 197- Yeni yayınlanan kitaplardan okuduğunuz var mı, varsa hangileri?
- 198- Düzenli spor yapıyor musunuz?

- 199- Uğraştığınız hobileriniz var mı?
- 200- Toprakla uğraşıyor musunuz?
- 201- Çevrenizle komşularınızla iletişiminiz nasıl?
- 202- Çevrenizde fark ettiğiniz yanlışlıklara nasıl tepki veriyorsunuz?
- 203- Çevrenizde fark ettiğiniz yanlışlıkları düzeltmek için ayrıca çaba harcıyor musunuz?
- 204- En çok hangi ortamlarda bulunmaktan hoşnutsunuz? Eski-yeni arkadaşlar)
- 205- Gençlerin bulunduğu ortamlarda öğretmenlik yaşantınızdan bahsediyor musunuz?
- 206- Genç meslektaşlarınızla karşılaştığınız zaman yaptığınız sohbetlerle sizi dönemizdeki meslektaşlarınızla yaptığınız sohbetler arasında fark görebiliyor musunuz?
- 207- Emeklilik yaşınız gelir gelmez emekli oldunuz mu yoksa bir süre daha çalışmayı mı düşündünüz?
- 208- Emekli olmanıza sebep olan etkenler nelerdir? (toplumsal, ailesel, kişisel sebepler)
- 209- Emekli olmaya karar verdiğinizde ve bu süreci yaşarken neler hissettiniz?
- 210- Emekli olduktan sonra yaşadığınız ilk pişmanlığınız nedir?
- 211- Emekli olduktan sonra okulların yanından geçerken neler hissettiniz?
- 212- Emekli olduktan sonra maddi sıkıntı yaşadınız mı?
- 213- Emekli olduktan sonra topluluk içinde konuşurken kendinizi sınıf ortamındaymış gibi hissettiğiniz oldu mu?
- 214- Emekli olduktan sonra kendiniz nasıl bir duygu durumu içinde buldunuz?
- 215- Emekli olduktan sonra yalnızlık hissettiniz mi?
- 216- Emekli olduktan sonra okuduğunuz-duyduğunuz bir haberi veya yeni öğrendiğiniz bir şeyi öğrencilerle paylaşma ihtiyacı hissettiniz mi?
- 217- Emekli olduktan sonra eski öğrencilerinizle ilk karşılaşmanız nasıl oldu?
- 218- Emekli olduktan sonra eski okulunuzu hiç ziyaret ettiniz mi? Ettiyseniz neler hissettiniz?
- 219- Tekrar göreve başlamayı hiç düşündünüz mü?
- 220- Emekli olduktan sonra güne başlarken okula gidecekmiş gibi hazırlık içerisine girdiğiniz hiç oldu mu?
- 221- Emekli olduktan sonra ara sıra kapı çaldığı zaman eski öğrencilerim diye kapıya yöneldiğiniz oldu mu?
- 222- Eski öğrencileriniz sizi ziyarete gelse neler hissedersiniz?
- 223- Emekliliğe çabuk uyum sağladınız mı?
- 224- Sabah uyanınca “bugün okula gitmeyeceğim” diye düşündüğünüzde neler hissettiniz?
- 225- İlk emeklilik dönemlerinizde sizinle yaşıt olup emekli olmayan öğretmen arkadaşlarınızla karşılaştığınızda neler hissettiniz?
- 226- Emekli olduktan sonra hayatınızdaki öncelikleriniz değişti mi?
- 227- Çalışırken yapmak isteyip de yapamadığınız neler vardı?
- 228- Emekli olduktan sonra bunları yapabildiniz mi?
- 229- Hiç kitap yazmayı düşündünüz mü?
- 230- Düşündüyseniz ne ile ilgili olurdu?
- 231- Anılarınızı bir günlüğe yazmış olsaydınız, kitap olarak yayınlamayı düşünür müydünüz?
- 232- Şu ana kadar hiç okul yaptırmayı düşündünüz mü?

233- Öğretmenlik yaparken imkanınız olsaydı, öğrenciler için ne tür bir dernek ya da kuruluş kurmayı düşünürdünüz?
Öğrencilerinizden birisi sizin hayatınızı yazmak istese neler hissederdiniz

EK2. ARKETİP VE ŞAMANA İLİŞKİN SORULAR

Sorular

1. Sizce dünya güvenli bir yer mi?
İnsan ilişkileri güvenli mi?
Zor durumda kaldığınızda yardım edecek birilerini bulunacağınıza inanır mısınız?
2. İnsanlardan beklenti düzeyiniz nedir?
Hayal kırıklıklarınız
Kötü geçen çocukluk
Çaresizlik hissi
Güdülenmede zorluk
3. Rekabeti sever misiniz?
Risk alır mısınız?
Zorluklar karşısında tavrınız nedir?
4. Sizce vermek mi almak mı daha öncelikli?
Başkalarının mutluluğu sizin Mutluluğunuz için ne kadar önem taşır
Hayır derken zorlanır mısınız?
Nezaket sizin için ne kadar önceliklidir
5. Kendinizi geliştirmede ne kadar isteklisiniz
Kendinizi huzursuz hisseder misiniz?
Keşfetmek sizin için ne kadar önemli
6. İnsan ilişkilerinde birleştirici bir rolünüz olduğunu düşünür müsünüz?
Yeni ilişkiler başlamasına ön ayak olur musunuz?
Organizasyon yapar mısınız?
Romantik misiniz?
7. Hayatınızda sürekli değişiklikler oluyor mu?
Kayıplar karşısında üzüntülü, süregelen bir boşluk duygusu ve panik halinde misiniz?
8. Hayal gücünüz kuvvetli midir?
Zorlanmadan elde ettiğiniz büyük başarılar var mıdır?
Büyük projeleriniz var mıdır?
Kolay ilham gelir mi?
9. İşe uygun insan seçmede başarılı mısınız?
Liderlik vasfınız var mı?
İş yapan kişiler denetler misiniz, müdahale eder misiniz?
10. Dünyanın değişmesinin sizin değişmenizle doğru orantılı olduğunu düşünür müsünüz?
Manevi yardım aldığınıza inanır mısınız?
Olduğunuz ortamda dönüştürücü etkiniz var mıdır?
Her şeyin birbirine bağlı olduğuna inanır mısınız?

11. Olayların görünen yüzünden çok perde arkasını merak eder misiniz?
Derin düşünen biri misiniz?
Maddeden çok mana peşinde koşar mısınız?
Tavsiyeleriniz yakınlarınız tarafından önemsenir mi?
12. Sizce en önemli şey gülmek ve güldürmek midir?
13. Nasıl öğretmen oldunuz?
14. Öğretmenliğiniz ilk yılları ile son yıllarını karşılaştırdığınızda kendinizde ne gibi değişiklikler gözlemliyorsunuz?
(Müdürün, müfettişlerin veya velilerin takdirinin önemi
Manevi doyum, sayısal başarı
Başkaları ile pozitif rekabet,
Yaptırımları önemseme vb)
15. Derin düşündüğünüzde sınıfınızda sizi en çok eleştirdiğiniz öğrencilerinizde kendinizle bir benzerlik bulabiliyor musunuz?
16. Öğrencilerin özel problemlerini ne kadar önemserdiniz?
17. Günlük enerjinizin sınıfın atmosferini etkilediğine inanır mıydınız, örnekler verebilir misiniz?
18. Toplumsal kalıplar kararlarınız üzerinde ne kadar etkilidir.
19. Rüyalarınızı önemser misiniz?
20. Karar alırken sezgilerinize güvenir misiniz?
21. Emekli olmayı düşünüyor musunuz, neden? Ya da Neden emekli oldunuz?

Ek 3.

1=kesinlikle katılmıyorum/2=katılmıyorum/3=ortadayım/4=katılıyorum/5=kesinlikle katılıyorum

1	Tanıştığım insanların güvenilir olduğunu düşünürüm.	☐		
2	Çocukken ne kadar zarar gördüğüm konusu hep aklıma takılır.		☐	
3	Rekabet bana enerji verir.			☐
4	İnsanların bilerek birbirlerini kırdıklarına inanmıyorum.	☐		
5	Çok fazla beklenti sahibi olmamanın önemli olduğunu öğrendim.		☐	
6	Görüşlerimi savunmak uğruna kişisel riskler almakta istekliyim.			☐
7	İnsanlara bana göz kulak olacakları konusunda güvenebilirim.	☐		
8	Güvendiğim insanlar beni hayal kırıklığına uğrattır.		☐	
9	Korkularımı bir yana bırakır ve o anda yapılması gerekenleri yaparım.			☐
10	Kendimi güvende hissediyorum.	☐		
11	Başkaları beni kullanır.		☐	
12	Saldırgan kişiler karşısında yılmam, dayanırım.			☐
13	İhtiyaçlarımın karşılanacağını bilirim.	☐		
14	Olaylar ve durumlar karşısında kendimi çaresiz hissedirim.		☐	
15	Girişkenlik konusunda kendimi rahat hissedirim.			☐
16	Dünya benim için güvenilir bir yerdir.	☐		
17	Zor güdülenen bir insanım.		☐	
18	Rekabet benim en güçlü çabalarımı ortaya çıkartır.			☐

19	Başkalarına bir şeyler verirsem eğer o zaman kendimi gerçekleştirmiş sayıyorum.	☐		
20	Daha farklı güzellikler arıyorum.		☐	
21	Genelde insanları severim.			☐
22	Kendim için yapmaktansa başkaları için bir şeyler yapmayı daha kolay bulurum.	☐		
23	Kendimi geliştirmenin yollarını arıyorum.		☐	
24	İlişkilerim sayesinde kendimi buluyorum.			☐
25	Diğer insanları koruyarak mutlu oluyorum.	☐		
26	Kendimi huzursuz hissediyorum.		☐	
27	İnsanların birbirleriyle iletişim kurmalarına yardımcı olmayı severim.			☐
28	Hayır demekte zorlanıyorum.	☐		
29	Daha iyi durumlar ve konular için bekleyebilirim.		☐	
30	İçtenlik benim için bir önceliktir.			☐
31	Başkalarının istekleri kendiminkilerden önce gelir.	☐		
32	Yeni olasılıklar keşfederim.		☐	
33	Romantik bir insanım.			☐
34	Nezakət, benim için birinci sırada gelir.	☐		
35	Toplumaya ayak uyduramayan biriyim.		☐	
36	Aşık olduğumda kendimi daha bütün hissediyorum.			☐

1=kesinlikle katılmıyorum/2=katılmıyorum/3=kararsızım/4=katılıyorum/5=kesinlikle katılıyorum

37	Kötü bir durumda panik oluyorum.	☐		
38	Kendi hayatımı kendim yaratıyorum.		☐	
39	İnsanları yeteneklerine uygun işlere yerleştirmede başarılıyım.			☐
40	Hayatım çok hızlı değişiyor.	☐		
41	Zamanım büyük projelerimi uygulamaya yetmeyecek görünüyor.		☐	
42	Liderlik vasıflarına sahibim.			☐
43	Hayatımda bir boşluk var.	☐		
44	Bazen, çok fazla gayret göstermemi gerektirmeyen, çok önemli başarılarım var.		☐	
45	Denetim altında olmayı tercih ederim.			☐
46	Hayatımdaki bu kadar değişiklik karşısında kendimi şaşkın hissediyorum.	☐		
47	Bana çok kolay ilham gelir.		☐	
48	Sorumlu kişi olmayı tercih ederim.			☐
49	Son zamanlardaki deneyimlerim kim olduğumu tekrar düşünmemi sağladı.	☐		
50	İnsanlar beni yaratıcı bir kişi olarak görürler.		☐	
51	Eğer bir şeyler kontrolden çıkacak gibi gözükmeye başlarsa müdahale ederim.			☐
52	Kayıplar karşısında çok üzülürüm.	☐		
53	Hayal gücüm kuvvetlidir.		☐	
54	Yükümlülüklerimi yerine getirmekle görevliyim.			☐

55	İşsel dünyamı değiştirmek benim dış dünyadaki hayatımı da değiştirir.	☐		
56	Aynı şeye bakmanın birden çok yolu olduğuna inanıyorum.		☐	
57	İnsanları güldürmeyi severim.			☐
58	Dünyadaki herkesin ve her şeyin birbiri ile bağlantılı olduğuna inanıyorum.	☐		
59	Tarafsız olabilmek için çabalarım.		☐	
60	Çok ciddi kişileri neşelendirmeyi severim.			☐
61	Durumları değiştirmeyi severim.	☐		
62	Derin düşünen bir insanım.		☐	
63	Başka insanlar beni eğlenceli bulur.			☐
64	Varlığım, çoğu zaman, değişim için hızlandırıcı bir etkiye sahiptir.	☐		
65	Yanılsamaların arkasındaki doğruları bulmaya çalışırım.		☐	
66	Hayatın saçmalığı karşısında gülerim.			☐
67	Manevi yardım, verimliliğimin asıl sebebidir.	☐		
68	Başkaları benim tavsiyelerimi önemser.		☐	
69	Etrafımdakilere bir çok şaka yaparım.			☐
70	Kendimi iyileştirme çabalarım başkalarının da kendilerini iyileştirmelerine yardım etmemi sağlar.	☐		
71	Gerçekten beni düşündüren zorlukları – meydan okumaları – severim.		☐	
72	İyi bir kahkahadan daha güzeli yoktur.			☐

1. KOLON MASUM

2. KOLON YETİM

3. SAVAŞCI

4. BAKICI

5. ARAŞTIRMACI

6. AŞIK

7. YIKICI

8. YARATICI

9. KURAL KOYUCU

10. BUYUCU

11. BİLGE

12. SAKACI